

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
(ਗਰੀਨਵੁਡ, ਇੰਡੀਆਨਾ)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ
ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ

27 ਅਕਤੂਬਰ 2012, ਸਨਿਚਰਵਾਰ
(ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ)

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ

AMANTEL.COM

\$25 ਵਿਚ 3000 ਮਿੰਟ (50 ਘੰਟੇ)

ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ

24/7
Customer
Service

ਟੋਲ ਫਰੀ
ਨੰਬਰ 'ਤੇ
ਕਾਲ ਕਰੋ

ਇਹ ਆਫਰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਕੂਪਨ
ਕੋਡ ਸਾਡੀ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ
ਅਕਾਊਂਟ ਵਿਚ ਟਾਈਪ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣੇ
ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋ।

vaisakhi
Coupon Code

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ
1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

GS CPA, INC.

ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭ ਅਕਾਊਂਟਿੰਗ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲੋੜਾਂ ਲਈ

Gurpreet Singh, CPA, MBA

Certified Public Accountant

5450 Lafayette Road, Suite#3,

Indianapolis, IN 46254

Ph: 317-248-4802

Fax: 317-800-7947

e-mail: info@gscpainc.com Website: www.gscpainc.com

Thirteenth Year in Publication

ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@sbcglobal.net

www.punjabtimesusa.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 13, Issue 41, October 13, 2012

20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074

Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ?

ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਮੁੜ ਉਭਾਰ ਦਾ ਹਊਆ!

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਕ ਖਾਸ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਮੁੜ ਉਭਾਰ ਦਾ ਹਊਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਰੱਜ ਕੇ ਲਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਬਕਾ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਭਾਰਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੀ ਜਕੜ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤੱਥ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹਨ।

ਸਿਆਸੀ ਰੁਝਾਨ 'ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਭ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣੀਮਿਥੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਤਾਂ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਉਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ, ਕੇਂਦਰ ਵਿਚਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਸ ਲਈ ਗਲੇ ਦੀ ਹੱਡੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੂੰ ਨੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਗੱਡੀ ਲੀਹੋਂ ਲਹਿ ਚੁੱਕੀ

ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦਬਾਅ ਤਹਿਤ ਲਏ ਗਏ ਤਾਜ਼ਾ ਆਰਥਿਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਵਿਰੋਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਹੀਰੇ ਵਜੋਂ ਉਭਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੋਹ ਭੰਗ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ ਉਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਕੋਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ

ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨੌਸ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਦੇ ਉਭਾਰਨ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਅਪਨਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਖੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਰੰਗ ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ...ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਛਪਾਰ ਦੇ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਵਾਲੀ ਹੱਟੀ ਸਜਾ ਰਹੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਦਾ ਰਵਾਇਤੀ ਰੰਗ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। (ਫੋਟੋ: ਸਤਵਿੰਦਰ ਬਸਰਾ)

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ

ਲੰਡਨ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਬਕਾ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਦੋ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ

ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਹਮਲਾ

ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਗੁੱਸਾ ਹੀ ਸੀ। ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਉਤੇ 30 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਦੀ ਕਿਊਬਿਕ ਸਟਰੀਟ ਨੇੜੇ ਐਕਸਫੋਰਡ ਸਟਰੀਟ 'ਤੇ ਰਾਤ 10 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ

ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 33 ਸਾਲਾ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ (ਵਲਵਰਹੈਪਟਨ) ਅਤੇ 34 ਸਾਲਾ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਘੂ (ਬਰਸਿੰਘਮ) ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਅਦਾਲਤ ਲੰਡਨ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਉਤੇ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮੀਨਾ ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਹੈ।

ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਜੁਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਪਰ

ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਰਾਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕਿਸੇ ਗਰਮਖਿਆਲ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਹੀ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਮਲੇ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਕਿਸੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹਮਲਾ ਬੜੇ ਸਾਧਾਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚ ਗਏ।

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

**For Sale
or Lease**

ਕੈਨਟਕੀ ਤੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ
ਲਿੰਕਰ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿਕਾਊ ਹਨ

**Liquor Stores & Gas
Stations For Sale In
Kentucky And Indiana**

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 502-836-4825

Sukh Bains

Cell: (502) 836-4825

Sbains888@yahoo.com

Estd. 1975

**World Wide
Travel**

www.fly2world.com

AIR TRAVEL • CRUISES • VACATIONS

DETROIT
734 525 7304

TOLL FREE
866 66 INDIA

CHICAGO
312 224 8800

DELTA KLM AIRFRANCE ETIHAD AIRWAYS QATAR AIRWAYS AIR INDIA Continental Airlines Lufthansa American Airlines

ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ (ਸੱਜੇ) ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਓਕ ਕਰੀਕ ਕਾਂਡ 'ਤੇ ਅਫਸੋਸ

ਮਿਲਵਾਕੀ: ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਐਸ.ਐਮ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ 'ਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਨਸਲੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੇ ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੇ ਉਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵੀ ਗਏ ਜਿਥੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਕੌਮਾ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੱਤਾ। 5 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਗੰਭੀਰ ਫੰਟਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਅ ਇਸ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਿਲਵਾਕੀ ਵਿਚਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ 300 ਮੈਂਬਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਉਸ ਥਾਂ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਸਾਂਤੀ, ਅਹਿੰਸਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਵਸਦੇ ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਸ ਬੇਦਰਦ ਕਾਰੇ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਭੈਭੀਤ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਮਗਰੋਂ ਜੋ ਸਬਰ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਦਿਖਾਈ ਉਹ ਕਾਬਲੇਤਾਰੀਫ਼ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ 67

ਮਹਾਸਭਾ ਮਗਰੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਨਸਿਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਅਮਰੀਕੀ ਹਮਰੁਤਬਾ ਹਿਲੇਰੀ ਕਲਿੰਟਨ ਨਾਲ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਵਿਖੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਨਸਲੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਡਟ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭਾਈ ਜਿੰਦਾ ਤੇ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਨੂੰ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ

ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ: ਚੁਰਾਸੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਨਰਲ ਏ.ਕੇ. ਵੈਦਿਆ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹੇ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦਾ ਤੇ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖਾ ਦੀ 20ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਪਿੰਡ ਗਦਲੀ (ਨੇੜੇ ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿਖੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦਾ ਤੇ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕੌਮ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਜਿੰਦਾ-ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ

ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਮੇਲੇ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ

ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ, ਓਹਾਇਓ (ਬਿਊਰੋ): ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਦੇ ਸਿਟੀ ਹਾਲ ਪਲਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੱਗੇ 16ਵੇਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲੇ

ਮੁੰਡਿਆ... ਨੇ ਵੀ ਖੂਬ ਰੰਗ ਬੰਨਿਆ। ਰਵਜੋਤ ਕੌਰ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸਮੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਤੂਰ, ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਗ

ਗੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਬਲੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੋਈ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ

ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਵੀ ਹੁਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਝਲਕੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੇਲੇ ਦਾ ਰਸਮੀ ਉਦਘਾਟਨ ਮੇਅਰ ਵੈਰਨ ਕੋਪਲੈਂਡ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਚੀਨ, ਜਪਾਨ, ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਅਫਰੀਕੀ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਰਵਾਇਤੀ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਖੂਬ ਰੌਣਕਾਂ ਲਾਈਆਂ।

ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ 'ਤੇਰੀ ਕਣਕ ਦੀ ਰਾਖੀ

ਲਿਆ। ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਬਾਰੇ ਪੁਛਣ 'ਤੇ ਸਮੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ

ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਗੋਰਾ ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਰਤਨ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਹਿਬੀ, ਸਮੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ ਤੇ ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ ਨਾਲ

ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਲਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੱਖ ਫੋਜੀਆਂ, ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬੁਸ਼ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਦੇ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਕਰਕੇ ਕਾਫੀ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ। ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਗੋਰੇ ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ। ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸਮੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰ

ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ, ਢੋਲ, ਚਿਮਟਾ, ਬੀਨ, ਸੁਰਾਹੀ, ਚਰਖਾ, ਮਧਾਣੀ, ਪੀਤੀ, ਆਟਾ ਪੀਹਣ ਵਾਲੀ ਚੱਕੀ, ਪੱਖੀਆਂ ਆਦਿ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਾਪਾਨੀ, ਕੰਬੋਡੀਆ, ਚੀਨੀ, ਮੈਕਸੀਕਨ, ਅਮਰੀਕੀ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਖਾਣਿਆਂ ਦਾ ਲੁਭ ਲਿਆ। ਗਰਮ ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ ਤੇ ਸਮੋਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੂਬ ਛਕੇ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਮੈਂਗੋ ਸ਼ੁੱਕ ਤੇ ਚਿਕਨ ਕਰੀ ਦੀ ਵੀ ਸਰਾਹਣਾ ਕੀਤੀ। ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਇਨ ਮੋਟਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸਟਾਲ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਈ ਦਿਨ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਉਡਾਣਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਉਡਾਣਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਉਡਾਣਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਵੇਗਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਸ਼ਹਿਰ ਲਈ ਮੁੜ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਉਡਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ।

ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਮੰਤਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਉਡਾਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਕੋਲੋਂ ਕਦੇ ਤਕ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ, ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲਾ ਕਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਵੇਗਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਟੋਰਾਂਟੋ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਟੋਰਾਂਟੋ ਉਡਾਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਰੂਟ 'ਤੇ ਜੈੱਟ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਨੇ ਉਡਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਘਾਟੇ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਧੀ ਉਡਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਮੱਧਮ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਫਿਕਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਲਈ ਉਡਾਣਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਘਟੀ

ਫੋਰਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਉਸੇ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਐਵੀਏਸ਼ਨ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਫੋਰਸ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਅਤਿ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ

ਹਨ ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰੇਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਡਰੀਮਲਾਈਨਰ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪਾਇਲਟਾਂ ਦਾ ਪੰਜ ਤਾਰਾ ਹੋਟਲਾਂ ਦਾ ਬਿਲ ਹੀ 141 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰੇਕ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਪੰਜ ਹੋਰ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਯੂਪੀ ਵਿਚ ਹਨ।

Visit us on the web:

www.punjabtimesusa.com

Quick Stop 40, Oklahoma

ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ

ਕੈਸ਼ੀਅਰ, ਮਕੈਨਿਕ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਰ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਕਾਲ ਕਰੋ: 832-512-7172

Thakar S. Basati

Proudly Presents

Palatine: 5 Bedroom, 5 Bath, 3 Car att. garage, Full finished basement with entry to garage. House located in award winning Fremd High School \$995,000.

West Dundee: 1404 Grand Pointe Blvd, Open House 1pm to 4pm, Oct 21st, 12, Built in 2005, 4 Bedrooms, 2.1 Baths, Unfinished Basement, 2 Car Attached Garage. 3400 Square Feet. Kitchen with Island and food Pantry. Plenty of Day light. Price reduced to \$364,900.

Restaurant for Lease: Fully operational restaurant located in a Gas Station, seating 40, American & Indian client, Rent \$2500+utilities, Security \$5000.

Carry Out Restaurant: Northwest Suburbs near 2 main roads. Over 5 years old. 1500 square foot. Rent \$1800 inc CAM & Taxes. Asking \$59,000.

Gas Station for Lease: Remodeled with 1500 sq.ft. store in downtown posh area, station used to do 100+K gas/Diesel/Race, \$50K inside sales, Lease \$11,000 Triple net.

Popular Grove: Vacant lot in Gated community with huge Lake, Marina, Golf Course, many parks, swimming pool, YMCA, Resort living with low taxes, Owner financing possible. Only \$35,000.

Interest rates still very low, Banks have started loaning money, Prices still low. Best time to buy. Great DEALS abound

Interest rates still very low, Banks have started loaning money, Prices still low.

Best time to buy. Great DEALS abound

Thakar S Basati GRI

ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ
ਬੈਂਕ ਲੋਨ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਹਨ
ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਸਤੀਆਂ
ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਹੀ ਮੌਕਾ

All American Realty Inc.

Ph: 847-736-6092

Fax 847-670-0707

TSBasati@gmail.com

aapka
colors

jus
punjabi

The 1st American-Punjabi TV Channel

ARY
NEWS

CINESTARZ ENTERTAINMENT
Presents

SUGA BUILDERS & CONSTRUCTION

COMMERCIAL & RESIDENTIAL JASBIR SUGA 708-715-1734

**SHRADDHA
PANDIT**

Our Media Partners
**Hi India
Chann Pardesi**

**ISHITA
SARKAR**

BOLLYWOOD & DESI SONGS WITH LIVE BAND

BOLLYWOOD KING

MIKA SINGH

On Friday, October 26, 2012 @ 8:30pm

Tickets: \$39 \$55 \$75 VIP & VVIP

Sears Centre

follow us on **YouTube** mikasinghchicago

FOR MORE INFO CALL:

Rafi: 773-441-7904

Fawad: 847-909-3798 • Adnan: 312-835-3832

5333 Prairie Stone Parkway • Hoffman Estate, IL 60192 Tel: 847-649-2222 • Harbir Virk: 847-942-9046 • Harvinder S. Billa: 708-228-8520 • Narinder S. Sra: 630-205-9264
• Gulzar Singh: 708-774-2999 • Raju Shah 847-962-7641 • Anish Shan 224-715-5991

ATLANTIC VIDEO (AAMIR KNAN) 773-338-3600 • ALMANSOOR VIDEO 773-764-7576 • KWICK PANTRY (LOMBARD) 630-268-9574
• KWICK PANTRY (WOODRIDGE) 630-960-4266 JAI HIND (SCHAUMBURG) 847-490-9855 • MILWAUKEE INDIAN GROCERIES 414-771-3535
• MAYURI IN NAPERVILLE 630-357-1738 • SINGH GROCERS 847-241-5189 • SHAMIANA (SCHAUMBURG) 847-301-8500
DESI BAZAR-630-893-8049 • GLENDALE HEIGHTS SPICE N RICE-630-717-9103 • AMBICA-847-364-5447

FOR SPONSORSHIP CALL: ZEHRA: 773-719-9267 • MOE (773) 317-6200

Buy Tickets online: www.megastarslive.com • www.searscentre.com

OUR SPONSORS: • Andaaz Jewels • Strike Ten • Suga Builder

• National Bank Card • Punjab Auto Werks • Combined Oil

• Sajmil Construction • Amar Carpets • Universal Accounting Services • Medstar

• Brar Dentistry • Murad Studio • India House • Harsh Bhatt-Indian Pharmacist

ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਬੜੇ ਟੇਢੇ ਢੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਮੁੜ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਟਾਰੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਬਣੀ ਸੰਗਠਿਤ ਚੈਕ ਪੋਸਟ (ਆਈ.ਸੀ.ਪੀ.) ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਆਏ ਸਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਨ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਮੁੜ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਭੋਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਰਕ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ.ਐਸ.

ਦਾ ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਯਾਦਗਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦਲਮੇਘ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ

**ਯਾਦਗਾਰ
ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ
ਨਿਰੋਲ
ਧਾਰਮਿਕ
ਮਾਮਲਾ:
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ
ਕਮੇਟੀ**

ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਫਿਲਹਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਉਭਰਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਿੰਦੇ ਵੱਲੋਂ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਟਿੱਪਣੀ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਯਾਦਗਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜਾ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮੀਆਂ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਬੇਲੋੜਾ ਉਛਾਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸ 'ਚੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲਿਆ ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਸੁਮੇਧ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 1991

ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਨ।

ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਖਪਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦਾ ਕੇਸ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਬਾਰੇ 7 ਦਸੰਬਰ, 2011 ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਮੁਤਾਲਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਬੀ ਐਸ ਚੌਹਾਨ ਤੇ ਏ ਕੇ ਪਟਨਾਇਕ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਰੀਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਪੇਪਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਰੀਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਸੈਣੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਇਕ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ 1991 ਦੀ ਘਟਨਾ ਵੇਲੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸੈਣੀ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਲੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਫਸਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ

ਰੀਵਿਊ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦਸੰਬਰ 2011 ਵਿਚ ਜਸਟਿਸ ਚੌਹਾਨ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਪਟਨਾਇਕ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੈਣੀ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੈਣੀ ਵੱਲੋਂ ਪਾਈਆਂ ਅਪੀਲਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ।

ਬੀ.ਐਸ. ਮੁਲਤਾਨੀ ਤੇ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 29 ਅਗਸਤ, 1991 ਨੂੰ ਸੈਣੀ 'ਤੇ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ. ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ ਉਸੇ ਸਾਲ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਐਮ.ਐਸ. ਬਿੱਟਾ ਦੇ ਕਾਫਲੇ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸੈਣੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦਾ ਕੇਸ ਵੀ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਖਾੜਕੂ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਕਸੂਤੀ ਫਸੀ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਤੇ ਵਿਮੈਨ ਜਸਟਿਸ ਐਂਡ ਇਕੁਐਲਟੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ 20 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦੇ ਖਾੜਕੂ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਝੂਠੀ ਸੋਹਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕਿੱਠੇ ਕੁ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ 20 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਖਾੜਕੂ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ

ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਕਲੰਕ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਚੈਕ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕੈਦ ਸੀ, ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਜ਼ਿੰਦਾ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ 20 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਝਿੱਕੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਝੂਠਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵਿਖਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਤਲ ਦਾ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ:ਦਿਓਰ ਭਾਜੀ ਵਿਚਾਲੇ ਮੁਕਾਬਲਾ?

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਰਣਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕੀਆਂ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਚਰਚਾ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਬਠਿੰਡਾ ਹਲਕੇ ਦੀ ਸੀਟ ਗਠਜੋੜ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੋਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹਰਸਿਮਰਤ ਬਾਦਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ. ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਅਰੁਣਜੋਤ ਸੋਢੀ ਨੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਬਠਿੰਡਾ ਹਲਕੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ

ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲਾ

ਹਰਸਿਮਰਤ ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਹੋਏ ਸਰਗਰਮ

ਪੱਧਰੀ ਬੈਠਕਾਂ ਕਰਕੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਬਾਕੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ

ਵਾਂਚੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੀ.ਏ.ਸੀ. ਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਰੈਲੀ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਾਇਮਕਲਪ ਕਰਨਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦਿਵਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੇਣੀ ਪਵੇ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਇਨਸਾਫ ਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਇਥੋਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦਾ ਫਿਕਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਹੈ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਾ ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਵਕਾਰੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹਰਾਵੇਗੀ।

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ: ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ 29 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰ ਤੈਅ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਭੀੜ ਨੂੰ ਖਿਓੜਨ ਲਈ ਏ.ਕੇ.-47 ਤੇ ਐਸ.ਐਲ.ਆਰ. ਵਰਗੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੱਜੀ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਵੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸ਼ਨਾਖਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਹੱਤਿਆ ਕਾਂਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਨੂੰ 31 ਮਾਰਚ, 2012 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 29 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਬੰਦ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਜਲੰਧਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ-ਕਮ-ਪਤਾਲੀਆ ਅਫਸਰ ਐਸ.ਆਰ. ਲੱਧਤ (ਆਈ.ਏ.ਐਸ.) ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ 228 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਸੋਧੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਕੁਤਾਹੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਲੱਧਤ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚਾਲੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਹੈਂਡਕੁਆਟਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਫੋਰਸ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਦੀ ਯੋਗ ਤਾਇਨਾਤੀ ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਥਰੂ ਗੈਸ ਦੇ ਗੋਲੇ ਚਲਾਉਣ, ਜਲ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੇ ਰਬੜ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਜਿਹੇ ਕਦਮ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ।

ਭਾਵੇਂ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਐਸ.ਐਲ.ਆਰ. ਦੇ ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਮਿਲੇ ਹਨ ਪਰ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਵੱਲੋਂ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭੀੜ ਖਿਓੜਨ ਲਈ ਏ.ਕੇ.-47 ਤੇ ਐਸ.ਐਲ.ਆਰ. ਜਿਹੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਲੱਧਤ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਜ਼ੁਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚਾਲੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਜਦੋਂ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕਿਸਾਨ ਮੇਲੇ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ

ਵੱਲੋਂ ਹਵਾਈ ਫਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਰਾਹੀਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭੀੜ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ

ਖਾੜਕੂ ਦੇ ਖਾਤੇ 'ਚੋਂ ਸਵਾ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਰਾਮਦ

ਜਲੰਧਰ: ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਫੜੇ ਗਏ ਬਰਤਾਨਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ 14 ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ 'ਚ ਇਕ ਕਰੋੜ 30 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੋਟੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੌਕਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਫੜੇ ਗਏ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਇਹ

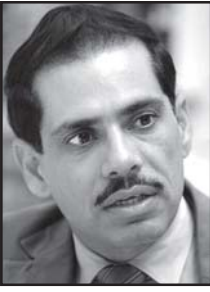
ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨੂਰਮਹਿਲ ਦੇ ਬਾਬਾ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼, ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਭਨਿਆਰਾ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਪੁਲਿਸ ਇਹ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਜੁਟ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਦੂਹੜਿਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ, ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਫੋਰਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੀਟਾ, ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਟਾਈਗਰ ਫੋਰਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਤਾਰਾ ਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਵਤ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਸੋਨੀਆ ਦੇ ਜਵਾਈ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਕਸੂਤਾ ਫਸਾਇਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਜਵਾਈ ਰੋਬਰਟ ਵਾਡਰਾ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਉਪਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਦਰਸਾਉਣ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਫਿਕਰ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਡੀਆ ਅਗੇਸਟ ਕਰੱਪਸ਼ਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਤ ਭੂਸ਼ਣ ਵੱਲੋਂ ਛੇਤੇ ਗਏ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਗੁਜਰਾਤ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਆਗੂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅਕਸ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੀਡੀਆ ਵੀ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੋਬਰਟ ਵਾਡਰਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ

ਰੋਬਰਟ ਵਾਡਰਾ

ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਡਰਾ ਨੇ ਨਹਿਰੂ-ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦਾ ਲਾਭ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਿਆ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੇ ਰੋਬਰਟ ਵਾਡਰਾ ਤੇ ਡੀ.ਐਲ.ਐਫ. ਗਰੁੱਪ ਦਰਮਿਆਨ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਗਲਤ ਹੋਣ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦੋਸ਼ ਤੇ ਸਬੂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਵਾਡਰਾ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਐਲਟੀ ਗਰੁੱਪ ਡੀ.ਐਲ.ਐਫ. ਨੇ 65 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਿਆਜ-ਰਹਿਤ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਵਾਡਰਾ ਨੇ ਲੰਮੀ-ਚੌੜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੀਮਤ ਸੈਂਕੜੇ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਡੀ.ਐਲ.ਐਫ. ਤੇ ਵਾਡਰਾ ਨੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਜੋ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਾਂਤਾ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਧੂਮਲ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਸਰੋ ਦਾ ਪੁਲਾੜ ਮਿਸ਼ਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਇਸਰੋ ਦੀ ਅਗਲੇ 5 ਸਾਲਾਂ 'ਚ 58 ਪੁਲਾੜ ਮਿਸ਼ਨ ਲਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੰਦ ਤੇ ਮੰਗਲ 'ਤੇ ਪੁਲਾੜ ਵਾਹਨ ਭੇਜਣ ਤੇ ਦੇਸ਼ 'ਤੇ 24 ਘੰਟੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਤੇ 500 ਟਰਾਂਸਪੋਂਡਰ ਲਾਉਣੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਗੁੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਆਇਓਆ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਰੂ ਘਰ ਲਈ ਗੁੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਅਤੇ ਤਬਲਾ ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 515-556-3800

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

AMERICAN AIR,
CONTINENTAL AIR

For Emergency
Call anytime at

847-673-3825

JET AIRWAYS
DELTA, AIR INDIA,
KLM, LUFTHANSA.

EARLY BIRD SALE!!!!

India \$545
London \$250

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ,
ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

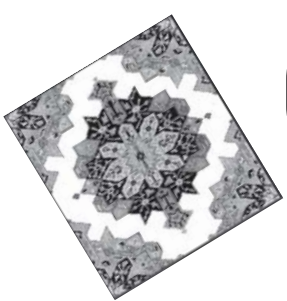
ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ

ਹਾਰਡਵੁੱਡ ਫਲੋਰ, ਕਿਚਨ ਕੈਬਨਿਟ
ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲੋਰ ਉਪਲਬਧ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ
ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in
Chicago and suburbs

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਐਵਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ

ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ?
ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ
ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ?

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂੰ

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਡਿਫੈਂਸ

- ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼
- 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼
- ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ (10 ਸਾਲਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੇਸ)
- ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਮੋਸ਼ਨ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

NEW YORK
T 718.672.8000
75-20 ASTORIA BLVD, SUITE 170
JACKSON HEIGHTS, NEW YORK 11370
* ADMITTED IN THE STATE OF NEW YORK ONLY

CALIFORNIA
T 510.796.9000
39180 LIBERTY STREET, SUITE 118
FREEMONT, CA 94538

Punjab Times

Established in 2000
13th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu
Astt. Editor:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh
Graphics:
Mandeep Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Major Kular
Corrpondents
Detroit, MI
Rajinder Syan
734-261-0936
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 90 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 400 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ
ਛਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ
ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ
ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ
ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in
the articles published in the
columns of Punjab Times are
that of their writers, and it is
not implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.

**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ‘ਚ ਸੋਧ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧੜੇ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਮੁੜ ਸੋਧ ਦੇ
ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਿਰਾਂ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ
ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ‘ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਸ.

ਬਾਦਲ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਟਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਧੜੇ ਸਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ
ਕਈ ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਸੋਧ ਨੂੰ ਸੁਝ ਸ਼ਗਨ ਮੰਨ
ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ)
ਧੜਾ ਇਸ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਬਾਦਲ ਧੜੇ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ
ਦਸੰਬਰ ‘ਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ
ਲਮਕਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸੋਧ
ਬਿੱਲ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ
ਕਾਰਜਕਾਲ ਚਾਰ ਸਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੇ
ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਵੀ ਵੋਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੇ ਹੀ
ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ
ਹਨ। ਇਸ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ
ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ
ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ
ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 31 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ
ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ
ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਛਾੜ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ

ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹੇ
ਬਾਅਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਰਾਹੀਂ 46
ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦ

ਕੀਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਅਗਾਂਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਹੋਰ
ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ
ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਇਕ
ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੋਧ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ
ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ
ਕਾਰਜਕਾਲ ਚਾਰ ਸਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੜਾ
ਨੇ ਨਵੇਂ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਿਆਂ
ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਨੱਥ
ਪਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ
ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕੇ
ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਵੀ
ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਂਗ ਵੋਟਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਉੱਤਰਦਾਈ ਹੋਣਾ
ਪਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿਚ
ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉਧਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ
ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸੋਧ
ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ
ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਿ ਪੰਜਾਬ
ਵਿਚ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਹੋਰ
ਧਿਰਾਂ ਤੋਂ ਕਦੀ ਰਾਏ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ
ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰਮੀਤ ਬਾਵਾ ਤੇ ਨੀਨਾ ਟਿਵਾਣਾ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਨਾਟਕ ਅਕੈਡਮੀ ਐਵਾਰਡ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਰੋਦਵਾਦਕ ਅਮਜਦ
ਅਲੀ ਖਾਨ ਤੇ ਸੰਤੂਰਵਾਦਕ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ
ਸਮੇਤ 47 ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਬ
ਮੁਖਰਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗੀਤ ਨਾਟਕ ਅਕੈਡਮੀ
ਐਵਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ
ਐਵਾਰਡ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ
ਤੋਂ ਨੀਨਾ ਟਿਵਾਣਾ (ਬੀਏਟਰ) ਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਬਾਵਾ
(ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾ) ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸੰਗੀਤ,
ਨ੍ਰਿਤ ਤੇ ਬੀਏਟਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ 11 ਉਘੀਆਂ
ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਅਕੈਡਮੀ ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ 2011 ਲਈ
ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਖਾਨ
ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਵਰਮਾ ਸਣੇ ਬੰਸਰੀ ਵਾਦਕ ਹਰੀਪ੍ਰਸਾਦ
ਚੌਰਸੀਆ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਿਲਮ ਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਖੇਤਰ
ਦੀਆਂ 36 ਉਘੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਮੌਕੇ
ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰ
ਵਿਕਰਮ ਗੋਖਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਖਲੇ ਨੂੰ
ਅਕੈਡਮੀ ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਨਮਾਨ
ਵਜੋਂ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ ਤੇ ਤਾਮਰ
ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵੱਖ-ਵੱਖ
ਖੇਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ
ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਨਾਟਕ ਅਕੈਡਮੀ ਨਕਦ
ਪੁਰਸਕਾਰ ਤੇ ਤਾਮਰ ਪੱਤਰ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਗਏ।
ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ ਕਲਾ ਸੰਗਮ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਸਥਾਪਕ
ਸੁੰਦਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਲਾਲ ਸ੍ਰੀਧਾਰਿਨੀ ਤੇ ਨਾਟਕਕਾਰ
ਅਲਖਨੰਦਨ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਸਨਾਵਰ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰੋੜ ਦੇ ਕੇ ਕਸੂਤਾ ਫਸਿਆ ਸੁਖਬੀਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ
ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਨਾਵਰ
ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਕਸੂਤਾ ਫਸ
ਗਏ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਣੇ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ
ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ‘ਚ ਤਾਂ
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪਖਾਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਰ
ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੂਲ ਨੂੰ

ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸਲ ‘ਚ
ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਇਸੇ ਸਕੂਲ ‘ਚੋਂ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ ਤੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹਨ,
ਇਸ ਸਕੂਲ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹਨ। ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ
ਲਾਰੈਂਸ ਸਕੂਲ ਸਨਾਵਰ ਦੀ 165ਵੀਂ ਸਥਾਪਨਾ
ਦਿਵਸ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ
ਬਾਦਲ ਬਤੌਰ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਕੂਲ
ਵਿਚ ਇਕ ਹਾਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ
ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਯੰਤਰਾਂ ਲਈ ਪੈਸਾ
ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ
ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਹੱਦ
ਅਲੋਚਨਾ ਹੋਈ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਉਪ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ‘ਤੇ
ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ
ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਲੁਟਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਪ
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਨਾਵਰ

ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ
ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ
ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਦੇ
ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ
ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੇਣਾ ਇਕਲਾਕੀ ਤੇ
ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਖੁਦ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪਛੜ ਰਿਹਾ
ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੇਣੀ ਫੋਕੀ
ਸ਼ੌਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ।

ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਮੁੜ ਉਭਾਰ ਦਾ ਹਊਆ!

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਾਰਨ ਸਾਬਕਾ ਖਾੜਕੂਆਂ
ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਬਿੱਟੂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖਬੀਰ
ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ
ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸਰਗਰਮੀ
ਅਤੇ ਵੱਕਤ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਸਭ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬਰਤਾਨਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਜਸਵੰਤ
ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਮੀਡੀਆ
‘ਚ ਇਹ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ
ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਲਈ ਲਾਮਬੰਦੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ
ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 1 ਕਰੋੜ 30 ਲੱਖ ਰੁਪਏ
ਬਰਾਮਦ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਆਜ਼ਾਦ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ
ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ
ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਦੋਂ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਹੀ ਲੰਡਨ ‘ਚ ਜਨਰਲ ਬਰਾਤ
‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀ
ਨੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਪਰ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਸ
ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨਾਲ
ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਖੁਦ ਕਹਿਣਾ
ਹੈ ਕਿ ਜਨਰਲ ਬਰਾਤ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਿਸੇ ਜਥੇਬੰਦੀ
ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ
ਭਾਵੁਕ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਾ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ੀਲ
ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਧੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ
ਕਿ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਭਰਨ ਨਹੀਂ
ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ‘ਚ
ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ
ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ‘ਤੇ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਨੂੰ
ਉਭਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।
ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ
ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ
ਨਿਰਮਾਣ ‘ਚੋਂ ਵੀ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਨਜ਼ਰ
ਆਉਣ ਲੱਗਾ ਹੈ।

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

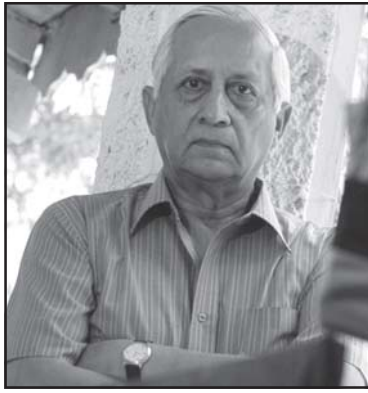
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੰਪਾਰਾਏ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਹੈਪੀ ਹੀਰ
ਸੰਨੀ ਧੂੜ
ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿੱਪੀ

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼

ਲੰਡਨ: ਜੂਨ 1984 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ 'ਤੇ ਮੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਛੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹਮਦਰਦੀ ਮਿਲੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਵੰਬਰ 1984 ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਜਾਂ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਲਮਕਾਉਣਾ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਲੰਡਨ ਵਿਖੇ ਛੇ ਜੂਨ ਬਾਰੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਨਾ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿਰਫ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 30-40 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਟੱਪਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਸਤਾਰ ਤਲਾਸ਼ੀ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪਹਿਨਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉਠਾਏ ਗਏ। ਲੰਡਨ ਦੇਗਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡੇਵਿਡ

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਸੀਂ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀ ਸੀ ਮਾਨਤਾ

ਕੈਮਰੂਨ ਨੇ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਭਾਰਤੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ 'ਤੇ ਮੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਪੱਥਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲਾਈ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ। ਉਧਰ, ਬਰਾੜ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਪਿੱਛੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਤੇ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸਿੱਖ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਹੋਈ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਬੁਖਲਾਹਟ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ

ਮੁੰਬਈ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਜੂਨ 1984 ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਦਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਬਰਾੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਫੁਟਬਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੇ 78 ਸਾਲਾ ਸਾਬਕਾ ਜਨਰਲ ਇਕ ਕੈਦੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਬਿਤਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਖਤਰੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 78 ਸਾਲ ਦੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਾਲ ਬਚੇ ਹਨ।

ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ ਜਨਰਲ ਕੇ. ਐਸ. ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਹਮਲਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਸਿੱਖ ਸਰਗਰਮੀਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ (ਰਿਟਾ.) ਕੇ.ਐਸ. ਬਰਾੜ 'ਤੇ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੇ ਗਰਮਖਿਆਲੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲਾ ਸਿਖਾਂਦਰੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਹਮਲਾਵਰ ਮਿਲ ਕੇ ਵੀ ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਵਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ

ਘਾਤਕ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਨ ਲੈਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਗਨ ਹਥਿਆਰਾਂ (ਬੰਦੂਕ-ਪਿਸਤੌਲ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਆਪਣਾ ਸੁਨੇਹਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਤਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਜਿਹੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਧੇਰੇ ਚੌਕਸੀ ਨਾਲ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ

ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਵੱਲੋਂ ਦੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੇ ਆਗੂ ਰੁਲਦਾ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਲਈ ਬੰਦੇ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸੇ ਸਾਲ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਵੱਖਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਰਾਜੇਆਣਾ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਏ ਮੁਜ਼ਾਹਰਿਆਂ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵੱਖਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਹੌਲ ਗਰਮਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮਿਲੀ ਸਗੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜੇਆਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਗਤ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਾਰਨ ਉੱਥੇ 15 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਹੋਈ।

ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਭਿੰਡਰ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਗੀ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ: ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਵੇਲੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਹੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੋ ਕੁ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ੈਡ ਪਲੱਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ 'ਤੇ ਦਰਜਨ ਭਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਘਟਾ ਕੇ ਚਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਦੋ ਕੁ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ।

ਸ. ਭਿੰਡਰ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮਰਹੂਮ ਸੁਖਬੰਸ ਕੌਰ ਭਿੰਡਰ ਦੇ ਪਤੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1984 ਵਿਚ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਸਨ ਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਕੇ.ਐਸ. ਬਰਾੜ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ (ਭਿੰਡਰ) ਵੀ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

Matrimonials

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਸਦੀ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ, ਉਮਰ 33 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-5" ਐਮ ਏ ਪਾਸ ਲੜਕੀ ਲਈ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕੱਚੇ-ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਯੋਗ ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 347-653-5790, e-mail: prince.kular@yahoo.com

Well settled Saini Sikh parents seek strictly Gursikh match for US Citizen innocently divorced daughter, 28, 5'-6", M Ed., school teacher. Email biodata @ bsinghmdus@yahoo.com

Suitable match wanted for US born Jatt sikh girl, 35year, 5'-6", working as financial manager with a reputed company in Chicago area. Family well settled in US. E-mail bio @ mgs2808@yahoo.com

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਇਲੈਕਟਰੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਉਮਰ 26 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-7" ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 209-675-5441

Sikh Saini parents seek match for US educated son, PhD, BTech Computer Science; 30/5'-9". Employed with a reputed company in Louisville, KY. Caste no bar Email: photo/Bio at harpreetdaurka@gmail.com.

To Advertise with Punjab Times Call: 847-359-0746

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer

Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 802-7385 Fax

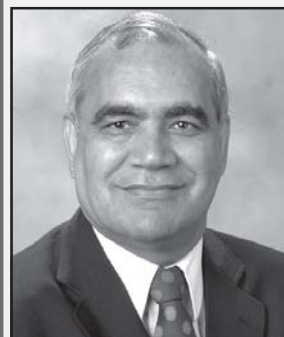
Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

*Refinance up to 125% value of the house.

Loans Available In Most States!

> 100% FHA Financing > Residential (Purchase & *Refinance) > Self Employed > Cash Out Refinance > Investment Property Loans > Jumbo Loans > Commercial Property With Business or Business Only

Madan Khatri

Available:

- Town Homes in Des Plaines/Schaumburg
- Single Family House in Bensenville
- 6-plex in Arlington Heights
- Convenience Store in Villa Park
- Store Space in Streamwood
- Beauty Saloon in Wood Dale
- 34 Rm Motel in North-Cent. Iowa

Madan Khatri 1-847-530-1550

A Broker who can work with you from Beginning to End, Call Now!

Top Producer in 2011 at the Prudential Office!
Interest Rates are below 4% and PRICES are DOWN 30% ! Buy A Home anywhere in Metro NOW !!

Prudential at 25 Turner Ave., Elk Grove Village, IL
www.PropertyZoo.com

ਓਂਟਾਰੀਓ 'ਚ ਹਰ ਸਾਲ ਸਵਾ ਲੱਖ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ

ਟਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੂਬੇ ਓਂਟਾਰੀਓ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਲੀਹੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ 2014 ਪਿੱਛੇ ਹਰ ਸਾਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਵਾ ਲੱਖ ਨਵੇਂ ਆਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ। ਅਜਿਹਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਾਇਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਲਾ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੂਬਾਈ ਆਵਾਸ ਮੰਤਰੀ ਚਾਰਲਸ ਸੂਸਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 32 ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਆਵਾਸ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਸੀਸਾ ਦਿਖਾਏਗੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸੂਬੇ 'ਚ ਆਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਸਾਲ ਦਰ ਸਾਲ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ। 2001 'ਚ ਇਥੇ 1,48,640 ਆਵਾਸੀ ਆਏ ਜਦਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਸਿਰਫ 99 ਹਜ਼ਾਰ

ਹੀ ਰਹੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਅਗਲੇ ਦਹਾਕੇ ਤੱਕ ਸੂਬੇ 'ਚ ਤਿੰਨ ਲੱਖ 64 ਹਜ਼ਾਰ ਨਿਪੁੰਨ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਬੁਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ 35 ਹਜ਼ਾਰ ਆਵਾਸੀ ਹਰ ਸਾਲ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਕਾਮਿਆਂ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ 60 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕੰਮਕਾਜੀ ਵੱਸੋਂ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਖਾਨਪੁਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਲੀਹ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਵਾਸ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ 13 ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਆਵਾਸ ਮਾਹਰ ਤੇ ਸਨਅਤ ਦੇ ਆਗੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਡਾਲਟਨ ਮਗਿੰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਲਿਬਰਲ ਸਰਕਾਰ ਸੂਬੇ 'ਚ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ

ਆਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਘੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਾਹਿਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਆਵਾਸੀਆਂ 'ਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 'ਸਕਿੱਲਡ ਵਰਕਰਜ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ' ਨੂੰ ਘਿਸਿਆ ਪਿਟਿਆ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੂਬਾਈ ਕਿਰਤ ਮੰਡੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ 'ਨਾਮਿਨੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ' 'ਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਕੋਟੇ ਨੂੰ (1000 ਤੱਕ) ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਹਿਮ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ 'ਚ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਸਾਲਾਨਾ ਆਵਾਸ ਕੋਟਾ 1,35,000 ਕਰਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਕਿੱਲਡ ਵਰਕਰਜ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੋਧਣ, ਸੂਬਾਈ ਨਾਮਿਨੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਐਕਸਪੀਰੀਐਂਸ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਤੇ ਆਵਾਸੀ ਉਦਮੀਆਂ ਲਈ ਵਪਾਰਕ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

525 ਕਰੋੜ ਦੀ ਹੈਰੋਇਨ ਫੜੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਭਾਰਤੀ ਕਸਟਮ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰੇਲ ਰਾਹੀਂ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਆਈ ਸੀਮਿੰਟ ਦੀ ਖੋਪ ਵਿਚੋਂ 525 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ 105 ਕਿਲੋ ਹੈਰੋਇਨ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੈਗਨਮ ਰਿਵਾਲਵਰ ਦੇ 500 ਕਾਰਤੂਸ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਰੇਲ ਰਸਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਈ ਹੁਣ ਤਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖੋਪ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਸਟਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੈਰੋਇਨ 101 ਪੈਕੇਟਾਂ 'ਚ ਬੰਦ ਸੀ ਤੇ 500 ਕਾਰਤੂਸ ਦਸ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਨ।

ਇਹ ਸਾਰੀ ਖੋਪ ਸੀਮਿੰਟ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਬੋਰੀਆਂ ਵਿਚ ਲੁਕਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੈਰੋਇਨ ਦੇ ਪੈਕੇਟਾਂ ਉਪਰ 444 ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਕਾਰਤੂਸ ਦੇ ਡੱਬਿਆਂ ਉਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਡੱਬੇ ਵਿਚ 50 ਕਾਰਤੂਸ ਸਨ। ਇਹ ਕਾਰਤੂਸ 397 ਬੋਰ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੈਗਨਮ ਰਿਵਾਲਵਰ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਕਾਰਤੂਸ ਦੀ ਕੀਮਤ 400 ਰੁਪਏ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਵੱਲੋਂ ਅਬੂ ਹਮਜ਼ਾ ਅਮਰੀਕਾ ਹਵਾਲੇ

ਲੰਡਨ: ਬਰਤਾਨੀਆ ਨੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਇਸਲਾਮੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਬੂ ਹਮਜ਼ਾ ਤੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਸ਼ੱਕੀ ਦਰਿਸ਼ਤਪੰਸਦਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਬਕਾ ਇਮਾਮ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੋਂ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਦਹਾਕਾ ਭਰ ਲੰਮੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਲੰਡਨ 'ਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋ ਸੀਨੀਅਰ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਪੁਰਦਗੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਲਈ ਪਾਈ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਪੂਰਬੀ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਰਾਇਲ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਦੇ ਬੋਸ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੀ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਬੂ ਹਮਜ਼ਾ

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਮੇਅ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਛੇ ਅਕਤੂਬਰ ਰਾਤੀਂ ਆਰ.ਏ.ਐਫ. ਮਿਲਡਨਹਾਲ ਤੋਂ ਦੋ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਉਡੇ ਜੋ ਸ਼ੱਕੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਚ ਅਬੂ ਹਮਜ਼ਾ, ਖਾਲਿਦ ਅਲ-ਫਵਾਜ਼, ਸਈਅਦ ਤਹਿਲਾ ਅਹਿਸਨ, ਅਦਲ ਅਬਦੁਲ ਬੇਰੀ ਤੇ ਬਾਬਰ ਅਹਿਮਦ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਮੇਅ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਪੁਰਦਗੀ ਰੁਕਵਾਉਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ।

ਦਿਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਮਾਰਟਨ ਗਰੂਵ ਰਹਿੰਦੇ ਉਘੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ, ਰੋਟੇਰੀਅਨ ਅਤੇ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਸ਼੍ਰੀ ਦਿਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਿਮਾਰ ਰਹਿਣ ਉਪਰੰਤ ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 4 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਕੋਕੀ ਵਿਚ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ 80 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਪਤਨੀ ਮੋਹਿਨਾ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਾਨ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਧੀ ਜੋਸਲੀਨ ਗਲਿਨ, ਜਵਾਈ ਮਾਈਕਲ ਗਲਿਨ ਅਤੇ ਦੋ ਦੋਹਤਰੇ-ਪੋਤਰੇ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

ਦਿਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ

ਮਰਹੂਮ ਸ਼੍ਰੀ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਲਕੱਤੇ ਦੇ ਬੰਗਾਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 300 ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ। ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਜਰਮਨੀ ਰਹਿਣ ਉਪਰੰਤ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਰਹਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਰਤੀ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਵੀ ਉਹ ਇੰਚਾਰਜ ਰਹੇ। ਉਹ ਰੋਟਰੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮੋਹਿਨਾ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਵੀ ਰਹੇ।

RK Carpet & Flooring, Inc.

6346 N. Claremont Ave. Chicago, IL 60659

ਵਾਜ਼ਬ ਭਾਅ,
ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਰਵਿਸ

Ravinder Singh Ravi
Ph:773-761-6888

Fax:773-761-6865

*Commercial *Installation
*Residential *Cleaning
*Industrial *Repair
*Sales

ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਯੂਐਸਏ ਵੱਲੋਂ ਬੜੇ ਹੀ ਮਾਣ ਨਾਲ..

24 ਘੰਟੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੇਡੀਓ ਸ਼ੁਰੂ

www.GurbaniRadio.org

ਫੋਨ 'ਤੇ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

605.475.6868 Ext. 4

832.551.5029 Ext. 4

Uniting Punjabi's All Over
Studio Telephone : (408) 272-5200

ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀਮਾਂਟ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ
ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ : ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ)
ਆਤਮਿਕ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ
ਘਰ ਸੰਸਾਰ, ਦੇਸੋਂ ਪਰਦੇਸ, ਸੁਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਭੈਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਹਾਸਰਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਹੱਸਦੇ ਹਸਾਉਂਦੇ' ਸ਼ਬਦ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ- ਘਰੇਲੂ ਨੁਸਖਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ LIVE
ਯੂਐਸ ਚੋਣਾਂ 2012 ਸ਼ੋਅ ਝਿਲਮਿਲ ਤਾਰੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੰਨ ਲਿਖਾਰੀ ਨਾਨਕਾ- ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ
'ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝ ਗੀਤ' 'ਲਹਿਰੇ' (ਬਾਬੂ ਲਾਲ ਤੇ ਬਿਮਲੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਫੀਜੀ ਦਾ ਹਿੱਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ)
6 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ 'ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਗੁਰਬਾਣੀ' (ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ, ਕੀਰਤਨ, ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਕਥਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ)
ਸੋਮਵਾਰ ਭਖਦੇ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ LIVE Talk Show (ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ) 'ਇਕ ਸੋਚ' ਜੋਬ ਐਂਡ ਬਿਜਨਸ ਸ਼ੋਅ
ਖ਼ਬਰਸਾਰ (ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ) ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬਾਂਗਾਂ (ਮਸ਼ੂਦ ਮੱਲ੍ਹੀ)
ਪਾਣੀ 'ਚ ਮਧਾਣੀ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਰਾਤ 8:30 ਤੋਂ 10:00 ਵਜੇ)

ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੁਸਾਂਝ
ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਮਸ਼ੂਦ ਮੱਲ੍ਹੀ
ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖ਼ਬਰਾਂ- ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ
ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ
ਬੀਬੀਸੀ ਹਿੰਦੀ ਤੁਸੀਂ 24 ਘੰਟੇ
ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ
605.475.6868 Ext. 1 ਜਾਂ
832.551.5029 Ext. 1

ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸੱਜਰੀ ਸਵੇਰ -ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ
ਨਜ਼ਰੀਆ -ਸਮਾਜਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਰਾਤ ਨੂੰ

ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ -ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਰੋਚਕ ਜਾਣਕਾਰੀ
ਟੌਪ 10 -ਨਵੇਂ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਵੋਟਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੋਨ ਤੋਂ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਯੂਐਸਏ

ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸੱਤ ਦਿਨ 24 ਘੰਟੇ - ਸੁਣਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ ਜੀ

605.475.6868 • 832.551.5029

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ 408.722.7698 • Email: info@punjabiradiousa.com • 3750 McKee Road, # B, San Jose CA 95127 • Listen LIVE www.punjabiradiousa.com

ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਪਰੋਡ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼ਿਕਾਗੋਲੈਂਡ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕੁਝ ਮੋਹਤਬਰ ਆਗੂਆਂ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਡਾਊਨਟਾਊਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਪਰੋਡ ਵਿਚ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਅਮਰੀਕੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਉਘੜਵੀਂ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਹ ਪਰੋਡ ਇਸ ਸਾਲ 22 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਇਸ ਪਰੋਡ ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਮੀਡੀਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਨੇ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ

ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਦੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਸ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਪਰੋਡ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇਕ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਨੇ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਮੀਡੀਆ ਸੁਪੋਰਟ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਪਰੋਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਆਈ ਹੈ, ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਰੋਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਰਨ ਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਗੇ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਰੋਡ ਵਿਚ ਦਸਤਾਰਾਂ ਜਜਾ ਕੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਜਾਵੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਹੈਰੀਟੇਜ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਉਪਰਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰੋਡ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟਾਏ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਪਰੋਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੇ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੀ ਸੁਮੁਲੀਅਤ ਦੀ ਲੋੜ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧ ਗਈ ਹੈ।

Khalsa USA Inc.

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਲਈ ਪੱਕੇ ਰੂਟ ਲੋਡ ਚੱਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਕਾਗਜ਼ ਪੂਰੇ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਰਤ ਭੁਗਤਾਨ

Dry and Reefer loads

ਕਾਲ ਕਰੋ: 847-477-9968

or email: khalsausa55@gmail.com

ਫਿਊਲ ਟੈਂਕਰ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਆਇਲ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਲੋਕਲ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਫਿਊਲ ਟੈਂਕ ਵਾਸਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਘਰ ਆ ਸਕਦੇ ਹੋ ਡਰਾਈਵਰ ਫੁੱਲ ਟਾਈਮ ਅਤੇ ਪਾਰਟ ਟਾਈਮ-ਦੋਹਾਂ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

ਤੁਸੀਂ 5000 ਡਾਲਰ ਮਹੀਨਾ ਤੱਕ ਕਮਾ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਅਮਰਜੀਤ ਨਾਗਰਾ

ਫੋਨ: 317-473-1432

OKKJI Transfer LLC.

15238 Radiance Dr., Noblesville, IN, 46060

ਡਰਾਈਵਰ ਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

*ਲੋਕਲ ਤੇ ਲੌਂਗ ਰੂਟ

*ਡਰਾਈ ਅਤੇ ਰੀਫਰ ਲੋਡ

ਕਾਗਜ਼ ਦਿਓ ਤੇ ਪੈਸੇ ਲਓ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

Toll Free: 1-855-966-5554

Manny Sandhu: 317-603-1000, Sam Bhullar: 732-486-9045

Fax: 317-774-9665

ਰੇਡੀਓ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਸੁਣੋ

RADIO CHARDI KALA

ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ
www.radiock.com 'ਤੇ

ਬੇਏਰੀਆ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ
ਹਫਤੇ ਦੇ ਸੱਤੇ ਦਿਨ, 24 ਘੰਟੇ

Wifi Radio ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ

ਧਾਰਮਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਤਾਜ਼ਾ ਖਬਰਾਂ, ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਤੇ ਫਰੀਮਾਂਟ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ

> Preet Fabric, Fremont > Kash Fabrics, Hayward

> Sidhartha International, Fremont

> Shalimar, Union City > Mann Grocery Market, Yuba City

ਰੇਡੀਓ ਤੁਸੀਂ ਫੋਨ

832-551-5038

510-972-0442

'ਤੇ ਵੀ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ

Khalsa Radio

"Independent Voice"

www.khalsaradio.org

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 24/7/365
ਫੋਨ 'ਤੇ ਸੁਣੋ 702-489-0222

Info@khalsaradio.org

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 510-900-3600

Radio CK, PO Box 296, Fremont, CA 94537

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/
ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ
ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ
ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi

Office: (866) 933-3038

Balhar S. Ranu Cell: 916-502-7733

Yuba City Ph: 530-383-2785

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, 13 ਅਕਤੂਬਰ 2012

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉਜਾੜਾ

ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਖਾਲੀ ਹੈ ਪਰ ਉਪ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਮੀਰ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਣਮੰਗੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਾਝੋਂ ਬੁਰੇ ਹਾਲੀ ਹਨ; ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ; ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਮੰਦੜੇ ਹਾਲ ਹਨ; ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਘਸਿਆਰਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਰਹਿੰਦੀ ਕਸਰ ਸੌੜੀ ਸਿਆਸੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਵਿਚ ਮਸਰੂਫ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਜਿਸ ਨੇ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕੋੜਾ ‘ਕਾਰੋਬਾਰ’ ਹੈ। ਅਤਿਵਾਦ ਦਾ ਹਉਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਘੋਰਾਬੰਦੀ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖਾੜਕੂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਫੜੋ-ਫੜੀ ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਰੋਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ੱਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਹਿਕੀਕਾਤ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਧੜਾ-ਧੜ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਹੀ ਕੁਝ 1980ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਬਲਦੀ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਨਰਲ ਬਰਾੜ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਰਤਾ ਕੁ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਦੇ ਵੱਧ ਜਾਪਦੇ ਹਨ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਕਹਿ ਇਹੀ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਬਤੌਰ ਫੌਜੀ ਹੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਬਾਰੇ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਇਹੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਮਸਲਾ ਇੰਨਾ ਸਾਧਾਰਨ ਨਹੀਂ। ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਿਹਚਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਗੂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਡੀਆਂ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਿਚ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਉਕਾ ਹੀ ਗਾਇਬ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਅਤੇ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਤਕਰੀਬਨ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਭਲੀਭਾਂਤ ਸਮਝ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਬਣਾਉਣਾ ਵੀ ਉਤਨਾ ਹੀ ਚੱਕਵਾਂ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੁੱਦਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਨਾ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਉਹੀ ਗੱਲਾਂ ਦੁਹਰਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਤਾ ਕੁ ਘੋਖ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਉਹੀ ਪੈਂਤੜੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਦ ਕਰ ਕੇ ਉਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਕਾਬੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਉਤੇ ਝੱਲਿਆ, ਉਹ ਇਥੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਮੁੜ ਫੈਲਣ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਉਤੇ ਜੋ ਤਰਦੀ ਜਿਹੀ ਨਿਗੂ ਵੀ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਗੁਰਗਿਆਂ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਫੱਟ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ-ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅੱਡੀ-ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਤੱਤੋਂ ਆਗੂ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਹੀਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚ ਦਾਲ ਨਹੀਂ ਗਲੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਖਾੜਕੂ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਕੋਲ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਰਗਰਮੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਨਿੱਘਰੀ ਹੋਈ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਿਰਫੇ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਵਰਗਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਨਿਰੋਲ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਮਾੜਾ-ਮੋੜਾ ਫਾਇਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਧਿਰ ਤਾਂ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਰਨਾਲਾ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਖਰਕਾਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਰੌਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਮਸਲੇ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਖਾੜਕੂ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਸਣੇ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਹਰ ਧਿਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਗਰਮੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਜਦੋਂ ਜਨਰਲ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਭਾਰੂ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਖਿੱਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਲੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਖਲਿਆਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਰੱਜ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ-ਕੁਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਸ ਚਲਾਕੀ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਫੜਨ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਕਿ ਗਤੀ ਫੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਣੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ‘ਲੜਾਈ’ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਤਰਕ ਘੜ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਪੰਜਾਬ ਅਜਿਹੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ ਜੋ ਇਹਨੂੰ ਇਸ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੀਲਾ ਕਰੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੁਲਾਂਘ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਇਸ ਜਾਨਦਾਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਆਮਦ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪਲਾਂਟ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਬਜ਼ਿੱਦ ਕਿਓਂ?

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਥਿਕ-ਸਮਾਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਖੇਤਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਆਲਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਵਾਮ ਦਰਮਿਆਨ ਤਿੱਖਾ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ। ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਵਰਗੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ‘ਚ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਬਦੇਸ਼ੀ ਜਾਂ ਦੇਸੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫ਼ੋਨ:91-94634-74342

ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਇਸ ਲਈ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਕੀਮਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਵੇ। ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਾਰ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਦਰਾ ਕੌਸ਼ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਰ ਇਸ ਵਕਤ ਸਿਖਰਾਂ ‘ਤੇ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਮੀਰ ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਉੱਪਰ ਆਲਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਜਕੜ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਖੇਤਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲੀਹਾਂ ‘ਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਉਰਜਾ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ‘ਚ ਆਲਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਮੁਲਕ ਉੱਪਰ ਥੋਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਤਵਾਜ਼ਨ ਤਾਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗੜਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ‘ਚ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਉਜਾੜਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਤਲਖ ਤਜਰਬਿਆਂ ਕਾਰਨ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਕਮਰਾਨ ਹਰ ਕੀਮਤ ‘ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਵਾਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਿਕ, ਤਰਕਪੂਰਨ ਵਿਰੋਧ ਵਜੋਂ ਲੈਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰੋਕਾਰ ਨੂੰ ਹਾਂਪੱਖੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੁਕਮਰਾਨ ਅਜਿਹੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਧ੍ਰੋਹ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਡਨਕੁਲਮ (ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ) ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਮਹਿਜ਼ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਤੇ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਤਬਾਹੀ ਤੋਂ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਆਲਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਦਲਾਲ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਜਬਰ ਤੱਕ ਕੋਈ ਢੰਗ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਨਾ ਅਜਮਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਮਛੇਰਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਬੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ-ਬਾਰ ਢਾਹੇ ਤੇ ਤਬਾਹ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। 10 ਸਤੰਬਰ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਵਿਖਾਵਾਕਾਰੀਆਂ ਉੱਪਰ ਲਾਠੀਆਂ ਅਤੇ ਅੱਥਰੂ ਗੈਸ ਦੇ ਗੋਲੇ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗੀ ਹੱਲਾ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਕਈ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ‘ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ‘ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾੜਵੀਆਂ ਵਾਂਗ ਲੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਮੱਧਯੁਗ ‘ਚ ਕਹਿਰ ਵਰਤਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐੱਨ.ਜੀ.ਓ. (ਗ਼ੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ) ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਫੰਡ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਕ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਪਿੱਛੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਹੱਥ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਹਾਸੇਹੀਣੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬਦੇਸ਼ੀ

ਹੱਥ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਗ਼ਰੀਬ ਮਛੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਇਓਗੈਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਉਰਜਾ ਦਰਮਿਆਨ ਫ਼ਰਕ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ! ਪਰ ਜਾਗਰੂਕ ਹਿੰਸੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਵਿਰੋਧੀ ਹਕੂਮਤੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਵਾਜਬ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਸਚਾਈ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਢੰਗ ਅਵਾਮ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ‘ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਲੋਕ ਕਦੇ ਧਰਤੀ ‘ਚ ਨਕਲੀ ਕਬਰਾਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਲੇਟ ਕੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਨੂੰ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਘੇਰਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕੁਡਨਕੁਲਮ ‘ਚ ਮੋਰਚੇ ਲਾਈ ਬੈਠੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ 109 ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 55,795 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ‘ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 3,600 ਲੋਕਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ‘ਮੁਲਕ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਛੇਤਨ’ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ 3,200 ਹੋਰ ਲੋਕ ਦੋਸ਼-ਧ੍ਰੋਹ ਦੇ ਮੁਜਰਮ ਹਨ। ਇਹ ਉਸ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਦਾ ਫ਼ਰਤੀਲਾਪਣ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ, 1992 ‘ਚ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ‘ਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਵਰਗੇ ਹੌਲਨਾਕ ਸਾਕਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਕਦਰ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ। ਕੁਡਨਕੁਲਮ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਮਿਸਾਲ

ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਜਮਹੂਰੀ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਦਮਨ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬਹੁਤ ਵਸੀਰ ਹੈ। 28-29 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਤੋਂ 30 ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਅਦਾਲਤ ਲਾ ਕੇ ਦਲਿਤਾਂ, ਕਬਾਇਲੀਆਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਫਿਲਮਸਾਜ਼ਾਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਆਦਿ ਵਿਰੁੱਧ ਬਣਾਏ ਗਏ ਝੂਠੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੌਂਗਟੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਕੁਡਨਕੁਲਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਉਰਜਾ ਦੀਆਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਅਪਣਾਏ ਉਰਜਾ ‘ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ’ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ‘ਚ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪਲਾਂਟਾਂ ਦੇ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਖਦਸ਼ੇ ਹਨ। ਖਦਸ਼ੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦੇ ਵੀ ਸੱਤਾ ਵਲੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਮਲ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਖਦਸ਼ੇ ਉਦੋਂ ਯਕੀਨ ‘ਚ ਬਦਲ ਗਏ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਉਰਜਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਪਲਾਂਟ ਬਾਰੇ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, 11 ਮਾਰਚ 2011 ਨੂੰ ਜਪਾਨ ‘ਚ ਸੁਨਾਮੀ ਅਤੇ ਭੂਚਾਲ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਫੁਕੁਸ਼ਿਮਾ ਸਥਿਤ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪਲਾਂਟ ਵਲੋਂ ਮਚਾਈ ਭਿਆਨਕ ਤਬਾਹੀ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪਲਾਂਟ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਜਾਨਾਂ ਦਾ ਖ਼ੌਅ ਹਨ। ਜਪਾਨ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਣੀਆਂ ‘ਚ ਛੱਡੇ ਰੇਡੀਓ ਐਕਟਿਵ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕਤਾ ਉੱਪਰ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਤੱਥ

ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਘਾਤਕ ਤੱਤ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ‘ਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਾਤਕ ਅਸਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਲੱਗਣਗੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਅਵਾਮ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਚ ਘੱਟਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪਲਾਂਟ ਅਜਿਹੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮਰਾਨ ਇਹ ਪਲਾਂਟ ਜਮਹੂਰੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਰਹੇ ਸਗੋਂ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਥੋਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਜਰਮਨੀ, ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ, ਇਟਲੀ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਪਾਨ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪਲਾਂਟਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪਤਾਅਵਾਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਰਾਂਸ ਜਿਸ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ 80 ਫੀ ਸਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਰਿਐਕਟਰਾਂ ਉੱਪਰ ਹੈ, ਦਾ ਇਹ ਨਿਰਭਰਤਾ 2025 ਤੱਕ 50 ਫੀ ਸਦੀ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਫੁਕੁਸ਼ਿਮਾ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਉਰਜਾ ਉੱਪਰ ਟੇਕ ਘਟ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ 17 ਫੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ 11 ਫੀ ਸਦੀ ‘ਤੇ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਫੁਕੁਸ਼ਿਮਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਪਲਾਂਟਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੰਪਨੀ ਜਨਰਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਦਾ ਤਰਹਮਾਨ ਜੈੱਫ਼ ਇਮੈਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਉਰਜਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ‘ਸੱਚੀਓ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ’ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਗ਼ਲਤ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ‘ਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਨਸ਼ਰ ਹੋਈ ਇਕ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਉੱਪਰ ਇਕ ਸਵਾਲੀਆ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੋਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਸਾਇੰਸ, ਬੰਗਲੌਰ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਐਨ ਜੋ ‘ਕਰੰਟ ਸਾਇੰਸ ਜਰਨਲ’ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਹੈ, ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਬਿਜਲੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਸੂਰਜੀ ਉਰਜਾ ਤੋਂ ਹੀ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਦੀਵੇਦਾ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦੋ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜੀ ਉਰਜਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਰਕਬੇ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ (ਇਹ ਦਲੀਲ ਮੁਤਬਾਦਲ ਸੂਰਜੀ ਉਰਜਾ ਸਰੋਤ ਦੇ ਟਿਕਾਊ ਹੋਣ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਸਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਅਤੇ ਇਹ ਤਰਜੀਹੀ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੁਲ ਚੋਕਸੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ 4250 ਲੱਖ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਉੱਪਰ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਕਿਲੋਵਾਟ ਦੇ ਸੂਰਜੀ ਪੈਨਲ ਲਾਉਣ ਨਾਲ 1900 ਟੈਰਾਵਾਟ-ਅਵਰ (1 ਟੀ.ਡਬਲਯੂ.ਐੱਚ. 114 ਮੈਗਾਵਾਟ) ਸਾਲਾਨਾ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ 2070 ਦੀਆਂ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅੱਧ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਫਿਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹਕੂਮਤ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਉਰਜਾ ਪਲਾਂਟ ਲਾਉਣ ਦੀ ਅਤੀ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਮੁਲਕ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਲੋਂ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੱਖੀ ਨੀਤੀਆਂ ‘ਚ ਪਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਬਾਂ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਅਵਾਮ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹਿੱਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਫੀ ਹਨ। ਜੇ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਅਵਾਮ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਸਹੀ ਨੀਤੀਆਂ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜਨਰਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਵਰਗੀਆਂ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਰਿਐਕਟਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਨਅਤ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਧੱਕਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੋਟੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਸੇ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾਂਦੀ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ !

ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਣ ਮਾਪੇ, ਮਗਰੋਂ ਕੇਸਦੇ ਰੱਬ ਦੇ ਭਾਣਿਆਂ ਨੂੰ। ਉਹਦਾ ਮੁੱਲ ਨਾ ਕੋਈ ਬੇ-ਅਰਥ ਜਾਣੋ, ਭਾਣਾ ਬੀਤੇ ਤੋਂ ਰੋਣਿਆਂ ਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ। ਢਿੱਡੋਂ ਜਾਇਆਂ ਦੀ ਹੋਵੇ ਕਰਤੂਤ ਮਾੜੀ, ਸੋਧੇ ਕੌਣ ਫਿਰ ਵਿਗੜਿਆਂ ਲਾਣਿਆਂ ਨੂੰ। ਮੁੱਢਾਂ ਉਪਰ ਹੀ ਡਾਲੇ ਹਮੇਸ਼ ਜਾਂਦੇ, ਮਿਹਣੇ ਵੱਜਦੇ ਤਾਹੀਓਂ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ। ਲਿਫ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਔਲਾਦ ਅੱਗੇ, ਕਿਸੇ ਔਗੁਣ ਤੋਂ ਮਾਪਿਆਂ ਕਾਣਿਆਂ ਨੂੰ। ਮਾਪੇ ਡਾਲਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ ਉਲਝੇ, ਆਉਣੀ ਮੱਤ ਸੀ ਕਿਵੇਂ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ !

ਵੰਡਾਂ ਤੇ ਜੰਗਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਬੈਠ ਗਈਆਂ!

ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪੁਰਬੀ ਜਾਂ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਮੇਰਾ ਵਾਰ ਖਾਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਵੀਡਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਬੰਦਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖਾਸ ਵਤੀਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਦਾ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣਗੇ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਦੇ

ਜਸਟਿਸ ਸੱਯਦ ਅਸਿਫ਼ ਸ਼ਾਹਕਾਰ

ਮਸ਼ਹੂਰ ਟ੍ਰੇਡ ਮਾਰਕ ਦੀਆਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿਖਾਉਣਗੇ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਪੱਛਮ ਦਾ ਫੇਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਫੇਰੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੇਗਾ। ਜੇ ਉਹ ਪੱਛਮ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਗੜੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦਾ ਗਿਲਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਮੁਸਤਕਬਿਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਪੱਛਮ ਜਾਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੁਫਨੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੋ ਗਰੁੱਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਲੱਗਭਗ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਬਦਕਿਸਮਤ ਕੌਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁੱਢ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਗ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਆਗੀਆਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ‘ਤੇ ਸਿੱਖ, ਦੂਜੇ ‘ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ‘ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਖ਼ਤ ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਮੱਕਾ-ਮਦੀਨਾ ਤਿਆਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਪਿੱਛੇ ਅਮੀਰ ਬਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ, ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਕਾਰਾਂ ਖਰੀਦਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਅੱਗੇ ਟੌਹਰ ਮਾਰਦਾ। ਫਿਰ ਵਕਤ ਨੇ ਪਲਟਾ ਖਾਧਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਹ ਕੋਠੀਆਂ ਇਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਵਸ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਉਹ ਕੋਠੀਆਂ ਭਾਂ-ਭਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਵਿਹਲੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕੋਠੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਮਕਬਰੇ ਅਤੇ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਅੱਜ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡਾ ਤਿਆਗੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ, ਆਪਣਾ ਵਿਰਸਾ ਤੇ ਪਛਾਣ ਤਿਆਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਅਹਿਸਾਨ-ਕਮਤਰੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ‘ਫਰਾਰ’ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਕਈਆਂ ਨੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕੌਮ ਦੇ ਤਕਾਜ਼ਿਆਂ ‘ਤੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਜ਼੍ਹਬ ਨੇ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਉਲਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਈ, ਲੜਾਇਆ ਤੇ ਪਿਛਾਂਹ ਖਿੱਚਿਆ। ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਮਜ਼੍ਹਬ ਤੇ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਲੰਮਾ ਘੋਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਇੰਸ, ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ, ਅਮਨ, ਇਨਸਾਨੀ ਜਾਨ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਲੀਡਰੀ ਵੀ ਲੈ ਲਈ। ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਇਕ ਤਾਕਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਡਿਗਰੀ ਪਈ ਕੌਮ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਖਰਾਂ ‘ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਬੇਲਗਾਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਆਗੀਆਂ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਲੱਭਣ ਲਈ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਜਾਪਾਨ, ਕੋਰੀਆ ਤੇ ਚੀਨ ‘ਤੇ ਜਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਪਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਇਕਾਨਮੀ (ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ) ਰਿਹਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਇੰਸ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਚ ਆਗੂ ਵੀ। ਅੱਜ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਚੀਨ ਲੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜੋ ਭਲਕਾ ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਤਿਆਗੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣੇ?

ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹੀ ਫਰਕ ਲੱਗਾ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ

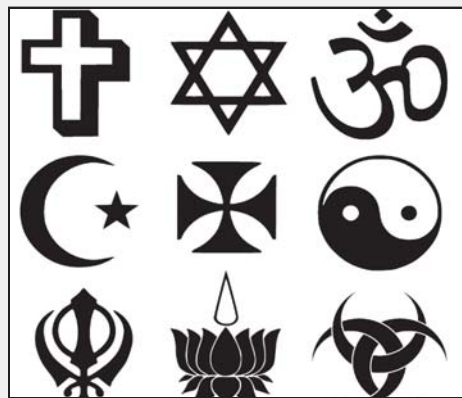
ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤੋੜੋ। ਸਭ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਇਆ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਫਿਰ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਗੱਠਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਕ-ਇਕ ਛਿਟੀ ਤੋੜੋ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਮਿੱਟ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਛਿਟੀਆਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਮੈਨੂੰ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੌਮ ਕੀ ਹੈ? ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਕੌਮ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੁੱਢ, ਬੋਲੀ, ਇਤਿਹਾਸ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ

ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ‘ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਫਖਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ, ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕ ਨਿਜ਼ਾਮ ਜਾਂ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕੌਮ ਦੇ ਤਕਾਜ਼ਿਆਂ ‘ਤੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਜ਼੍ਹਬ ਨੇ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਉਲਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਈ, ਲੜਾਇਆ ਤੇ ਪਿਛਾਂਹ ਖਿੱਚਿਆ। ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਮਜ਼੍ਹਬ ਤੇ

ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਜਾਨਿਬਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪਰਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 65 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਤੇ ਕੀ ਗੁਆਇਆ। ਇਸ ਪਰਖ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੋਈ ਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮਰਵਾਇਆ, ਕਿੰਨੇ ਕਰੋੜ ਪੰਜਾਬੀ ਉੱਜੜਿਆ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਉੱਜੜਿਆ, ਕਿੰਨੇ ਖ਼ਰਬਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਵਾਇਆ? ਇਨ੍ਹਾਂ 65 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਆਏ ਹਾਂ ਜਾਂ ਪਿਛਾਂਹ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਕੀ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ? ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ‘ਵੰਡਾਂ’ ਤੇ ‘ਜੰਗਾਂ’ ਹੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਵੰਡਾਂ’ ਤੇ ‘ਜੰਗਾਂ’ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਕੁਰੱਪਟ ਮਜ਼੍ਹਬ, ਕਬੀਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਲਾਲਚ ਤੇ ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ੀ ਹੈ।

ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ‘ਆਰਡਰ’ ਉੱਤੇ ਬਣ ਕੇ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੁਤੀ ਦਾ ਮਾਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੜੇਰ ਇਨਸਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਫਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਮੁੱਢਲੀ ਸੋਚ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਢਲੀ ਸੋਚ ਸਾਇੰਸ, ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਰਟ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਧਰੇ ‘ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ’ ਮੇਰੀ ਛੇਤ ਹੀ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ ਪਰ ਮੇਰੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਲਫਜ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੁੰਜੀ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਸਮਝ ਵੀ ਲੱਗਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ ਕੀ? ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਚੇਤੇ ਆ ਗਈ: ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਕਈ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪਤਲੀਆਂ ਛਿਟੀਆਂ ਦਾ ਗੱਠਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ

ਜੁੱਤੇ ਮੁਢਾਦ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਂਝੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਇਕ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ, ਬੋਲੀ, ਇਤਿਹਾਸ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੱਤੇ ਮੁਢਾਦ ਸਾਂਝੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੌਮ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਵੀ ਕੌਮ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਛਿਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਗੱਠੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਰੱਸੀ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਨੂੰ ਇੰਜ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:

“ਸਾਡਾ ਦਿਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਥਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਤਾਘਦਾ, ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਜ਼ਮੀਨ ‘ਤੇ ਅਸੀਂ ਪੰਝੜਾ ਝੁਟਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਹੜੇ ਅਤੇ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲਚਾਹੇ ਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਗਾਲਾਂ/ਝਿੜਕਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਪਸੀਨਾ ਡੁੱਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸਾਡੇ ਦਾਦਿਆਂ-ਪਤਦਾਦਿਆਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਪਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਉੱਗਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸਾਡੇ ਸੁਫਨਿਆਂ, ਉਮੀਦਾਂ ਤੇ ਅਰਮਾਨਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਲੰਮਾ ਘੋਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਇੰਸ, ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ, ਅਮਨ, ਇਨਸਾਨੀ ਜਾਨ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਲੀਡਰੀ ਵੀ ਲੈ ਲਈ।

ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਇਕ ਤਾਕਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਡਿਗਰੀ ਪਈ ਕੌਮ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਖਰਾਂ ‘ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਬੇਲਗਾਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਜਾਪਾਨ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬੇਲਗਾਮ ਹੋਈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਨਾਜ਼ੀਵਾਦ ਤੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜ ਬਣੀ। ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਜਾਪਾਨ ਹਾਰ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ‘ਤੇ ਜਾ ਡਿਗੇ ਤਾਂ ਇਸੇ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੁੜ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਥਿਆਰ ਹੀ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਤਬਾਹ-ਬਰਬਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਸਬਕ ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਜਾਪਾਨ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਹੁਣ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ

ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸੂਰਤ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੇ, ਸਗੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰੇ। ਦੇਸ਼ ਕੋਈ ਨਕਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਉਥੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਅਤੇ ਸਿਆਣੀ ਕੌਮ ਮਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਪਰਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਜਾਨਿਬਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪਰਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 65 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਤੇ ਕੀ ਗੁਆਇਆ। ਇਸ ਪਰਖ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੋਈ ਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮਰਵਾਇਆ, ਕਿੰਨੇ ਕਰੋੜ ਪੰਜਾਬੀ ਉੱਜੜਿਆ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਉੱਜੜਿਆ, ਕਿੰਨੇ ਖ਼ਰਬਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਵਾਇਆ? ਇਨ੍ਹਾਂ 65 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਆਏ ਹਾਂ ਜਾਂ ਪਿਛਾਂਹ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਕੀ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ? ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ‘ਵੰਡਾਂ’ ਤੇ ‘ਜੰਗਾਂ’ ਹੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਵੰਡਾਂ’ ਤੇ ‘ਜੰਗਾਂ’ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਕੁਰੱਪਟ ਮਜ਼੍ਹਬ, ਕਬੀਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਲਾਲਚ ਤੇ ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ੀ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰੂਨੀ (ਘਰ ਬੈਠੇ) ਅਤੇ ਬਹਿਰੂਨੀ (ਬਾਹਰ ਭੱਜ ਗਏ) ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਘਰ ਬੈਠਾ ਤਿਆਗੀ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਵਤੀਰੇ ਕਾਰਨ ਕੌਮ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਬੋਲੀ, ਇਤਿਹਾਸ, ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ‘ਫਰਾਰ’ ਇਸ ਕੌਮ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਹਰ ਬੰਦਾ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਤੇ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਕਾਮਾ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਜ਼ਾਮ ਸਾਨੂੰ ਕਿੱਧਰ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਜੋ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਾਹ ‘ਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਰਬਾਦ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਘੜੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਇਕ ਰਾਹ ਚੁਣਨਾ ਪਵੇਗਾ-ਮੌਜੂਦਾ ਤਬਾਹੀ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਜਾਂ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਭਲਕ ਦੀ ਅਜ਼ੀਮ ਤੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕੌਮ ਬਣਨ ਦਾ ਰਾਹ। ਇਹ ਰਾਹ ਚੁਣਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਿਰੇਬਾਨ ਵਿਚ ਝਾਕਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਇਸਾਈ ਹਾਂ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਇਸਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?

ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਜਾਤਾਂ, ਗੋਤਾਂ ਤੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੇ ਜਾਲ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਜਦੋਂ ਇਕ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਕ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਜੋਤ ਵੀ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਨੂੰ ਪਾਤ ਸੁੱਟਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਕ ਜੋਤ ਨਾਲ ਦੂਜੀ ਜੋਤ ਜਗੇਗੀ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਇਕ ਜੋਤ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀਆਂ ਕਰੋੜਾਂ ਜੋਤਾਂ ਨਾਲ ਜਗਮਗਾ ਉੱਠੇਗੀ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਜੋਤ ਹੈ?

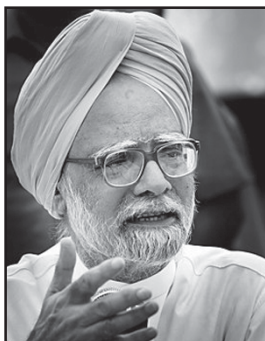
ਮਨਮੋਹਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਸਰਗਰਮੀ ਦੇ ਅਰਥ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕੈਬਨਿਟ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਐਲਾਨਾਂ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਇਹੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਡੂੰਘੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚੋਂ ਜਾਗ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਦੋ ਬਾਹਰੀ ਕਾਰਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਹੈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੱਛਮੀ ਮੀਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਹੋਈ ਤਿੱਖੀ ਪਰ ਜਾਇਜ਼ ਆਲੋਚਨਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਤੇ ਨਿਕੰਮਾ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਘਟਾਉਣ ਨਾਲ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਡਰ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੁਣ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਵੀ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਰਿਹਾ

ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਮੁਖੀ ਸਨ, ਅਚਾਨਕ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਲਕਸ਼ੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ।

ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ

ਦਲਾਲ ਸਟਰੀਟ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ‘ਆਮ ਆਦਮੀ ਸਟਰੀਟ’ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਸ਼ੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਸੱਟੇ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਗਣਿਆਂ, ਉੱਚੀ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣਾ ਚੰਗੀ ਚੋਣ ਰਣਨੀਤੀ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤਾਂ ਬਣਦਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟ ਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੀਡੀਆ ਮਾਲਕ ਵੀ ਇਸੇ ਜਮਾਤ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧੂੰਆਂਧਾਰ ਆਰਥਿਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਸਮਝੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਡੀਜ਼ਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਦੇ ਸਿਲੰਡਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਟੌਤੀ ਪਿੱਛੇ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਆਰਥਿਕ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬਜਟ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਉਧਰ ਪ੍ਰਚੂਨ ਵਪਾਰ, ਬੀਮਾ ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਖੇਤਰ

ਵਿਚ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ‘ਚ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਆਮ ਆਦਮੀ’ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਵਾਲ ਸਟਰੀਟ/ਦਲਾਲ ਸਟਰੀਟ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਣਾ ਕੋਈ ਸਿਆਣੀ ਰਣਨੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕੌਮੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਝੋਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪਿਛਲੱਗ ਬਣੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੀ. ਚਿੰਦਾਬਰਮ ਦੇ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਬਣ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਰੋਕਾਰ ਆਪਣੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਹੈ।

-ਵਰਿੰਦਰ ਕਪੂਰ

‘ਲਿਖਤਮ’ ਕਾਲਮ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪਾਠਕ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਰਾਦੇ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਆਪਣੀਆਂ ਚਿੱਤ-ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਿਛਾਹ ਲਿਆ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਛਪੇ ਮੇਰੇ ਲੇਖ ‘ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦੇ ਤਬਸਰੇ’ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। ਉਜ, ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਣ-ਬੀਣ ਦੇ ਵਰਤ-ਵਰਤਾਰੇ ਵਿਚ ਪਿਛਾਹ ਵੱਲ ਝਾਕਣ ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਮੁੜਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਕੋਈ ਸੱਜਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੱਥਰ ਚੱਟ ਕੇ ਹੀ ਮੁੜਿਆ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਝੱਟ ਮੰਡੀ ਵਾਲੀ ਕਹਾਵਤ ਦੁਹਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਮੁੜਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਦਿਲਬਰ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣੀ ਵਾਰਤਾ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਨੱਕ ਦੀ ਸੇਧੇ ਤੀਰ ਵਾਂਗ ਸਿੱਧੇ ਤੁਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਫਿਤਰਤ ਦੀ ਸੋਭਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਦਿਲਬਰ ਜੀ ਆਪਣੇ ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਗਰਾਮ ‘ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਘੁਸਮੁਸਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੜਕ ਉਤੇ ਕੁਝ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਦੇਖੇ ਜੋ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪਿਛਾਹ ਵੱਲ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਿਲਬਰ ਹੁਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮੰਦਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਰੋਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਸਿੰਘੋ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ? ਗੱਡੀ ‘ਚ ਤੇਲ ਮੁੱਕ ਗਿਏ?” ਧੱਕਾ ਲਾਉਂਦੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਏ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਲਿਆ, “ਕੋਈ ਇੰਜਣ ‘ਚ ਨੁਕਸ ਪੈ ਗਿਏ?”

“ਨਹੀਂ, ਸਾਡੀ ਗੱਡੀ ‘ਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਪਿਆ...” ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਗੱਡੀ ਧੱਕੀ ਲਿਆ ਰਹੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਦਿਲਬਰ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੋਰਨਾਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਆਜਸੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਜੇ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਤੇਲ ਵੀ ਹੈਗਾ, ਟਾਇਰ, ਇੰਜਣ ਸਭ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਨੇ, ਫਿਰ ਇਹਨੂੰ ਧੱਕਾ ਲਾ ਕੇ ਪਿਛਾਹ ਕਿਉਂ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹੋ?”

“ਓ ਬਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਢਾਡੀਉ, ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਛਾਉਣੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜੋ ਇੱਥੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਦੇ-ਚਾਰ ਕੁ ਖੇਤ ਪਿੱਛੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਚੱਲਦਾ ਸਾਡੇ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤ੍ਰੇਹ। ਗੱਡੀ ਸਾਡੀ ‘ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭੂਤਨੀ’ ਵਾਂਗ ਭੱਜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਰੁਕਦੀ-ਰੁਕਦੀ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਆ ਗਈ।...ਸੋ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਲ ਛਕਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਜਥਾ ਉਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਐ।”

ਰਵਾਇਤੀ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ, ਜਕਦਿਆਂ-ਜਕਦਿਆਂ ਦਿਲਬਰ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਾਈਜ਼!

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਇਕ ‘ਬੈਕ ਗਿਅਰ’ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋੜ ਪੈਣ ‘ਤੇ ਇਹ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚਲਾਈ ਜਾ ਸਕੇ!

‘ਬੈਕ ਗਿਅਰ’ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਕੜਕ ਕੇ ਬੋਲੇ, “ਕੱਚੇ ਪਿੱਲਿਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗੱਡੀ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਹੀ ਕਦਮ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿਛਲ-ਖੁਰੀਏ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ...ਪਿਛਲਾ ਗਿਅਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਵੇਲੇ ਈ ਕਢਵਾ ਦੇਈਦਾ ਐ!”

...ਬੱਸ ਇਉਂ ਹੀ ਸਮਝੋ! ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਹਫ਼ਤੇ ਨਵਾਂ ਕਾਲਮ ਲਿਖਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗ ਗਈ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਕੁ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗ ਗਈ ਪਾਠਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਲੈਣ ਜਾਂ ਹੌਸਲਾ-ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਦੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਵੱਲ ਮੁੜਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦਾ ਤਬਸਰਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਕਈ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਹ ਪਾਠਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫੋਨ ਜਾਂ ‘ਈ-ਮੇਲ’ ਰਾਹੀਂ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਬਾਪੜੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਸੋਚਣਗੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੀ ਹੋਰ ਖੋਰੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਭੁੱਖ ਹੈ? ਦੋਸਤੋ, ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚੰਦਰੀ ਭੁੱਖ ਤੋਂ ਰੱਬ ਸੱਚਾ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖੇ; ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਦਰਅਸਲ, ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦੇ ਤਬਸਰੇ ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਚਨਚੇਤੀ ਜੁੜ ਗਈਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀਆਂ।

ਕਿੱਸਾ-ਕੋਤਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿਆਂ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ਕਹੇ ‘ਤੇ ਵੀ ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ‘ਤੇ ਟਾਈਪ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਨਹੀਂ ਅਪਨਾ ਸਕਿਆ, ਜਦ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕ ਮਿੱਤਰ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਖੁਦ ਟਾਈਪ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਜਾਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਵਹਿਮ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੈਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਇਰ ਗੁਰਦੀਪ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਿਅਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਇਸ ਵਹਿਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੱਕਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੰਪਿਊਟਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ‘ਮਸ਼ੀਨ’ ਦੀ ਕਲਾ’ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ,

ਇਹ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਕਲਾ ਨੇ ਜਾਨੇ ਮਨ,

ਦਿਲ ਦੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਨਹੀਂ ਅੱਖਰ ਨਵੇਂ।
ਚਲੇ ਖੈਰ, ਕਹਾਣੀ ਨਿਬੇੜੀਏ...ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਰੁਟੀਨ ਮੁਤਾਬਕ ਲੇਖ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ‘ਟੱਚ’ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮਨ ‘ਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਜਾਂ ਚਾਚੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਫੋਟੋ ਛਪ ਜਾਏ, ਸੋਨੇ ‘ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਏ! ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਵੀ ਕਿ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਜਾਨੀਵਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਜਰਮਨੀ ਵਾਲੇ ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਾਂ, ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਭੇਜਣ ਲਈ, ਪਰ ਮੈਂ ਜਕ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰੇਗਾ। ਸੋ, ਫੋਟੋਆਂ ਵਾਲੀ ਰੀਝ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੀ ਦਬਾ ਕੇ ਮੈਂ ਲਿਖਤ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਲੇਖ ਬਾਰੇ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ ਅਕਸਰ

ਸੁੱਖਾਂ ਲੱਧਾ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਜੋ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫੋਨ ‘ਤੇ ਗੁਫਤਗੂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਵਾਧ-ਘਾਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਦਫ਼ਤਰੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਫੋਨ ਨਾ ਆਇਆ। ਮੰਗਲ-ਬੁੱਧਵਾਰ ਦੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਰਾਤ ਅਖ਼ਬਾਰ ਛਪ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤੇਹ-ਮੋਹ ਕਰ ਕੇ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ ਉਸੇ ਰਾਤ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ‘ਈ-ਮੇਲ’ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਹਰ ਬੁੱਧਵਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ‘ਤੇ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਲਈ ‘ਈ-ਮੇਲ’ ਖੋਲ੍ਹੀ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ‘ਮਾਊਸ’ ਦੀ ਫਿਰਕੀ ਘੁਮਾਉਂਦਿਆਂ ਸਫ਼ੇ ਪਰਤਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕਾਲਮ ਦੇ ਉਤਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਭਵੰਤਰ ਜਿਹਾ ਗਿਆ! ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਚਿਹਨ-ਚੱਕਰ ਚਾਚੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਐਨ ਰਲਦਾ-ਮਿਲਦਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਕ ਵੱਲੋਂ ਲੱਭਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ

ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ‘ਸਕੈਚ’ ਹੀ ਸਮਝਿਆ। ਫਿਰਕੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘੁਮਾ ਕੇ ਜਦ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰ ਜਾਨੀਵਾਲੀਏ ਟੱਬਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੌਂਚਕਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਥੱਲੇ ‘ਸੁੱਖਾਂ ਲੱਧੇ’ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਦੀ ਫੋਟੋ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਅੱਡੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਫਿਰ ਉਤੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਕੋਈ ‘ਸਕੈਚ’ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਚਾਚੇ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਹੀ ਫੋਟੋ ਸੀ!

ਇਹ ਕਰਾਮਾਤ ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਰ ਗਈ? ਕਿਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਰੀਝ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਨੇ ‘ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਏਡੀ ਦੂਰ ਬੇਟ ਦੇ ਮੰਡ ਇਲਾਕੇ ‘ਚੋਂ ਕੌਣ ਲਿਆਇਆ ਹੋਏਗਾ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚ ਕੇ? ਉਲਝੇ ਸਵਾਲ, ਸ਼ਸ਼ੋਪੰਜ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਤੈਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਖੁਸ਼ੀ ‘ਚ ਝੁਮਦਿਆਂ ‘ਨੈਟ’ ਤੋਂ ਉਠਿਆ। ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਛਦਾ ਕਿ ਨੈਟ ਵਿਚੋਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਗੱਲੀ ਲੱਭ ਪਈ ਐ ਭਾਈ?

ਸੁਵਖਤਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਫੋਟੋਆਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦਫ਼ਤਰ ਫੋਨ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੁਨਾਸਬ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਪਰ ਝੱਟ-ਪੱਟ ਜਾਨੀਵਾਲ ਫੋਨ ਖੜਕਾਇਆ। ਉਥੋਂ ਇੰਨਾ ਕੁ ‘ਸੁਰਾਗ’ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਆਇਆ ਸੀ ਜੋ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਜਾਨੀਵਾਲ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਅਹਿਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ-ਪਿਛਲੀਆਂ ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਜਾਣਨ ਲਈ ਫਿਰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦਫ਼ਤਰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਸਸਪੈਂਸ ਭਰਿਆ ਸਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਮਿਸ਼ਨ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਖੀਵੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇ ਕੇ ਲੇਖ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਪੈਨ ਨਾਲ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ। ਖ਼ਬਰਾਂ ਜਾਂ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਆਰਟੀਕਲ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਟਾਈਪ ਕਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਵੱਡੇ ਲੇਖ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਟਾਈਪ ਵਗੈਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਵਾਲਾ ਲੇਖ ਉਥੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਟਾਈਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੱਜਣ ਟਾਈਪ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗਤ ਆ ਗਿਆ। ਲਿਖਤ ਵਿਚਲੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਅਨੂਠੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਸਿਦਕ, ਅਸੁਲਪੁਸਤੀ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਦੀ ਲਿਖਣ ਸ਼ੈਲੀ ਤੋਂ ਭਾਵੁਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ‘ਚ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਸ ਪੁਰਾਤਨ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼

ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-915-1268

ਅਤੇ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵੀ ਲੇਖ ਨਾਲ ਛਾਪੀ ਜਾਏ। ਸੰਪਾਦਕ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜਾਨੀਵਾਲ ਤੋਂ ਪੱਚੀ-ਤੀਹ ਮੀਲ ਦੂਰ ਇਕ ਪਿੰਡ ‘ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਜਾਣੂ ਨੂੰ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਖੋਜ ਦਿੱਤੀ। (ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਮੇਰੇ ਉਸ ਲੇਖ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ ਨਾਂ-ਥਾਂ ਅਤੇ ਤੱਥ ‘ਕਪੋਲ-ਕਲਪਨਾ’ ਆਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸਨ!)

ਲੇਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਉਸ ਸੱਜਣ ਬਾਰੇ ਅਚੰਭੇ ਭਰੀ ਸੂਚਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਕਾਮਰੇਡ ਹੈ। ਕਿੱਥੇ ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼ ਜਿਹੀ ਬੇਜਾਨ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਧਰਮੀ ਜਿਉਤਾ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਤੇ ਮਾਰਕਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਇਆ ਇਕ ਸੁਹਿਰਦ ਕਾਮਰੇਡ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਅਨੋਖਾ ਸੰਗਮ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮੇਰੀ ਨਿਮਾਣੀ ਜਿਹੀ ਲੇਖਣੀ, ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?

ਅੰਤਿਕਾ: ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ-ਮੰਡਲ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੋਟੋ ਸਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਰਖੂ ਮਿੱਤਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਹਿੰਦੇ ਉਸ ਅਣਜਾਣ ਵੀਰ ਦਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਿਰੇ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਪੰਧੇਰ ਬੋਲਿਆ, “ਨਾ ਨਾ ਨਾ, ਇਹ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰ ਲਿਉ ਭਾਅ ਜੀ! ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਏਡਾ ਤਰੱਦਦ ਕਰ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਫੋਟੋਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀ ਰੀਝ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦ ਲਈ ਇਕ ਪੂਰਾ ਆਰਟੀਕਲ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਐ ਤੁਹਾਨੂੰ!”

ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਸੱਚੀ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਚਮਕ ਕੁਝ ਧੁੰਦਲੀ ਪਈ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਕਤ ਪਿਛਾਤੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਅੱਜ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਨਾਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ-ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਨਜ਼ਰ ਆਏਗਾ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਉਸ ਪੁਰਾਣੇ ਵਕਤ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮਤਲਬੀ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਰਤਾ ਭਰ ਵੀ ਹਿਲਾ ਨਾ ਸਕੀ। ਛੇਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਸੱਚੀ ਦੋਸਤੀ ਵਾਲਾ ਉਸਰਿਆ ਮਹਿਲ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਲਾਮਤ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਲੋੜ ਪੈਣ ‘ਤੇ ਹਰ ਦੋਸਤ ਇਸ ਦੇ ਬਨੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਲੇਪ ਲਿਪਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਮਦਦ ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਬੀਜਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਪੁਰਾਣੇ ਵਕਤ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਅੱਜ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਈ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਜਮਾਤਾਂ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੈਪੀ, ਨਿਧਾਨ, ਬੋਲੀ, ਜੈਲੇ ਤੇ ਸ਼ੇਰੇ ਦੀ ਦੋਸਤ ਮੰਡਲੀ ਸੀ ਜੋ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ‘ਚ ਆਣ ਵਸੇ ਪਰ ਲੋੜ ਪੈਣ ‘ਤੇ ਕੋਹਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਦਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਨੇੜਤਾ ਬਰਾਬਰ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਇਸ ਮਾਲਾ ਦਾ ਇਕ ਮੋਤੀ ਸੀ ਬ੍ਰਿਟੂ ਸੈਣੀ ਜਿਸ ਦੇ ਭਰ ਜਵਾਨੀ ‘ਚ ਮਾਲਾ ਵਿਚੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਣ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਸੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਵੀ ਵੈਰਾਗੀ ਗਈ, ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਆਇਉ ਨਾ, ਕਦੇ ਯਾਰ ਗੁਆਚੇ ਨਈਂ ਲੱਭਦੇ।

ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਮਾਲਾ ‘ਚੋਂ ਮੋਤੀ ਟੁੱਟ ਗਿਆ

ਲੱਗੀਆਂ ਤੋੜ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਦਿਲਦਾਰ ਗੁਆਚੇ ਨਈਂ ਲੱਭਦੇ। ਦਿਲੋਂ ਕੀਤੇ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ, ਕਦੇ ਪਿਆਰ ਗੁਆਚੇ ਨਈਂ ਲੱਭਦੇ। ਲੈ ਦੀਵਾ ‘ਨਿੰਮਿਆ’ ਲੱਭ ਲੈ ਕੋਈ। ਇਕ ਵਾਰ ਗੁਆਚੇ ਨਈਂ ਲੱਭਦੇ। ਪਿੰਡ ਬਹਿਰਾਮਪੁਰ ਦਾ ਬ੍ਰਿਟੂ ਸੈਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਡੱਲੇ ਦੇ ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਤੇਲ ਦਾ ਡਿੱਪੂ ਵੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਭ ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟੌਅਰੀ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਰਗੀ ਪੱਗ ਲਾਗਲੇ ਦਸਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਭੰਗੜਾ ਪਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਪੱਗ ਵਿਚ ਨਿਖਾਰ ਵੀ ਉਸੇ ਦੀ ਪੱਗ ਵੇਖ ਕੇ ਆਇਆ। ਬੜਾ ਫੁਰਤੀਲਾ ਤੇ ਹਸਮੁੱਖ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਸੀ ਬ੍ਰਿਟੂ ਸੈਣੀ। ਸਭ ਦਾ ਦਿਲ ਲਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਕਦੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਬਦਲ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਏ।

ਸਭ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟੂ ਵੀ ਕਾਹਲੇ ਪੈ ਗਏ ਅਮਰੀਕਾ ਆਉਣ ਲਈ। ਮੇਰਾ ਦੂਰ ਦਾ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਬ੍ਰਿਟੂ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਮਿਲਵਾਕੀ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਲਾਏ ਕਈ ਬੂਟੇ ਅੱਜ ਫਲ-ਫੁੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਪੈਸੇ ਫੜ ਫੜਾ ਕੇ ਬ੍ਰਿਟੂ ਸੈਣੀ 1997 ਵਿਚ ਪਤਨੀ ਤੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਚੜ੍ਹ

ਆਇਆ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਮਗਰੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਮਿਲਿਆ ਫਿਲਾਡੈਲਫੀਆ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟੂ ਨੂੰ ਹੈਪੀ ਤੇ ਸੋਨੂੰ ਨੇ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਪੱਪ ‘ਤੇ ਲਵਾ ਲਿਆ।

ਫੋਨ ਉਤੇ ਗੱਲਾਂ ਆਸਰੇ ਦਿਨ, ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਕਈ ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ। ਅਖੀਰ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਹੋਈਆਂ 2004 ਵਿਚ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪੁਕਿਪਸੀ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਹਸਮੁੱਖ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਆਈਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕਲੋਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਕਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਮਾਪੇ ਚੱਕੀ ਦੇ ਦੋ ਪੁਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਿਟੂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਤਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਲੱਖ ਸਮਝਾਉਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਉਦਾਸੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਫਿਰ ਪੱਪ ਵਿਚ ਪਏ ਘਾਟੇ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਹੈਪੀ ਕੋਲ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਆ ਗਿਆ। ਬ੍ਰਿਟੂ ਮਿਲਣ ਆਇਆ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰੁਕਿਆ। ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਉਹ ਵੀ ਕੋਈ ਕੇਸ ਅਪਲਾਈ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਪੇਪਰ ਬਣ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਹ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਖ਼ਬਰ-ਸਾਰ ਲੈ ਸਕੇ ਪਰ ਉਹਨੇ ਇਹੀ ਰਟ ਲਾਈ ਰੱਖੀ ਕਿ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਟਿਕਟ ਲੈਣ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ

ਏਅਰਪੋਰਟ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਉਹਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਰੁਕਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਵਾਪਸ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਭਰਮ ਸੀ ਕਿ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰ ਕੇ ਘੱਲੀਆਂ, ਉਥੇ ਜਾਣ ਸਾਰ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰ ਲਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਗੰਗਾ ਗਈਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ!

ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਨ-ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਛਿਤੀ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਪੱਲੇ ਝਾਤ ਦਿੱਤੇ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਤਾਂ ਕੀ, ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵੀ ਹੱਥ ਨਾ ਆਈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਬੱਲਿਓਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਬ੍ਰਿਟੂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤੇ ਅੱਜ ਉਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ‘ਤੇ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ। ਬ੍ਰਿਟੂ ਆਪਣੇ ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਦਾਰੂ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਸਮਝ ਬੈਠਾ ਜਿਸ ਨੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੀ ਲਿਆ। ਸਿਰਫ 38 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿਲਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਇੱਥੇ ਵੱਸਦੇ ਕਈ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲਾਂ ਆਈਆਂ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਵਜੋਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲਿਖਾਂ। ਮੇਰੀ ਲਿਖਤ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਬੈਠਾ। ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ

ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ

ਨਿੰਮਾ ਡੱਲੇਵਾਲਾ

ਫੋਨ: 513-432-9754

ਕਿ ਰਾਤ ਬ੍ਰਿਟੂ ਦਾ ਭਰਾ ਜੱਸੀ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ...ਉਫ...ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦਾ ਸਿਵਾ ਵੀ ਠੰਢਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦਾ ਸਿਵਾ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਬਲ ਗਿਆ। ਦੋ ਜਵਾਨ ਪੁੱਤਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਬੁੱਢੇ ਮਾਪਿਆਂ ਉਤੇ ਕੀ ਬੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਦੋ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਫੁਲਕਾਰੀ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨੇ ਚਿੱਟੀ ਚਾਦਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਾਕਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਘਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੋਣਾ! ਇਹ ਤਾਂ ਜੱਗੋਂ ਤੇਰਵੀਂ ਸੀ:

ਦੋਸਤੀ ਵਾਲੀ ਮਾਲਾ ‘ਚੋਂ ਮੋਤੀ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਪੂਰੇ ਭਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੰਡਿਆਂ ‘ਤੇ ਸੁੱਟ ਗਏ। ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸੱਧਰਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਗਏ। ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਜਾ ਬੈਠੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਰੁੱਸ ਗਏ। ਘੜੇ ਦੇ ਸਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅੱਜ ਇੱਕੋ ਥਾਂਵੇਂ ਫੁੱਟ ਗਏ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਗਰੀਨਵੁਡ, ਇੰਡੀਆਨਾ)

1050 South Graham Rd., Greenwood, IN 46143, Ph: 317-884-4708

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ

27 ਅਕਤੂਬਰ 2012, ਸਨਿਚਰਵਾਰ (ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ
ਸਮਰਪਿਤ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ
ਗਰੀਨਵੁਡ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਦੀ ਸੰਗਤ
ਵਲੋਂ ਇੰਡੀਆਨਾ ਦੇ ਸਮੂਹ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ

ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ 27 ਅਕਤੂਬਰ 2012
ਦਿਨ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ
ਕਿ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਤੇ
ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲੇ ਕਰੋ ਜੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

25 ਅਕਤੂਬਰ 2012, ਵੀਰਵਾਰ ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ-ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ
27 ਅਕਤੂਬਰ 2012, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ-ਸਵੇਰੇ 9:30 ਵਜੇ
ਅਰੰਭ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ, ਸਮਾਪਤੀ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ

ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ

ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 317-748-6547, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ 317-590-7448, ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 209-649-0852
ਚਤਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ 916-747-5801, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ 317-997-9302, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ 317-987-8753
ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 317-997-9140, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ 317-966-7284, ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ 317-660-6525
ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ 317-702-2803, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ 317-658-0740

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਜਦੋਂ ਸੋਨੀਆ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਤਾਂ...

ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਬਾਰੇ ਕਹੀਆਂ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਸਲੋਂ ਨਵੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦੇ ਜਲਸੇ ਤੋਂ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖਟਕੜ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨਹੀਂ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਹੈ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਜਿੱਤ ਗਈ ਤਾਂ ਲਾਲ-ਬੱਤੀ ਵਾਲਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾ ਦੇਣਗੇ, ਤੇ ਇਹੋ ਗੱਲਾਂ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਾਡੇ ਵਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣਗੇ, ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਕੋਠੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੇ, ਤੇ ਇਹੋ ਕੁਝ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਵੇਗਾ, ਸਾਡੇ ਸਮੇਤ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਆਗੂਆਂ ਵਰਗਾ ਇੱਕ ਆਗੂ ਬਣਨ ਤੁਰ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਲਗਭਗ ਠੱਪ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਬਾਲਕਾ ਬਣ ਕੇ ਉਹ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿਤਰਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਅਰਵਿੰਦ ਨਾਲੋਂ ਫਾਸਲਾ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ

ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ

ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਡਾ ਨਾਂ ਜਾਂ ਫੋਟੋ ਤੱਕ ਨਾ ਵਰਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕਿਰਨ ਬੇਦੀ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫਾਸਲਾ ਪਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬੋਝੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਵਖਰੇਵਾਂ ਇਸ ਲਈ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਰਵਿੰਦ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਧਰਨਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਕਿਰਨ ਬੇਦੀ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦਾ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਿਰਨ ਬੇਦੀ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲ ਨਰਮੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਥੀ ਕੁਮਾਰ ਵਿਸਵਾਸ ਨੇ ਵੀ ਫਾਸਲਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਹੁੰਚ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅਰਵਿੰਦ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਕੁਮਾਰ ਵਿਸਵਾਸ ਨੇ ਇਹ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੰਚ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠੇਗਾ। ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਕਿ ਜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਦਸ-ਵੀਹ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਧਰਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਬਾਰੇ ਕਹੀਆਂ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਸਲੋਂ ਨਵੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦੇ ਜਲਸੇ ਤੋਂ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖਟਕੜ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨਹੀਂ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਹੈ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਜਿੱਤ ਗਈ ਤਾਂ ਲਾਲ-ਬੱਤੀ ਵਾਲਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾ ਦੇਣਗੇ, ਤੇ ਇਹੋ ਗੱਲਾਂ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਾਡੇ ਵਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣਗੇ, ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਕੋਠੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੇ, ਤੇ ਇਹੋ ਕੁਝ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਲਗਭਗ ਹਰ ਗੱਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੋਣ

ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਰਕ ਸੀ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੀ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਰੈਲੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਮਿਲਣ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੀ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਭਿਜਵਾ ਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਉਚੇਚ ਨਾਲ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਾਦਲ ਬਾਪ-ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਪੁਚਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਆਗੂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਵੱਲ ਚਲੇ ਚੱਲਿਆ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਿਕਟ ਲਈ ਸੌਦਾ ਵੱਜ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਫਿਰ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਕਬੂਤਰਬਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਭੀਤ ਅਰਵਿੰਦ ਦੇ ਮਗਰ ਜੁੜੀ, ਉਹ ਰਾਜਸੀ ਕਬੂਤਰਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੇ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਖਤਰਾ ਘੱਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਅੰਤਲੀ ਘੜੀ ਦਗਾ ਦੇ ਜਾਣਗੇ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੀਡੀਏ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਰਿਆ, ਪਰ ਆਖਰ ਨੂੰ ਭਰਨਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਪਿਛਲਾ ਹਫਤਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਮਸਲੇ ਵੱਡੇ ਜਾਪਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਰਵਿੰਦ ਦੇ ਇਸ ਐਲਾਨ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਗ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਇੱਕੋ ਖੁਲਾਸੇ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਰਾਜਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤੰਦ ਫੜੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਹੱਦ ਦਾ ਉਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੋਕ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਟੈਲੀਕਾਮ ਦੇ ਸਪੈਕਟਰਮ ਦਾ ਘੋਟਾਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੋਊ, ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੋਲੇ ਦੇ ਸਕੈਂਡਲ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਗੱਲ ਹੋਰਨਾਂ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹੀ, ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਣ ਦੀ ਨੋਬਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਸਿੱਧਾ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੱਢ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਜਵਾਈ ਰਾਬਰਟ ਵਾਡਰਾ ਉਤੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਨ, ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸੌ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਉਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਅਮਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਢੰਗ ਬੜਾ ਵਲਾਵੇਦਾਰ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਪਰਟੀ

ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸਿਖਰਲੀ ਕੰਪਨੀ ਡੀ ਐਲ ਐਫ ਨਾਲ ਅੰਦਰ-ਖਾਤੇ ਕੋਈ ਏਦਾਂ ਦਾ ਸੌਦਾ ਵੱਜ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਬਰਟ ਵਾਡਰਾ ਦੇ ਘਰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਦੇਵੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੇ ਡੇਰਾ ਆਣ ਲਾਇਆ। ਸੱਤ ਫਲੈਟ ਉਸ ਨੂੰ ਡੀ ਐਲ ਐਫ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਵੀਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਏ, ਜਦ ਕਿ ਇੱਕ ਫਲੈਟ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੀਮਤ 35 ਕਰੋੜ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਚੱਜ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਉਤੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 70 ਕਰੋੜ ਤੱਕ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਯਾਨੀ ਦੋ ਸੌ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਮਾਲ ਸਿਰਫ ਸਵਾ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਇੱਕ ਫਲੈਟ ਉਸੇ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸਿਰਫ 89 ਲੱਖ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਜ਼ਾਊ ਕੀਮਤ ਵੀਹ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਮੁਤਾਬਕ ਰਾਬਰਟ ਵਾਡਰਾ ਨੇ ਏਦਾਂ ਦੇ ਸੌਦਿਆਂ ਨਾਲ ਡੀ ਐਲ ਐਫ ਤੋਂ ਕੁੱਲ 65 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਖਰੀਦ' ਲਈ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ 50 ਲੱਖ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, 65 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਏ?

65 ਕਰੋੜ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਏ? ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਰਾਲਾ ਕਿੱਸਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਸਾਂਝ ਦੀ ਤੰਦ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਡੀ ਐਲ ਐਫ ਵੱਲੋਂ ਰਾਬਰਟ ਵਾਡਰਾ ਨੂੰ 300 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਾਲ ਸਿਰਫ 65 ਕਰੋੜ ਵਿਚ 'ਵੇਚਿਆ' ਗਿਆ, ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਬਰਟ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਲਈ 65 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਡੀ ਐਲ ਐਫ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ 65 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ 'ਕਰਜ਼ਾ' ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਖਰੀਦ' ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸੌਦਾ ਨਾਲ ਹੀ ਵੱਜ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਵਿਆਜ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਮੰਗਣ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਖੈਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਚਮੁੱਚ ਮੁਲਕ ਦੀ 'ਬੇਤਾਜ ਮਹਾਰਾਣੀ' ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਧਰਮ-ਪੁੱਤਰ, ਜਵਾਈ, ਵੱਡੇ ਘਰਾਣੇ ਡੀ ਐਲ ਐਫ ਦੀ ਸਰਦਾਰ ਤੱਕ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮਹਿੰਗੀ ਖੈਰ ਮਿਲ ਗਈ। ਕਾਰਨ ਸਾਫ ਸੀ ਕਿ ਡੀ ਐਲ ਐਫ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਡੀ ਐਲ ਐਫ ਨੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਝਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਇਹ ਹੁੰਝਾ ਮਾਰਨ ਲਈ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿਚ

ਕਿੰਨੀ ਸਹੂਲਤ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਦਾ ਸਾਇਦ ਕਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਾ।

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਘਰ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕਰ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਚਲੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵਰਗੇ ਹਵਾਈ ਗੁਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਿਹਾ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 1880 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਿੱਛੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵੀ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਹੁਣ ਮੋਦੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਗਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਲਵਾਂਗਾ। ਅਰਵਿੰਦ ਵੱਲੋਂ

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ

ਲਾਏ ਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਕਲਾਂ ਸਮੇਤ ਹਨ, ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਣੀ। ਕੋਲੇ ਦੇ ਬਲਾਕਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਜੋ ਘੋਟਾਲਾ ਅਸੀਂ ਬੀਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਰਿਤਕ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਵੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਹੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਵੀ ਚੁੱਕ ਤੁਰੇ, ਜਿਹੜੇ ਖੁਦ ਇਸ ਘੋਟਾਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਹੀ ਮੁੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਹੁਣ ਕੋਈ ਆਗੂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਸਾਡੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸਿੰਜਾਈ ਘੋਟਾਲੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਘੋਟਾਲੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਧੁਰਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਐਨ ਸੀ ਪੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਅਜੀਤ ਪਵਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਗੱਲ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ ਦੀ ਵੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਵਾਸਤੇ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰ ਕੇ ਡੈਮ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਪਰ ਇੱਕ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਡੈਮਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਕੁਝ ਡੈਮਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਕੈਂਡਲ ਦੀ ਬਦਬੂ ਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਰੋਕ ਲਈ। ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਡੈਮ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿਤਾ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਬਣੇ ਸਨ, ਪਰ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ ਨੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਡੈਮਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਰੋਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਡੈਮਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਡੈਮ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਅਜੈ ਸੰਚੇਤੀ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਉਹੋ ਅਜੈ ਸੰਚੇਤੀ ਹੈ,

ਜਿਸ ਨੂੰ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੋਲੇ ਦਾ ਬਲਾਕ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ ਨੇ ਅਲਾਟ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਚਰਚਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜੈ ਸੰਚੇਤੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਚਹੇਤਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਪੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਹੈ। ਸਿੰਜਾਈ ਦਾ ਘੋਟਾਲਾ ਇੱਕੋ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ, ਐਨ ਸੀ ਪੀ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਜਾਹਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਡਾਕੂ ਟੋਲੇ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਟੀਮਾਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਲਾਹ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣ ਜਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਬਿਠਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਉਠਾਣ ਚੰਗੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸ ਇਹੋ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਰਾਜਸੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਬਦਲਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਨੇਕ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਇਹ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਆਸ ਬੜੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਨੁਕਸ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੂਝ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਸਮਝਣ ਦੀ ਉਹ ਗਲਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਉਠਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਧਰਨੇ ਦੇ ਮੌਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨੇਤਾ ਏ ਬੀ ਬਰਧਨ ਨੇ ਠੀਕ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੰਮ ਤੁਸੀਂ ਨੇਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਪਰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿ ਅਕਲ ਦਾ ਠੇਕਾ ਸਿਰਫ ਤੁਹਾਡੇ ਵੀਹ ਕੁ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਵੀ ਬਥੇਰੇ ਲੋਕ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਿਆਣੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਇਹ ਲੋੜ ਬਿਲਕੁਲ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਸਿਖਰਾਂ ਉਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਜੋਸ਼ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਜੋਸ਼ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ ਵੀ ਹੋਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਅਰਵਿੰਦ ਨੂੰ ਕੌਣ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸੇਗਾ?

#

ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ

ਲੰਡਨ: ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਹਿਲਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾਰਜੀਆ ਵਾਸੀ ਅੰਤੀਸਾ ਖਵੀਚਾਵਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ 132 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੋ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧਾਂ ਤੇ ਰੂਸੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਅੰਤੀਸਾ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਾਰਜੀਆ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਪਿੰਡ ਸਾਚੀਕੋ 'ਚ ਆਪਣੇ 42 ਸਾਲਾ ਪੋਤੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਕੋਲ ਉਮਰ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਜੋਂ ਸੋਵੀਅਤ ਯੁੱਗ ਦੇ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 8 ਜੁਲਾਈ, 1880 ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਸਹੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

85 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਉਹ ਚਾਹ ਦੇ ਬਾਗਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ 12 ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ, 18 ਪੜੋਤੇ-ਪੜੋਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਰਾਜ਼ ਦੇਸੀ ਬਰਾਂਡੀ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬੋਝੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ 72 ਸਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਮਿਖਾਇਲ ਦੇ ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਉਹ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੇ ਅੰਤ ਦੋਵੇਂ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਬਗਾਵਤਾਂ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਯੁੱਧ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਸੀ।

ਡੀ ਐਲ ਐਫ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਫਲੈਟਾਂ ਦਾ ਇਕ ਇਮਾਰਤ ਸਮੂਹ

ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਅਨਮੋਲ ਕੌਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਸਿਆਟਲ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਸਿਆਟਲ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਮਾਸਿਕ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸਰੀ (ਕੈਨੇਡਾ) ਵਸਦੀਆਂ 'ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਣ' ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਨਮੋਲ ਕੌਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਸਵਰਾਜ ਕੌਰ ਨੇ

ਤਰਾਸਦੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅੱਖ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਹੰਝੂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਾਵਲ 'ਹੱਕ ਲਈ ਲੜਿਆ ਸੱਚ', 'ਰਿਸ਼ਤੇ' ਅਤੇ 'ਕੁੜੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ' ਵਿਚ ਸਮਾਜਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਏ ਨਿਘਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਖਿਲਾਫ ਉਠਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਲੋਵਾਲੀਆ, ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਸਵਰਾਜ ਕੌਰ, ਵਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਆਦਮਪੁਰੀ ਅਤੇ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਰੱਖਿਆ। ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ, ਸਿਆਟਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਮਹਿਮਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਧੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਉਸਾਰੂ ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੋਧ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ।

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਛੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭੇਟ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਆਸਰਾ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੀ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਸ਼ਹੀਦ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿਕਲੀਗਰ-ਵਣਜਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਨਮੋਲ ਕੌਰ ਵੀ ਨਿਧਤਕ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖਦੀ ਹੈ। 'ਦੁੱਖ ਪੰਜਾਬ ਦੇ' ਅਤੇ 'ਕੌੜਾ ਸੱਚ' ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੋ

ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਨਮੋਲ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵਰਾਜ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਵਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ ਅਤੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਦੀਪਕ ਘੁੰਮਣ, ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਬਾਜਵਾ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਮਹਿੰਦਰ ਚੀਮਾ, ਸੰਗਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਗਰਚਾ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸੋਹਲ, ਤਰਨਜੀਤ ਗਿੱਲ ਜਰਗਤੀ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਬਲਿਹਾਰ ਲਹਿਲ, ਦਿਲਬਾਗ

ਆਦਮਪੁਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਮੂਹ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸੋਧ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਖੋਜੀ ਵਾਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਰਹਾਰ ਨੇ ਗਦਰ ਲਹਿਰ 'ਤੇ ਝਾਤ ਪਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ 7000 ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 99.1 ਸਿੱਖ ਸਨ।

ਅਨਮੋਲ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ 'ਲੰਮੀ ਗੁੱਤ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਵਿਤਾ 'ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬੂਹਾ' ਪੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਗਜ਼ਲ ਤਰੰਨਮ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ' ਸੁਣਾ ਕੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਮਹਿਕ ਖਿਲਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਭਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਸਟੇਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਦਿੱਤਾ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਜਾਮ

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਰੋਧੀ ਫਿਲਮ ਇਨੋਸੈਂਸ ਆਫ ਮੁਸਲਿਮਜ਼ ਦੀ ਫੂਟੇਜ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸਮੱਗਰੀ ਪਰੋਸਣ ਵਾਲੀਆਂ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਯੂਟਿਊਬ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਦੂਰ ਸੰਚਾਰ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਰੋਧੀ ਫਿਲਮ ਅਪਲੋਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਰੋਧੀ ਫਿਲਮ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉੱਪਰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕੀ ਸੀ।

ਜੀ ਐਨ ਐਸ ਸਿਨਿਸੈਟੀ ਦੀ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੀਮ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸ਼ੇਰ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਸਿਨਿਸੈਟੀ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹੀ। ਟੀਮ ਸ੍ਰੀ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਲੀਲ ਤੋਂ ਟਰਾਫੀ ਲੈਂਦੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਡੇਅਟਨ ਦੀ ਟੀਮ ਰਹੀ।

Syan Video Production, Inc.

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ

Professional HD Video & Digital Photo Production

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

Multiple Camera shooting/Digital Still Photography

(with flush mount album)
Live Video Display With Large Screens
DJ Service with Laser Lights

Call Toll Free: 1-800-RAJ-SYAN

(with 17 years Experienced)

Call: 734-261-0936 or 734-890-1767

e-mail: raj@syanvideo.com or visit at:

www.syanvideo.com

ਆਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬਲੈਕ ਹੋਲ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਨਾਸਾ ਦੇ ਸਵਿਫਟ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਨੇ ਆਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾਸਾ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਵਿਫਟ ਜੇ 1745-26 ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪੁਲਾੜ ਵਿਗਿਆਨੀ ਹਾਲੇ ਇਸ ਦੇ ਸਹੀ ਫਾਸਲੇ ਦੀ ਥਾਹ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਗੈਲੇਕਸੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 20,000 ਤੋਂ 30,000 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰ੍ਹੇ ਦੂਰ ਹੈ।

ਉਪਗ੍ਰਹਿ 'ਤੇ ਫਿੱਟ ਉਪਕਰਣਾਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਕਿ ਮਿਲਕੀਵੇਅ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਉਰਜਾ ਵਾਲੀਆਂ ਐਕਸ ਕਿਰਨਾਂ ਉਠ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਐਕਸਰੇ ਨੋਵਾ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਰਹੀ ਇਹ ਉਰਜਾ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੀਖਣ ਐਕਸ ਕਿਰਨਾਂ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਨੋਵਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਲੱਖਣ ਘਟਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਵਿਫਟ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਅਲੌਕਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਫੜਿਆ ਹੈ। ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਟਰ ਨੀਲ ਗਿਰਲਾਜ ਨੇ ਨਾਸਾ ਦੇ ਗੋਡਾਰਡ ਪੁਲਾੜ ਉਡਾਣ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੇਖਣ ਦੀ ਹੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਐਕਸ-ਰੇ ਨੋਵਾ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਬੋਤ ਬਿਰਾ ਐਕਸ-ਰੇ ਸਰੋਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਚਾਨਕ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਰਨਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਕੁਝ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ ਨਿਕਾਸੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੇਹਿਸਾਬੀ ਦੱਬੀ ਗੈਸ ਅਚਾਨਕ ਕਿਸੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਠੋਸ ਵਸਤ ਵੱਲ ਵਧਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਸਤ ਨਿਊਟਰਾਨ ਸਟਾਰ ਜਾਂ ਬਲੈਕ ਹੋਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ਵੇਚਣ/ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾਂ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ

Ph: (734) 612-9984

Either Buying or Selling a Home in Michigan
"Always Go with the Winner"

COLDWELL BANKER

44644 Ann Arbor Road Plymouth, MI 48170

Email: KarnGill@Hotmail.com

Website: www.KarnGill.com

Clay Oven

We Cater!

For all occasions

Up to 10,000 people

All live cooking on the spot.

Lunch Buffet

11am-3pm

\$7.95

Dinner
20% off

Call for packages today

Ph: 847-219-7432

855 East Schaumburg Rd., Schaumburg, IL 60194

Ph: 847-524-3007

Bhangra, Masti with

DJ Soni

ਇੰਡੀਆਨਾ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਓਹਾਇਓ, ਇਲੀਨਾਏ, ਕੈਨਟਕੀ

Birthday party, Anniversary, Marriage, Jaago, Graduation, or any celebration.

ਜਨਮ ਦਿਨ ਪਾਰਟੀ, ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ, ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ, ਜਾਗੋ, ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੋਨੀ ਡੀ ਜੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ

Full Service DJ

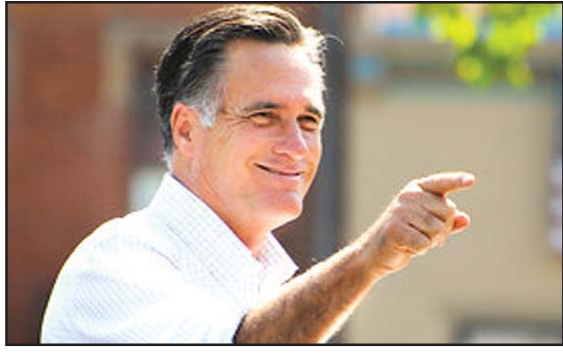
We Travel All Over USA

Ph: 513-600-4447

e-mail: djsoni718@gmail.com

We Provide Bhangra Group & Dholi Also.

ਰੋਮਨੀ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਅੱਗੇ ਓਬਾਮਾ ਹੋਇਆ ਲਾਜਵਾਬ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਰੀਪਬਲਿਕਨ ਮਿੱਟ ਰੋਮਨੀ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਈ ਪਹਿਲੀ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਆਰਥਿਕਤਾ, ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ ਬਾਰੇ ਟਰੈਕ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਾਜਵਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਘੱਟ ਕਰਨ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਤਿੰਨ ਬਹਿਸਾਂ 'ਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਿਚ 65 ਸਾਲਾ ਰੋਮਨੀ ਨੇ 51 ਸਾਲਾ ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਹੱਥੀਂ ਲੈਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡੇ ਮੰਦੇ ਮਗਰੋਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। 90 ਮਿੰਟ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਮ ਟਾਈਮ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਸਨਸਨੀ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਦਾ ਅਵਾਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਗਿਣਤੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਖਿਆ। ਫੋਰੀ ਮਗਰੋਂ

ਸੀ.ਐਨ.ਐਨ. ਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਦੀਆਂ ਸਰਵੇ ਚੋਣਾਂ ਨੇ ਰੋਮਨੀ ਨੂੰ ਜੇਤੂ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਰੋਮਨੀ ਨੂੰ 67 ਫੀਸਦੀ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਵੋਟ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 25 ਫੀਸਦੀ ਨੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ। ਇਸ ਬਹਿਸ 'ਚ ਰੋਮਨੀ ਆਪਣੇ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ਼ ਸਦਕਾ ਆਪਣੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕਾਫੀ

ਰੋਮਨੀ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ 67 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਿੰਗ

ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। 1960 ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਬਹਿਸ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਨਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਚੋਣ ਮੁਤਾਬਕ ਬਹਿਸ 'ਚ ਹਰ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਰੋਮਨੀ ਜੇਤੂ ਬਣਕੇ ਉਭਰੇ। ਰੋਮਨੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਇਹ ਦੱਸਣ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ

ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਓਬਾਮਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੱਦਾਵਰ ਨਹੀਂ ਜਦਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ 'ਚ ਉੱਕਦੇ ਰਹੇ। ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਕਾਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਲਈ ਸੰਭਾਵੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਰੋਮਨੀ ਨੇ ਬਹਿਸ 'ਚ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਘਾਟਾ ਪੂਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣੀ ਰੱਖਿਆ।

ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ 'ਚ ਓਬਾਮਾ ਤੋਂ ਰਤਾ ਕੁ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮਿੱਟ ਰੋਮਨੀ ਨੇ ਬਹਿਸ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਰੋਮਨੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਰੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਦਰਾਂ 'ਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰਕੇ ਉਹ ਵੱਧ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਧਨ ਕਮਾਉਣ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵੱਧ ਕਰ ਲਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਉਹ ਇਕ ਸੰਤੁਲਨ ਬਜਟ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹਨ। ਰੋਮਨੀ ਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਰਥਿਕ ਵਾਧਾ ਦਰ ਤੇ 8.1 ਫੀਸਦੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨੂੰ

ਓਬਾਮਾ ਦਾ ਖਰਚਾ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਖਰਚੇ ਅੱਗੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਬੋਣਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਓਬਾਮਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਕਰਦਾਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਰਬਾਂ ਡਾਲਰ ਲੁਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਆਈ ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਹਰ ਸਾਲਾ ਤਕਰੀਬਨ 1.4 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਲਾਨਾ ਖਰਚਾ 1.4 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ

ਰਾਬਰਟ ਕੈਂਬਰੇਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸ਼ੀਅਲ ਪਰਕ ਗਾਨ ਰਾਇਲ' ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 2008 ਤੋਂ ਓਬਾਮਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਸਾਲਾਨਾ 40 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦਾ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗਰੇ ਮੁਤਾਬਕ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਿਰਫ 5.78 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਹੋਏ ਸਨ।

ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਸਾਲ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਓਬਾਮਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਇਕ ਲੱਖ ਡਾਲਰ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ 19 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ, ਸੈਫ 'ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ 50 ਲੱਖ ਡਾਲਰ, ਕੁੱਤੇ 'ਬੋ' ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ 1,02,000 ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਏਅਰਫੋਰਸ ਵਨ 'ਚ ਕੁਲ 26 ਕਰਿਊ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਪੰਜ ਸੈਫ ਹਰ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ 'ਚ ਇਕ ਬੀਏਟਰ ਹੈ। ਓਬਾਮਾ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬੀਏਟਰ 'ਚ ਮੂਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਮੂਵੀ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ 24 ਘੰਟੇ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮਿਸ਼ੇਲ ਓਬਾਮਾ ਸਾਲ ਵਿਚ 42 ਦਿਨ ਛੁੱਟੀਆਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਖਰਚ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸੈਨੇਟ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਵਾਲੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਕੋਲ ਫਿਲਹਾਲ 469 ਸੀਨੀਅਰ ਸਟਾਫ਼ਰ ਤੇ 43 ਜਾਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 226 ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਇਕ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ 77 ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਇਕ ਲੱਖ 71 ਹਜ਼ਾਰ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। 2009 'ਚ ਕੈਮਪ ਡੇਵਿਡ ਵਿਚ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਲੱਗੇ ਮਿਲਟਰੀ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਅੱਠ ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਹੋਏ।

ਲੈ ਕੇ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਖਿਚਾਈ ਕੀਤੀ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਏ ਗਏ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ

ਆਮ ਸਮਝ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਜਾਂ ਢੰਗ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖਸ ਨੇ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਭਾਰਿਆ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ, ਡੀ.ਸੀ. (ਬਿਊਰੋ): ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖਸ ਦੇ ਇਥੇ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ 3 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਚੱਲੇ ਚੌਥੇ ਸਾਲਾਨਾ

ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਆਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਦੇ ਹਰ

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖਸ ਦੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਹਰਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਰਸ ਵੁਮਨ ਜੂਡੀ ਚੂ ਨਾਲ।

ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ 20 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਹੋਏ ਛੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਇਕ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵਜੋਂ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਸਲੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਇਸ ਸਾਲ ਜਿਹੜੇ ਖਾਸ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਨਸਲੀ

ਵਿਤਕਰੇ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਕੰਮਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਭੇਦ-ਭਾਵ, ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਟੀ.ਐਸ.ਏ. ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੱਕਾਰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਵਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਸੈਨੇਟਰ ਰਿਚਰਡ ਡਰਬਿਨ ਜੋ ਕਿ ਜੂਡੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਨ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਸ ਮੰਗ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜਸਟਿਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਉਪਰ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅੱਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ।

ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਰਿਜਨਲ ਪਾਲਿਸੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਡੱਟ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂ. ਕੇ., ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ? ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ।

ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਜੂਡੀ ਫੂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਮਾਣ-ਮੱਤੀ ਕੌਮ ਦੱਸਦਿਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਟਾਕਟਨ ਦੀ 100ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ 'ਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫ਼ਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਡੀ.ਸੀ. ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਨੁਮਾਇੰਦੇ

ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਹੈ ਇਕ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਬਦਲ ਲਿਆਉਣ ਦਾ, ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਗੁਆ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਝੱਲ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਉਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਅਤੇ ਸੁਪੋਰਟ ਦੇਣਗੇ ਜੋ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਮਨਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯੂ.ਐਸ. ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਮੂਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਲਿਵਲੀਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਨੀ (ਸੀ.ਈ.ਓ. ਫਿਡੇਲੀਜ਼ ਗਰੁਪ ਇੰਕ.), ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸੀ.ਈ.ਓ. ਚੱਨਾ ਗਰੁਪ ਆਫ਼ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼),

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੀ.ਈ.ਓ. ਤੰਦੂਰੀ ਨਾਈਟਸ), ਫਤਿਹਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੀ.ਈ.ਓ. ਕੰਟਰੀ ਵਾਈਡ ਕਾਰਗੋ ਮੁਵਰਜ਼), ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੀ.ਈ.ਓ. ਸਟਰਲਿੰਗ ਸਟਾਰ ਆਟੋਮੋਟਿਵ), ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੀ.ਈ.ਓ. ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਐਂਡ ਗੁਰੂ ਕੁਆਲਿਟੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਸਰਵਿਸਿਜ਼) ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੋਕਲ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਬੁਲਿੰਗ, ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਸਬੰਧੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾਲ ਫੋਨ 646-688-3525 ਚਾਹੀ ਸੰਪਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖਸ ਦੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਸੈਨੇਟਰ ਐਨ ਵੁਡਜ਼ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟਾਫ਼ ਨਾਲ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ-ਡੀ ਜੇ ਮਾਵੀ

DJ MAVI

Professional entertainment for all occasions

DJ, M.C, Laser Lights, Large Sound Systems

We also offer

Dhol Players, Bhangra Dancers, and LCDs
Ohio, Indiana, Kentucky, Michigan, West Virginia,
Tennessee, Illinois

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ, ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ, ਜਨਮ ਦਿਨ, ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨਾਂ,
ਸਵੀਟ-16, ਮਹਿੰਦੀ-ਸੰਗੀਤ, ਜਾਗੋ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ...

ਦਲਬੀਰ ਮਾਵੀ

We will make your event memorable for years to come
10 years of experience** Top of the line equipment**
More than 75,000 Songs** Up to 10,000 Watts of Sound**

ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਛੋਟਾ, ਡੀ ਜੇ ਮਾਵੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ

ਫੋਨ: 513-885-1679

Deejaymavi@yahoo.com WWW.DJMAVI.NET

ਰਸਤਮੇ ਹਿੰਦ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਿਲਵਾਕੀ 'ਚ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ

ਮਿਲਵਾਕੀ (ਬਿਊਰੋ): 16ਵੀਂ ਵਾਰ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਆਈ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਉੱਤੇ ਸਥਾਨਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਲੰਬੀ 19 ਤੋਂ 23 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਹੰਗਰੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬੁਡਾਪੈਸਟ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵੈਟਰਨ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ 16ਵੀਂ ਵਾਰ ਜੇਤੂ ਰਹੇ।

ਮਿਲਵਾਕੀ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਰੁਕਫੀਲਡ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਓਕ ਕਰੀਕ ਗਏ

ਜਿਥੇ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦੁੱਖਦਾਈ ਕਾਂਡ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਦਰਦਨਾਕ ਹਨ।

ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿੱਚ ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਖਮੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ), ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਰ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਪਾਰਾਏ, ਲਾਡੀ ਚਾਹਲ, ਬਲਬੀਰ ਸੈਣੀ (ਮਹਾਰਾਜਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ), ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਲਾਲੀ) ਸਿੱਧੂ, ਸੁੱਖਾ ਜੋੜਾ,

ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੋੜਾ, ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ,

ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਦਲਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਵਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੱਪੂ, ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੂਸ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਰਣਜੀਤ

ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ,

ਕੰਵਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੁੰਗ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਪ੍ਰਭਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਹਰਾ, ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਅਤੇ ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਸੱਜਿਓਂ ਦੂਜੇ) ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਖਮੀ (ਐਨ ਖੱਬੇ), ਬਲਬੀਰ ਸੈਣੀ (ਐਨ ਸੱਜੇ), ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਖੱਬਿਓਂ ਤੀਜੇ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨਕ ਆਗੂ

ਲੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਤੁਰੀ ਕਵਿਤਾ

ਇਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸਿਰਜਿਆ ਸਬੰਧ ਕਹਿ ਲਈਏ ਪਰ ਹੈ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਕਿ ਉਹਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਾਹ ਲੋਰੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਇੰਸ ਮਨੁੱਖੀ ਨਸਲ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਬਾਲਪਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਉੱਤੇ ਹੀ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਯਕੀਨਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਨੁੱਖ ਗੱਲਬਾਤ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵਾਂਗ 'ਵਾਰਤਕ' ਵਿਚ ਹੀ ਕਰਦਾ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਫੋਨ: 011-6573-6868

ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਕਿਰਤ, ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਮਾਨਤਰ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਅੰਤਰ-ਅਮਲ ਸਦਕਾ ਏਨਾ ਕੁ ਗਿਆਨ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਦ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ। ਲਿਪੀ, ਕਾਗ਼ਤ ਤੇ ਕਲਮ ਤਾਂ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕ ਰਾਹੀਂ ਤੱਤ ਤਾਂ ਚੇਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਿਸਤਾਰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣੀ ਕੋਈ ਔਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਧਾਰਮਿਕ-ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਛੱਡੋ, ਗਣਿਤ-ਸ਼ਾਸਤਰ, ਤਾਰਾ-ਵਿਗਿਆਨ, ਚਕਿਤਸਾ-ਵਿਗਿਆਨ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਨਾਤਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਜਦੋਂ ਬਾਲ ਨੂੰ ਕਲੀ ਤੋਂ ਫੁੱਲ ਬਣਦਾ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੀਵਨ-ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਇਸ ਦੀਦਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਪਲ ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ! ਇਹੋ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਲੋਰੀਆਂ ਬਣ ਕੇ ਵਗ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਂ ਦੀ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾਈ ਪੱਖ ਬਾਲ ਸਮਝੇ ਨਾ ਸਮਝੇ, ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਪੱਖ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਦੇ ਹੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲੋਰੀਆਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਿਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਤੇ ਖਿੜਖਿੜ ਹੱਸਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਰੀਆਂ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਬੀ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮਨ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਹਰ ਬਾਲ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ? ਜਨਾਬ ਬਿਸਮਿਲ ਸਈਦੀ ਨੇ ਇਹ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸ਼ਿਅਰ ਉਚੇਚਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਬੱਸ 'ਮੁਹੱਬਤ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਸਾਹਿਤ' ਕਰ ਲਵੋ: ਮੁਹੱਬਤ ਕੇ ਲੀਏ ਕੁਛ ਖਾਸ ਦਿਲ ਮਖਸੂਸ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਯਿਹ ਵਹੁ ਨਗਮਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਸਾਜ਼ ਪੇ ਗਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ। ਹੋਰ ਹਰ ਬੀ ਵਾਂਗ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਬੀ ਹਰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਗਦਾ, ਭਾਈ! ਇਹਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਕੋਈ ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਮਖਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ!

ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ੀਨ ਬਣਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਵਿਤਾ ਲੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਗਮੀ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਵਿਗੋਚੇ, ਮੇਲ ਤੇ ਬਿਰਹਾ ਜਿਹੇ ਹਰ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਅੰਤਕਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਵੈਣਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾਲ ਨਿਭਦੀ ਸੀ। ਹਰ ਬਾਲ ਇਸ ਬਹੁਭਾਂਤੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਵਿਕ ਸਰੋਤਾ-ਦਰਸ਼ਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਵੰਨਸੁਵੰਨੇ ਗੀਤਾਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਦੱਸਣ-ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਵੈਣਾਂ ਬਾਰੇ ਦੇ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਜੇ ਛੋਟਿਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੇ ਵੈਣ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣੇ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ। ਵੈਣਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਭਿਅੰਕਰਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਵਿਕਤਾ ਤੇ ਰਾਗਾਤਮਿਕਤਾ ਤਾਂ ਮੇਨੂੰ ਬਾਲ ਉਮਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਮਗਰੋਂ

ਤੱਕ ਵੀ ਅਚੰਭਿਤ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਇੰਨੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਵੀ, ਕਹਿਰ ਦੀ ਮੋੜ ਸਮੇਂ ਵੀ, ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਸਮੂਹਗਾਨ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਤੇ ਦੁਹੱਬਤਾਂ ਦੇ ਤਾਲ ਨਾਲ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਕੀਰਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੁਰ ਤੇ ਸੂਤਰਧਾਰ-ਸੰਚਾਲਕ ਮਰਾਸਣ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਬੜੇ ਅਜੀਬ-ਅਨੋਖੇ ਲਗਦੇ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਭਾਗੀਦਾਰ ਬੇਸੁਰੀ-ਬੇਤਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਮਰਾਸਣ ਉਹਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਬਾਹਰ ਬਿਠਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਪੱਕੀ ਗਾਇਕੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵੈਣਾਂ ਦੀ ਉਠਾਣ, ਢਲਾਣ ਤੇ ਲੈਅ, ਸਭ ਕੁਛ ਤਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ!

ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਇਕ ਲੇਖ ਵਿਚੋਂ ਜਿਵੇਂ ਬਾਲ ਉਮਰੋਂ ਅਣਸੁਲਝੀ ਮੇਰੀ ਇਸ ਅਤਾਉਣੀ ਦੇ ਹੱਲ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਯੁੱਧ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਮਗਰੋਂ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਛੇ ਪਏ ਮੋਇਆਂ ਸਬੰਧੀ ਪਰਿਵਾਰ-ਜਨਾਂ ਤੇ ਮਿੱਤਰਾਂ-ਸਨੇਹੀਆਂ ਦੇ ਅਸਹਿ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਚਿਤਰਨ ਵਾਲਾ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਖੰਡ ਸੰਸਾਰ-ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਰੋਣ ਤੇ ਰੁਦਣ, ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਵੇਦਨ, ਕਸਕ ਤੇ ਕਰੁਣਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸਰਬੋਤਮ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਸੋਚਿਆ, ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਇਹ ਕਾਵਿ-ਖੰਡ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਤਿਕਰਮ ਦਾ ਪਰਤੋਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਈ ਸਭਿਅਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਨਸਲ ਦੇ ਆਦਿਕਾਲ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖੇ ਜੋ ਅਜੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਸਨ, ਜੀਵਨ-ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨੂੰ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਚੀਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੱਕੇ ਫਲ ਦੇ ਭੋਇੰ ਉਤੇ ਡਿੱਗਣ ਵਾਂਗ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਜੋਂ

ਵਧੀਕ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੋਗੀ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ, ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਕੇ ਤੋਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵੱਲ ਵਧਿਆ, ਜਸ਼ਨੀ ਪੱਖ ਰਹਿੰਦਾ-ਰਹਿੰਦਾ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨਿਰੋਲ ਸੋਗ ਬਣ ਗਈ। ਅਦੁੱਤੀ ਕਾਵਿ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਾਨੀਬੋਧ ਹੋਏ ਯੁੱਧ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇ ਵੈਣ ਇਸੇ ਸਮਾਜਕ ਰੀਤ ਦਾ ਪਰਤੋਂ ਸਨ ਜੋ ਅਜੇ ਕੁਛ ਦੁਹੱਬਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਾਵਿਕ ਕੀਰਨਿਆਂ ਦੀ ਰੀਤ ਬਣੇ ਰਹੇ।

ਕਾਵਿਕ ਰੁਦਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਧੂਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਨਿਕਾਸ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਦੀ-ਕਦੀ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਸੁਰ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਦੀ ਬੜੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਵੈਣ-ਕਵਿਤਾ ਹੈ: ਹੋ ਗਿਆ ਗੁਲ ਸੂਰਜ ਦਾ ਦੀਵਾ, ਆਬਣ ਪੱਲਾ ਮਾਰ ਗਈ/ਕੁੰਜ ਨਿੱਖਤ ਗਈ ਉਡਦੀ ਡਾਰੋਂ, ਦੱਸ ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਰ ਗਈ/ਚਾਰੇ ਕੁੰਟਾਂ ਦਿੱਸਣ ਖਾਲੀ, ਕਿਤ ਵੱਲ ਮਾਰ ਉਡਾਰ ਗਈ/ਕੱਲਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਖੜ ਖੜ ਰੋਈਏ, ਕਰਕ ਕਲੇਜੇ ਪਾਰ ਗਈ/ਦਿਲ ਦੀ ਰੱਤ ਵਗੀ ਬਣ ਅੱਬਰੂ, ਜਿੰਦ ਅਸਾਡੀ ਹਾਰ ਗਈ/ਕਿਸ ਨਗਰੀ ਤੂੰ ਲਾ ਲਏ ਡੇਰੇ, ਕਿਉਂ ਇਹ ਨਗਰ ਵਿਸਾਰ ਗਈ!

ਮੇਰੇ ਬਾਲ-ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਲੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਵੈਣਾਂ ਤੱਕ ਦੀ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਹੀ ਬਿਖਰੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ, ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਵਸਰਾਂ ਤੇ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਲ-ਮਨ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦੀ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਖੂਬ ਖਿੱਚ

ਪਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੀ ਜੋ ਆਮ ਕਰਕੇ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਜਦੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਧਾ ਭਰੇ ਚਾਅ-ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕਵੀਸ਼ਰ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਰਾਗੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੂਲ ਬਾਣੀ ਗਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਕੇ ਉਹਦੇ ਸਾਰ-ਤੱਤ ਨੂੰ ਆਮ-ਸਮਝ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਜੋ ਸਿੱਧਾ ਲੋਕ-ਮਨ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਉਹ ਧਾਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ: 'ਮੇਰੇ ਰੋਗ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਕੋਈ, ਵੈਦਾ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਛੱਡ ਦੇ' ਜਾਂ 'ਸਿਰ ਧਰ ਕੇ ਤਲੀ 'ਤੇ ਆ ਜਾ, ਜੇ ਲੰਘਣੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਗਲੀ'!

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਾਏ ਗਏ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਕਵੀਸ਼ਰ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਸਮਾਜਕ ਵਿਸ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂ ਪਿਆਰ-ਕਥਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਕਰਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਖਾਤੇ ਛੱਡ-ਸਾਰੰਗੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਲਗਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰੋਤੇ ਨਿਰੋਲ ਪੁਰਸ਼ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਸੋਭਾ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕਵੀਸ਼ਰ ਤੇ ਢਾਡੀ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਲੱਚਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਇੰਨੀ ਕੁ ਰੁਮਾਂਚਿਕਤਾ ਦੀ ਲਛਮਨ-ਰੇਖਾ ਵੀ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੀਆਂ। ਨਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਬੋਤਲਾਂ ਦੇ ਡਾਟ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵੱਡੀ ਖਿੱਚ ਰਾਮਲੀਲਾ ਹੁੰਦੀ। ਰਾਮਲੀਲਾ ਮੰਡਲੀਆਂ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਦਸਹਿਰਾ ਤੇ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕਰੋੜੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ। ਮਿੱਸੀ ਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਈ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ ਚਲਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਕਹਾਣੀ, ਨਾਟਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਰਸ ਤੇ ਆਨੰਦ ਦਿੰਦੀ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨਾਟ-ਟੋਲੀਆਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮਗਰੋਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ।

ਹੀਰ-ਰਾਂਝਾ, ਮਿਰਜ਼ਾ-ਸਾਹਿਬਾਂ, ਸੱਸੀ-ਪੁਨੂੰ, ਆਦਿ ਪ੍ਰੇਮ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਰੂਪ-ਬਸੰਤ, ਰਾਜਾ ਰਸਾਲੂ, ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਤੇ ਸਾਧੂ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਦਾ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਲਾਸ' ਜਿਹੇ ਕਿੱਸੇ ਬੜੇ ਹਰਮਨਪਿਆਰੇ ਸਨ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਜਾਂ ਵਿਹਲਾ ਵੇਲਾ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਸੱਬਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਪਿੱਪਲਾਂ-ਬੋਹੜਾਂ ਹੇਠ ਜੁੜਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਛ ਗਾ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣ ਲਗਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਗਮਾਂ ਮੌਕੇ ਲਾਉਡਸਪੀਕਰ ਵੀ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਰ, ਆਦਿ ਗਾਇਕ-ਗਾਇਕਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੌਂਕੀ ਤੇ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਰਣੈਂਡੇ ਵਾਲਾ ਵਰਗੇ ਢਾਡੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਘਰ-ਘਰ ਪੁੱਜਦੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੀਤਕਾਰੀ ਤੇ ਗਾਇਕੀ ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਲੱਚਰ-ਲੁੱਚੀ ਤੇ ਚਗਲੀ ਹੋਈ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ।

ਦੀਵਾਨਾਂ, ਖਾਤਿਆਂ ਤੇ ਕਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਾਹਿਤਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਹੱਤਤਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ 'ਸਾਹਿਤ' ਤੇ 'ਸਭਿਆਚਾਰ' ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸੰਕਲਪ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਮਝਣੇ ਤਾਂ ਕੀ, ਕਦੀ ਸੁਣੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ-ਦੀਵਾਨਾਂ, ਖਾਤਿਆਂ ਅਤੇ ਕਿੱਸਿਆਂ-ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਗਦਾ ਹੈ, ਛੋਟੀ ਹੀ ਇਹ ਕੁਛ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਅਤੀਅਲ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗਣਗੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪਵੇਗੀ।

ਇਹ ਬਾਲਪਨ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਵਿਕ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਅਣਦਿਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਰਚਨਾ-ਕਾਰਜ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਵਿਤਾ ਤੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਛਪਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ 'ਮੋਨ ਕਹਾਣੀ' ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀ ਗਈ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਮ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ **ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ** ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਵਧੀਆ ਲਿਖਤਾਂ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕੋਲਿਤਰੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-34

ਤਸਵੀਰ: ਗੁਰਬਖਸ਼ੀ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਖੇਡਦੇ ਨਿਆਣੇ,
ਵੱਡੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਇਹੀ ਚੇਤੇ ਆਉਣੇ!

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-32

ਤੋਣਾਂ ਗੁਨੁ ਲੋ, ਦੋਣਾਂ ਕੱਸ ਲੋ,
ਦੇ ਚੌਕੇ, ਪਲੰਘ ਸਜਾ ਲੋ ਨੀ,
ਅੱਜ ਬਾਬੇ ਆਏ ਆ।
ਬਾਬੇ, ਚੇਲੇ ਸਜ-ਧਜ ਆਏ,
ਨਾਲੇ ਖਾਲੀ ਟਰੱਕ ਲਿਆਏ,
ਸੀਦੇ ਨਾ ਭਰੇ ਭਰਾ ਲੋ ਨੀ,
ਅੱਜ ਬਾਬੇ ਆਏ ਆ।
ਲੋਤਾਂ-ਥੁੜ੍ਹਾਂ 'ਚ ਲੰਘਿਆ ਪਿੱਛਾ,
ਪੂਰ ਕੇ ਹੁਣ ਬਾਬੇ ਦੀ ਇੱਛਾ,
ਅੱਗਾ ਮੁਕਤ ਕਰਾ ਲੋ ਨੀ,
ਅੱਜ ਬਾਬੇ ਆਏ ਆ।

-ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਹਾਂਸ
ਫੋਨ: 408-956-1696

ਬੀਬੀਆਂ ਮਾਈਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ
ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਰਨ ਦਾਨ।
ਉਗਰਾਹੀ ਵਾਲੇ ਜੇ ਹੋਣ ਪਖੰਡੀ
ਫਿਰ ਨਾ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾਨ।

-ਪਰਸੋਤਮ ਸਿੰਘ,
ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ।

ਭਰਨ ਖਜਾਨੇ ਬਾਬੇ ਆਪਣੇ,
ਕਰ ਕੇ ਨਿਤ ਉਗਰਾਹੀ।
ਹੱਟੇ ਕੱਟੇ ਹੋ ਕੇ ਮੰਗਣ,
ਸੁਰਮ ਦੀ ਲੋਈ ਲਾਗੀ।
ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਚਿੰਬੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ,
ਸਾਡੇ ਤਨ ਨੂੰ ਜੋਕਾਂ!
ਕਵੀ ਲਿਖਾਰੀ ਡੋਡੀ ਪਿੱਟਣ,
ਕਦੋਂ ਜਾਗਣਾ ਲੋਕਾਂ?

-ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਸੈਂਪਲਾ
ਐਲ.ਏ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-31

ਸੁਰਧਾ ਨਾਲ ਚੱਲੇ ਆਂ
ਕੀ ਦੱਸੇ ਵਿਚ ਮਾਤਾ।
ਗਾਉਣ-ਪਾਣੀ ਡੇਰੇ ਵਿਚ
ਲੱਗਣਾ ਐ ਅਖਾਤਾ।
ਖਾਣ-ਪੀਣ ਉਥੇ ਖੁਲ੍ਹਾ
ਚੱਲਦਾ ਭੰਡਾਰਾ।
ਆ ਜੋ ਚੱਲਿਆ ਟਰੱਕ
ਕੋਈ ਲੱਗਣਾ ਨੂੰ ਭਾਤਾ।

-ਰਾਜ ਪਾਲੀਵਾਲ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-29

ਸਿਹਰੇ ਵਾਲਿਆ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ
ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਦਿਸਦਾ।
ਪਰ ਮਿੱਤਰਾ ਟੋਹਰ ਤੇਰੀ 'ਚ
ਪੂਰਾ ਸਿਖਰ ਦਿਸਦਾ।
ਸੱਚੀਂ ਯਾਰ, ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ
ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹ 'ਤਾ।
ਪਰ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡਾ
ਵਿਆਹ ਚੇਤੇ ਕਰਾ 'ਤਾ।

-ਰਾਜ ਪਾਲੀਵਾਲ

DIAMOND
RESIDENTIAL MORTGAGE CORPORATION

Save Thousands Now!!
REFINANCE & PURCHASE LOANS
Conventional, FHA, VA, USDA, Jumbo and HARP Loan Programs

3701 Grand Ave. • Suite E • Gurnee, IL 60031
Phone: (847) 775-2180 • Fax: (866) 286-8036
Email: pramodh.singh@thedrmc.com
www.diamondresidential.com

Pramodh Singh (Preet)
Senior Loan Officer | NMLS #215526
Cell: (847) 814-8825

Illinois Residential Mortgage Licensee. Programs available to qualified borrowers. Rates and programs subject to change without notice. Underwriting terms and conditions apply.

ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ

ਫੋਨ 832-225-5354 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਵੈਬਸਾਈਟ
www.channpardesi.com ਰਾਹੀਂ 24 ਘੰਟੇ 7 ਦਿਨ ਸੁਣੋ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓਂ, ਫੋਨ: 815-557-4991
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਫੋਨ: 219-670-4579

DJ Dice

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ
ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ
ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਡੀ ਜੇ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਵਾਂਗੇ ਝੂਮਣੇ...
ਅੱਡੀ ਲਾਵਾਂਗੇ ਬਿਰਕਣੇ...

734-812-7331
734-890-1767

28523 Ford Road, Garden City, MI 48135 - e-mail: DICECDJ@GMAIL.COM - www.thedjdice.com

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ
ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

- ✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼
- ✓ ਘਰੋਂ, ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋ
- ✓ ਇਕ ਮਿੰਟ ਗੱਲ, ਇਕ ਮਿੰਟ ਦੇ ਪੈਸੇ
- ✓ ਮਿੰਟ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਤਿਆਂ ਹੀ
ਖਤਮ ਹੋਣਗੇ

\$25 3,000 Minutes
\$50 • \$100 Available

800-914-1013 • 408-726-6103

ਸਾਨੂੰ ਗਾਹਕ ਭੇਜੋ ਤੇ
ਫਰੀ ਮਿੰਟ ਲਵੋ!

ਇਕੋ ਡੀਲ ਤੇ ਦੋ ਨੰਬਰ
ਕੱਠੇ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।
Limited Time Offer. Restrictions & Fees Apply.

ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ
ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ

ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਪੇਮੈਂਟਾਂ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ?

- ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਬਚਾਓ, ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਸੁਖਾਲੀ ਕਰੋ
- ਤੁਹਾਡੀ ਰਹਿੰਦੀ ਪੇਮੈਂਟ 60% ਤੱਕ ਘਟ ਸਕਦੀ ਹੈ
- ਆਪਣਾ ਕਰੈਡਿਟ ਬਹਾਲ ਕਰਾਓ
- Bankruptcy ਤੋਂ ਬਚੋ!
- ਸਾਰੇ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਇਕੋ Monthly Payment ਬਣਾਓ

- Achieve financial peace of mind
- Get the fast results
- 100% confidential
- Prevent wages garnishment and bank levies

We work in
USA & Canada

Resolve your IRS Tax Debt / Problems

100% SATISFACTION GUARANTEED

ਅੱਜ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ

(888) 888-9914

www.ooraa.org

Dhillon Truck Stop Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਗਿੱਲ ਮੰਜ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਾਲੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ
ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph: 575-576-4111, 317-918-6776

ਸ਼ੈਰੀ ਸੰਧੂ

ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ-ਸਲਾਮ ਤੇ ਬੈਰ-ਸੁੱਖ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਛੁਪਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ-ਪਾਠਕਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਚੱਲ ਪਈ। ਉਸ ਦੀ ਲੇਖ ਲੜੀ 'ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ' ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਵੱਸੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਮੇਰੇ ਗੁਰਾਈ ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਰੋਮਾਣਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਆਇਆ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਕਾਲਜ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਬੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਬੇਤਰਤੀਬ ਲਿਖੀ ਡਾਇਰੀ ਨੂੰ ਬਾਤਰਤੀਬ ਕਰ ਕੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਛਪਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ ਪ੍ਰੋ. ਰੋਮਾਣਾ ਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਲਝਾ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਜੁਆਬ ਸੀ,

ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਛੱਡਿਆ ਈ ਜੱਟ ਬੂਟ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਯਾਰ ਹੋਏ।

ਇਸ ਸਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਸ ਇਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਈ 100 ਕੁ ਮੀਲ ਦੂਰ ਜਾ ਵਸਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਏ ਪੇਂਡੂ ਬਾਬੇ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਤਾਸ਼ ਦਾ ਬੜਾ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਸੈਸ਼ਨ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੈਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਪੁਰੀ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਕੁਝ ਲਿਖ ਭੇਜੋ ਤੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਸ਼ ਖੇਡਦਿਆਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਅਦਾ ਤਾਂ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਸੇ-ਹਾਸੇ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਹੌਂਸਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਮਹਿਜ਼ ਮਜ਼ਾਕ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਫੋਨ ਬੰਦ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਲਾਹ ਤਾਂ ਨੇਕ ਸੀ। 'ਨਾਲੇ ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਹਾਉਣ, ਨਾਲੇ ਮੁੰਜ ਬਰਾਤ ਦਾ ਸੌਂਦਾ।' ਨਾਲੇ ਅਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇਕੱਲ ਤੇ ਵਿਹਲ ਦਾ ਇਲਾਜ, ਨਾਲੇ ਮੁਫ਼ਤ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕੁਝ ਪਿਆ ਕਹੇ। ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਸਭ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ, ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਝਰੀਟਿਆ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਨਾ ਸਹੀ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਤਾਂ ਇਥੇ ਖੁੰਬਾਂ ਵਾਂਗ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲਿਕਰ ਸਟੋਰਾਂ ਤੇ ਗੈਸ ਸਟੋਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈ ਸਪੋਰਟਸ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਦੋ-ਦੋ, ਚਾਰ-ਚਾਰ ਸੌ ਡਾਲਰ ਦੀ ਪਰਚੀ ਕਟਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨੈਕਟਾਈ ਬੰਨ੍ਹਵਾ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਢੋਲਕੀ ਵਾਂਗ ਕੱਸ ਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਅਗਲੀ ਕਤਾਰ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਹਨ; ਸਿਰਫ਼ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਛਪਵਾਉਣ ਲਈ। ਫਿਰ ਵੀ ਫੋਟੋ ਛਪਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗਰੁਪ 'ਚ, ਜਿਹੜੀ ਨਿਆਇਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸਿਲ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲਾ ਕੇ ਦੱਸਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਂ ਛਪਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਛਪੀ ਖ਼ਬਰਨੁਮਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪੁਛ 'ਤੇ, ਉਹ ਵੀ ਮੰਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਗਿਣਨ ਵਾਂਗ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਲਿਸਟ 'ਚ। ਜੇ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਚ ਕਾਲਮ ਜਾਂ ਲੇਖ ਲਿਖਾਂ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਤੇ ਫੋਟੋ ਤਾਂ ਚੌਦਵੀਂ ਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਨਾਲ ਚਮਕਣਗੇ। ਮੇਰੀ ਲਿਖਤ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਨਾ।

ਇਹ ਧਾਰ ਕੇ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕਵਾਇਦ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇਕ ਕਾਮਯਾਬ ਠੇਕੇਦਾਰ ਮਿੱਤਰ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤ, ਆਲੋਚਕਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਬਾਰੇ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਸਲਾਹੁਤਾਂ ਮੇਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਰਾਹ 'ਚ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਠਕ ਸੋਚਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਨਖਿਧ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੋੜ-ਤੋੜ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਸਾਹਿਤ, ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੂਖਮ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਜਾਂ ਸਲਾਹੁਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ

ਮਨ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਨੂੰ ਲੋਚਦੈ

ਕੋਈ ਚਾਰ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ 'ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ' ਲੇਖ ਲੜੀ ਅਰੰਭੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਚਾਚੇ ਗੁਲਾਟੀ ਦੀ ਕੰਟੀਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵੱਸਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਚੇਤੇ ਆ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਲਾਟੀ ਦੀ ਕੰਟੀਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੇ ਵੀ ਸਨ ਜੋ ਪਾਠਕ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਰੋਮਾਣਾ ਨੇ 'ਸ਼ੈਰੀ ਦੀ ਡਾਇਰੀ' ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੈਰੀ ਦੀਆਂ ਮਨੋਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਰੋਮਾਣਾ ਦੁਪ ਧਾਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸ਼ੈਰੀ ਸੰਧੂ ਆਪ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿਤਰਿਆ ਹੈ। ਦੇਖੀਏ ਸ਼ੈਰੀ ਸੰਧੂ ਪ੍ਰੋ. ਰੋਮਾਣਾ ਨਾਲੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਬਿਹਤਰ ਲਿਖ ਸਕੇ। -ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ

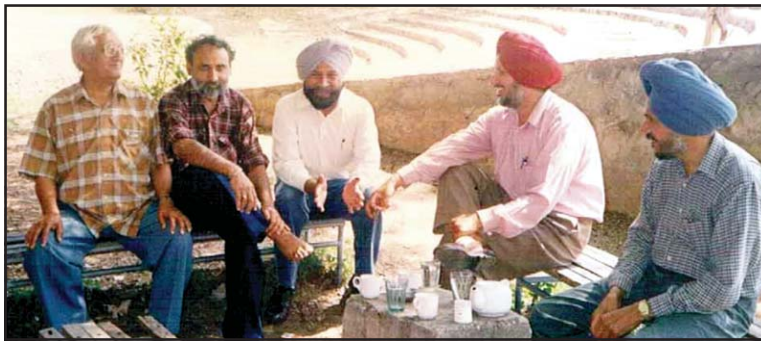
ਸੱਚ ਇਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਠੇਕੇਦਾਰ ਮਿੱਤਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਾਂ।

ਜੁਲਾਈ 1968 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਦੋ ਸਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਨਵੇਂ ਦਾਖਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧੜਾ-ਧੜਾ ਹੋਸਟਲਾਂ 'ਚ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਮੀਂਹ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਵਗ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਨੰਬਰ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਕਿਊਬੀਕਲ ਕਮਰੇ ਦੀ ਬਾਲਕੋਨੀ 'ਚ ਬੈਠਾ ਸਾਂ। ਮੇਰਾ ਕਮਰਾ ਚਾਚੇ ਗੁਲਾਟੀ ਦੀ ਕੰਟੀਨ ਵਾਲੇ ਆਰਟਸ ਬਲਾਕ ਨੰਬਰ ਇਕ ਦੇ ਐਨ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਬੂਹਾ ਖੜਕਿਆ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਦਿਸਦਾ ਮੁੰਡਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ। ਹੈਲੋ, ਹੈਲੋ ਹੋਈ। ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਪਾਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਬੀ. ਏ. ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਇਥੇ ਮੈਥ ਦੀ ਐਮ. ਏ. 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਮਰੋਂ ਅਸੀਂ ਹਾਣੀ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਠਿੰਡਾ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਬਾਰੂਵੀ (ਨਾਨ ਮੈਡੀਕਲ) ਕਰ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਮਕੈਨੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿਚ ਆ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਾਥੀ ਬੀ. ਏ. ਕਰ ਕੇ ਇਥੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਕੰਟੀਨ 'ਚ ਚਾਹ ਪੀਣ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਬਲਾਕ ਤੇ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ

ਕਮਰਾ ਤੇ ਬਲਾਕ ਨੰਬਰ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਖਾਤਾ ਖੁੱਲ੍ਹਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੋਸਟਲਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨਾਂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਲਾਕ ਤੇ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅਮਿਤੋਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਮ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸ਼ਤਰਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਅਹਿਸਾਸ 'ਚੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਣ,

ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾਂ ਨਹੀਂ,
ਮੇਰਾ ਇਕ ਰੋਲ ਨੰਬਰ ਹੈ।
ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਘਰ ਨਹੀਂ,
ਮੇਰਾ ਇਕ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ ਹੈ।

ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਪਰ ਸੋਮਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਇਆ। ਉਹ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸ਼ੁਬਾ ਆਇਆ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਲੇਟ ਫੀਸ ਭਰ ਕੇ ਪਟਿਆਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਰਹਿਣਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹਨੇ ਹੋਸਟਲ 'ਚ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਮਾਨ ਲੈਣ ਅਤੇ ਹੋਸਟਲ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਨੱਕੀ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਉਹਦੇ ਘਰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਨਾ ਲਿਖਦੇ ਰਹਿਣ। ਅਸੀਂ ਕੰਟੀਨ ਗਏ, ਨਾਸ਼ਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਾਂਹ-ਨੁਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਹਦਾ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਪਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ 'ਚ ਮੈਂ ਨਾਲ ਤੁਰ-ਫਿਰ ਕੇ ਉਹਦੇ ਹੋਸਟਲ ਤੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਉਹਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨੱਕੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਚੜ੍ਹਾ ਆਇਆ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਮੇਰਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਤਾਕੀਦ

(ਖੱਬਿਓਂ ਸੱਜੇ) ਪ੍ਰੋ. ਜੀ ਐਸ ਰਿਆਲ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ, ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਲੀ, ਪ੍ਰੋ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਬਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਮੁਹਰੇ ਕਾਫੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ

ਲਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਖਾਤਾ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਸੈਕਟਰ-14 (ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ) ਦੀ ਮਾਰਕਿਟ ਗਏ ਤਾਂ ਸਭ ਪਾਸੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਹੋਸਟਲ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਤੇ ਦੋ ਨੰਬਰ ਹੋਸਟਲਾਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਦੇ ਰਸਤੇ ਵੱਲੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ।

ਰਸਤੇ 'ਚ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਸਾਡੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਗੁਣ ਗਿਣਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਕਮਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਲਕੋਨੀਆਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਹਮਣੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੋਣਕਾਂ ਕੈਂਪਸ 'ਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸੋਨੇ 'ਤੇ ਸੁਹਾਗਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਚਾਚੇ ਗੁਲਾਟੀ ਦੀ ਕੰਟੀਨ। ਜੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਰੱਜ ਕੇ ਸੌਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਹੀ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦੇ ਫੁੱਟ ਪਾਥ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਰੇਹੜੀਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਬਾ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਤਾਜ਼ੇ ਪਰੋਠੇ ਤੇ ਚਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਟਰ-22 ਤੇ 17 ਦਾ ਉਦੋਂ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਗੇਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦਾ ਲੋਕਲ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਤਾਂ ਸਮਝੇ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਹੀ ਹੈ। ਮਾਰਕਿਟ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਮੈਸ ਪਹੁੰਚੇ, ਕੁਝ ਦੇਰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰੀ, ਕੈਰਮ ਬੋਰਡ ਖੇਡੇ ਤੇ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਮੈਂ ਮੈਸ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਕੋਲ ਉਹਦਾ

ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਠਿੰਡੇ ਆਵਾਂ-ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਜ਼ਰੂਰ ਰੁਕ ਕੇ ਜਾਵਾਂ। ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੋਸਟਲ ਤੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਵੀ ਬੜੀ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਸਮਝਾਈ। ਮੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਕੋਲ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਂਦਾ। ਇਉਂ ਸਾਡੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਗੂੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ।

ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਉਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਹ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. ਦਾ ਬੜਾ ਸਰਗਰਮ ਵਰਕਰ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉਹਦੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਕੋਰਸ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਜਾਂ ਉਹ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਕੈਂਪਸ ਦੇ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ 'ਚ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਚ ਬੈਠਾ ਬਹਿਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ 'ਚ ਖੱਬੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਬੌਧਿਕ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ ਦੋ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨਾਲ

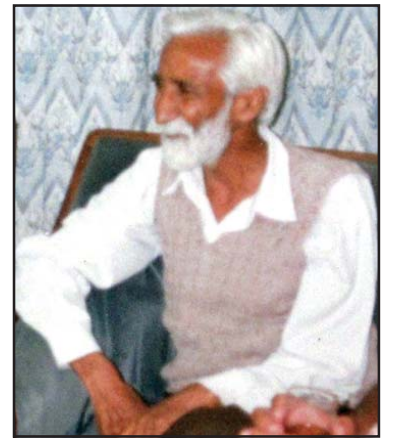
ਚੰਗੇ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਕ ਸੀ ਬਾਬਾ ਲਾਲੀ (ਹਰਦਿਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ) ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਖੋਜੀ ਪਾਠਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸੁਰਜੀਤ ਲੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਉਹ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. ਦਾ ਸਰਗਰਮ ਕਾਰਕੁਨ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬੰਦੇ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਕਰ ਕੇ ਵਿਹਲੇ ਸਨ ਤੇ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਕੈਂਪਸ 'ਚ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਲਾਲੀ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਸੁਰਜੀਤ ਇਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗਰੁਪ ਦਾ ਕਾਫੀ ਸਰਗਰਮ ਹਮਦਰਦ ਸੀ ਤੇ ਕੈਂਪਸ 'ਚ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਗੁਰੂ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. ਨੇ ਬਠਿੰਡਾ, ਮਾਨਸਾ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੱਡੇ ਘੋਲ ਲੜੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘੋਲਾਂ 'ਚ ਲਗਨ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਸਦਕਾ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰ ਦਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਗਰੁਪ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸੈਲ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਹਰਭਜਨ ਹਲਵਾਰਵੀ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਦੋਸਤੀ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਆਖਰ ਤੱਕ ਰਹੀ। ਮੈਥ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਬਾਅਦ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਦੀ ਐਮ.ਏ. 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਮੌਲਿਕ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਮਝ ਕਾਰਨ ਉਹ ਗਰੁਪ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਔਖੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ; ਇਨਕਲਾਬੀ, ਗੈਰ-ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਾਂ ਉਲਟ ਇਨਕਲਾਬੀ; ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਔਖੇ ਤਾਂ ਕੀ, ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਮਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਰਜਿਤ ਸ਼ੈਲੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਗਰੁਪ ਨੇ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਦੋ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲੀਡਰ ਪ੍ਰੋਮ (ਚੰਦੂ ਮਾਜਰਾ) ਅਤੇ ਮੁਖਤਿਆਰ (ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਆਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗਰੁਪ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ) ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਏ। ਦੂਜੀ ਐਮ.ਏ. ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਜਲੰਧਰ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਜਿਥੇ ਐਸ.ਐਫ.ਆਈ. ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੱਧ ਸੀ। ਐਸ.ਐਫ.ਆਈ., ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿੰਤੂ-ਪੁੰਤੂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਸਾਥੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤ ਗਏ। ਇਕ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਜਾ ਬਣਿਆ, ਦੂਜਾ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਡੀ.ਏ.ਵੀ. ਕਾਲਜ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਾ ਲੱਗਾ (ਉਦੋਂ ਯੋਗ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਡੀ.ਏ.ਵੀ. ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਆਸਾਮੀ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ) ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਕਿੱਤਾ ਠੇਕੇਦਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਵੱਡੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ। ਵਿਰਾਸਤ 'ਚ ਉਹਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਲਈ ਮੋਪੇਡ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਕੰਮ-ਧੰਦੇ ਲਈ ਟਰੈਕਟਰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਉਹਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁਨਸ਼ੀ ਕੋਲ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਕਾਰ ਹੈ। ਕੰਮ 'ਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇੱਥੋਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਉਹਨੇ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ, ਚਾਰ-ਚਾਰ ਏਕੜਾਂ 'ਚ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਲਈ ਦੋ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਫੁੱਲਟਾਈਮ ਮਿਸਤਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਅਮਲਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਇਹ ਮਿੱਤਰ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਿਹਰਾ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ

ਜਾਦ ਪਿਟਾਰੀ

ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਭੁੱਖੇ-ਤ੍ਰਿਹਾਏ ਰਹਿ ਕੇ ਲਗਨ, ਮਿਹਨਤ, ਦਲੇਰੀ, ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਤੇ ਦੂਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ। ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕੰਧਾਂ ਉਤੇ ਨਾਹਰੇ ਲਿਖਣੇ ਜਾਂ ਇਸਤਿਹਾਰ ਲਾਉਣੇ, ਤੇ ਸਵੇਰੇ 4-5 ਵਜੇ ਬੱਸ ਫੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਰੈਲੀ ਜਾਂ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਜਾਣਾ, ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿਣਾ। ਕਿਰਾਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਹ 'ਚ ਕਿਸੇ ਖੋਖੇ 'ਤੇ ਚਾਹ ਨਾਲ ਬਰੈਡ ਵਗੈਰਾ ਖਾ ਲੈਣੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀ; ਫਿਰ ਵੀ ਐਨੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਸੀ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਖੁਦ ਬੜੀ ਸਰਗਰਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲੀਡਰ ਰਹੀ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਤਾਂ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ 'ਚ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. 'ਚ ਉਹਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਤਾਂ ਇੰਨੀ ਦੇਣ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ 'ਸਨ ਆਫ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ.' ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਾਲੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਲਾਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਭਾਗਭਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ

ਪ੍ਰੋ. ਹਰਦਿਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਬਾਬਾ

ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੀ ਤਾਂ ਲਗਭਗ ਸਮਝ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨਾ ਰਹੇ, ਤੇ ਸੋਨੇ 'ਤੇ ਸੁਹਾਗਾ ਉਹ ਕੋਈ 'ਦਾਰ' ਬਣ ਜਾਵੇ-ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਬਾਣੇਦਾਰ ਜਾਂ ਠੇਕੇਦਾਰ, ਤਾਂ ਬੱਸ ਰੱਬ ਹੀ ਰਾਖਾ; ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚੰਗੇ-ਬੁਰੇ, ਪੁੰਨ-ਪਾਪ ਅਤੇ ਸੱਚ-ਝੂਠ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਸੰਕਲਪਾਂ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਬੁਲੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਲ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਠੇਕੇਦਾਰ ਮਿੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਮੇਰੇ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਚ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣ ਜਾਣ ਬਾਰੇ...ਭਾਵੇਂ ਉਹਦੇ ਕਿੱਤੇ ਦਾ ਸਾਹਿਤ, ਕਲਾ ਜਾਂ ਸੂਖਮਤਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਹਨੇ ਖੁਦ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ-ਪੜ੍ਹਾਉਣ, ਚੰਗੀਆਂ ਤੇ ਕਲਾਤਮਿਕ ਫਿਲਮਾਂ ਵੇਖਣ-ਵਿਖਾਉਣ ਤੇ ਕਲਾ-ਨੁਮਾਇਸ਼ਾਂ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਉਹ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਪੰਜ ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੌ ਫੀਸਦ ਠੇਕੇਦਾਰ! ਪੰਜ ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 9 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਅੱਜ ਤੋਂ 30-35 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਮਿਲ ਬੈਠਣ ਲਈ ਖਰੀਦੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਯਾਰਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਮਹਿਫਿਲ ਸਜਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਾਬਕਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਲਗਾਓ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਲੇਖਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਵਲ 'ਜ਼ੋਰਬਾ ਦਾ ਗਰੀਕ' ਦਾ ਨਾਇਕ ਅਲੈਕਸਿਸ ਜ਼ੋਰਬਾ ਉਹਦਾ ਵੀ ਨਾਇਕ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਇਸ ਨਾਵਲ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ ਦਿੱਲੀ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰ 'ਚ ਭਰ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਲੈ ਗਿਆ। ਜਰਮਨ ਨਾਵਲਿਸਟ ਹਰਮਨ ਹੈਸ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਾਵਲ 'ਤੇ ਬਣੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ 'ਸਿਧਾਰਥ' ਉਹਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਸਭ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਈ। ਸੇਕਸ਼ਪੀਅਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਅਤੇ 'ਹੀਰ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ' ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹਦੀ ਕਾਰ 'ਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮਹਿਫਿਲ ਲਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤਰ ਜਾਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ

ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਕੌਮੀ ਰਾਜ ਜਾਂ 'ਲੋਕ ਰਾਜ' ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਕੌਮੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਤੱਕ ਦੇ ਖੋਜ ਨਿਬੰਧ ਵੀ ਲਿਖੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਕੀ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਚਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਨੇ ਕੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੇਖੇ ਹੀ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਹ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ 'ਪਹਿਲੀ ਕੌਮੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ' ਕਿਉਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਤੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਸੰਨ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਪਰ 1857 ਦਾ ਗਦਰ ਕੋਈ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੰਪਨੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਆਖਰੀ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫ਼ਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਠਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਤੇ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਚਾਇਤੀ ਕੌਮੀ ਰਾਜ (ਰਿਪਬਲਿਕ) ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ ਹਿੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੈਰ-ਮਜ਼ਹਬੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜਥੇਬੰਦ ਕੌਮੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਕੌਮੀ ਰਾਜ (ਰਿਪਬਲਿਕ) ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਪਨਾਇਆ। ਜੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਤਫਾਕੀਆ ਅਮਲ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਸਿਵਾਏ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ, ਇਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਾਵਪੂਰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਰੂਸ ਵਿਚ ਕਿਰਤੀ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਮਲੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲਾ ਅੱਗੇ-ਵਧੂ ਰਾਜਸੀ ਆਦਰਸ਼ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।" (ਪੰਨਾ 18)

ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰੂਸ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਦਰੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਟ੍ਰੈਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੇਖ 'ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੰਤਵ' ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦ, ਸਾਮਰਾਜ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕੌਮਾਂਤਰੀ, ਬਾਲਸ਼ਵਿਕ ਆਦਿ ਨਾਉਂ ਦੀ ਕਿਸੀ ਸ਼ੈਲੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸੇ ਨਾਉਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਤਾਬੀ ਤੇ ਅਖਬਾਰੀ ਅਧਿਐਨ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੀ। ਰੂਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਥੇ ਦੀ ਯਰਕਾਊ ਲਹਿਰ (ਅਨਾਰਕਿਸਟ) ਅਤੇ ਰੂਸੀ ਜ਼ਾਰ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਲੈਕਚਰਾਂ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰੀ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਜ਼ਾਰ/ਰੂਸ ਉਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਯਰਕਾਊਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਬਾਕੂਨਿਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਤੱਕ ਦਾ ਹੀ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਸਨ।"

ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗਦਰ ਲਹਿਰ

ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਵੇਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਸੰਨ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਆਖਰੀ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫ਼ਰ ਨੂੰ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਸਦਕਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਮੁਗਲਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਟਕਰਾਉ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਨ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਐਂਗਲੋ-ਸਿੱਖ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ 'ਜੰਗ ਹਿੰਦ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ' ਕਿਹਾ ਹੈ, ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਨਾਲ ਉਪ-ਮਹਾਂ ਦੀਪ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਖੇਤਰ ਵੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਦ-ਤਾਜ਼ਾ ਮਾਡਲ ਹੈ ਜੋ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਘੜੀ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਇਲਹਾਮ ਦੇ ਬਾਣੀ ਮੁਖੀ ਹੋਣ ਨੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਾਸੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ 'ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ' ਅਤੇ 'ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਮੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ' ਅਤੇ 'ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਦਾ ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਸਿੱਖ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਘੜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਨਵ-ਭਲਾਈ ਹਿਤ ਹਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ 'ਨਿਰਭਉ' ਅਤੇ 'ਨਿਰਵੈਰ' ਹੋਣਾ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ, 'ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈਅ ਮਾਨਤ ਆਨ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ॥' ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਨਿਰਭਉ' ਅਤੇ 'ਨਿਰਵੈਰ' ਹੋਣਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹਸਤੀ ਦਾ

ਅੱਜ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਥਾਂ ਥਾਂ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਟਿਪਣੀ ਪਿੱਛੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, "ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਾਕਿਆਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਸਪਿਰਿਟ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੋਲ ਕੇ ਪਾਠਕ ਆਪ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੱਚਾਈ ਹੈ।" ਇਥੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਕੋਈ 'ਇਤਫਾਕੀਆ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ'।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਦਾ ਜਾਣਾ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਖੋ ਦੇਣਾ ਹਾਲੇ ਸੱਜਰਾ ਸੀ। ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ "ਸੰਨ 1857 ਦੇ ਗਦਰ (ਜਦੋਂ ਸਾਂਝੀ ਹਿੰਦੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਾਜਬ ਹੈ) ਪਿੱਛੋਂ ਚਲੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਗੈਰ-ਮਜ਼ਹਬੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਫਿਰਕੂ ਨਿਰੋਲ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲੋਂ, 'ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ' ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਫਾਂਸੀਆਂ ਅਤੇ ਉਮਰ-ਕੈਦ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਛਾਂਦਾ ਆਇਆ। ਇਹ ਵੀ ਇਤਫਾਕੀਆ ਅਮਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹਕੀਕਤ 'ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ' ਦੀ ਉਸ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਸਪਿਰਿਟ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਚਿਨ੍ਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਟਾਂਵੀਆਂ।" (ਪੰਨਾ 20)

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਛਾਂਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ 1908 ਤੱਕ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਭਾਰਤੀ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ 99% ਸਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ 90% ਸਿੱਖ। ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਕਰਦੇ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਮੱਧ-ਵਰਗੀ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚੋਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਸਨ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਇੱਕ ਇਲਹਾਮੀ ਧਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਇਲਹਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਕੇ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੁਗਤਿ ਰਾਹੀਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮ-ਸੁਰਤਿ ਨਾਲ ਇੱਕਸੁਰਤਾ ਦੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿ ਦਾ ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ 'ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਵਿਚ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਸਤੇ 'ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ' ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਗਵਾਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਮੁਖੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮਾਡਲ

ਗੁਣ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਸ਼ਟ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, "ਜੈਸਾ ਸੇਵੈ ਤੈਸੇ ਹੋਇ॥"

'ਨਿਰਭਉ' ਅਤੇ 'ਨਿਰਵੈਰ' ਹੋਣ ਦਾ ਇਹ ਗੁਣ ਸਿੱਖ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਇੱਕ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਣ ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ 'ਟਰੇਟਸ' ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਟਰੇਟਸ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਨਜ਼ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦੁਖਾਂਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ, ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਆਪ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ।

ਉਸ ਬਾਰੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੁਲਕ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਹਾਈਜੈਕ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬਾਹਰਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਜ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਇਕੱਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਭੈ-ਭੀਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਡਰ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੋਚ ਦਾ ਪਤਾ ਸ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਦੀ ਜਲਾਵਤਨੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਲਾਰਡ ਰਾਬਰਟਸ ਵੱਲੋਂ ਮਿੱਟੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦੀ ਘਟਨਾ, ਜੈਤੋ ਦਾ ਮੋਰਚਾ, ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣਾ, ਬਜਬਜ ਘਾਟ ਦਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ-ਇਹ ਸਭ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਾਉਣ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹਨ।

ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਭੈਅ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ 'ਨਿਰਭੈ' ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਸਪਿਰਿਟ ਵਿਚ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰੀਆਂ, ਇਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਇਸ ਲੇਖ-ਲੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਬੜਾ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਗੁਲਾਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਪਠਾਣਾਂ ਅਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆ ਕੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਬਾਬਰ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮੁਗਲ ਸਮਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਹੰਢਾਉਣੀ ਪਈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਲੜਾਈ ਦੀ ਨੀਂਹ ਵੀ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ "ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਵ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ ਜੋਰੀ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ" ਕਹਿ ਕੇ ਵੰਗਾਰਿਆ ਅਤੇ ਸਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਸਿਰ ਨੂੰ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, "ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ॥ ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ॥ ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਟਿ ਨ ਕੀਜੈ॥" ਇਸ 'ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਰਗ' 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ 'ਸਿਰ' ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਹਿਦ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ 1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਛਕਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਬਣਾ ਕੇ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੇਣਾ ਸਿਖਾਇਆ।

ਅੱਜ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹ

ਸਾਈ ਅਲਖੁ ਅਪਾਰੁ ਭੋਰੀ ਮਨਿ ਵਸੈ

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫
ਸਾਈ ਅਲਖੁ ਅਪਾਰੁ
ਭੋਰੀ ਮਨਿ ਵਸੈ॥
ਦੂਖੁ ਦਰਦੁ ਰੋਗੁ ਮਾਇ
ਮੋਭਾ ਹਭੁ ਨਸੈ॥੧॥
ਹਉ ਵੰਞਾ ਕੁਰਬਾਣੁ
ਸਾਈ ਆਪਣੇ॥
ਹੋਵੈ ਅਨਦੁ ਘਣਾ
ਮਨਿ ਤਨਿ ਜਾਪਣੇ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਬਿੰਦਕ ਗਾਲਿ ਸੁਣੀ
ਸਚੇ ਤਿਸੁ ਧਣੀ॥
ਸੁਖੀ ਹੂੰ ਸੁਖੁ ਪਾਇ
ਮਾਇ ਨ ਕੀਮ ਗਣੀ॥੨॥
ਨੈਣ ਪਸੰਦੇ ਸੋਇ ਪੇਖਿ
ਮੁਸਤਾਕ ਭਈ॥
ਮੈ ਨਿਰਗੁਣਿ ਮੇਰੀ ਮਾਇ
ਆਪਿ ਲਭਿ ਲਾਇ ਲਈ॥੩॥
ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਸੰਸਾਰ
ਹਭਾ ਹੂੰ ਬਾਹਰਾ॥
ਨਾਨਕ ਕਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ
ਦਿਸੈ ਜਾਹਰਾ॥੪॥

ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੰਮੀ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਆਏ ਮਾਲਕ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ; ਉਸ ਮਾਲਕ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ, ਭਾਵ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਮਾਂ! ਉਹ ਅਲਖ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ

ਦੱਸਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ ਤੇ ਅਪਾਰ, ਭਾਵ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਜਦੋਂ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਆ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੇ ਮਾਂ, ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਤੇ ਰੋਗ ਕਿਤੇ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਂ, ਮੈਂ ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ।

ਬਿੰਦਕ ਗਾਲਿ ਸੁਣੀ
ਸਚੇ ਤਿਸੁ ਧਣੀ॥
ਸੁਖੀ ਹੂੰ ਸੁਖੁ ਪਾਇ
ਮਾਇ ਨ ਕੀਮ ਗਣੀ॥੨॥
ਹੇ ਮਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਅਟੱਲ ਅਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੀ ਬਿੰਦਕ ਭਾਵ ਬੇੜੀ ਜਿਹੀ ਸਿਫਤ ਅਤੇ ਉਹ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਸੁਣ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਸੁੱਖ ਤੇ ਅਨੰਦ ਪਾ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੇ ਮਾਂ ਉਸ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਸੁੱਖ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਦੱਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਹੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਉਸ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਜੋ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ।

ਨੈਣ ਪਸੰਦੇ ਸੋਇ ਪੇਖਿ
ਮੁਸਤਾਕ ਭਈ॥
ਮੈ ਨਿਰਗੁਣਿ ਮੇਰੀ ਮਾਇ
ਆਪਿ ਲਭਿ ਲਾਇ ਲਈ॥੩॥
ਹੇ ਮੇਰੀ ਮਾਈ! ਮੇਰਾ ਉਹ ਸਾਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੋ ਅਲਖ ਵੀ ਹੈ, ਅਪਾਰ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਜੋ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਵੀ

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਥਾਂ ਥਾਂ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਟਿਪਣੀ ਪਿੱਛੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, "ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਾਕਿਆਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਸਪਿਰਿਟ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੋਲ ਕੇ ਪਾਠਕ ਆਪ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੱਚਾਈ ਹੈ।" ਇਥੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਕੋਈ 'ਇਤਫਾਕੀਆ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ', ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਸਿੱਖ ਸਪਿਰਿਟ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ ਜੋ 'ਜੀਨਜ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੁਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਿਰਿਟ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂਤੀ ਹੀ ਇਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, "ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਆਨੰਦ॥ ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ॥" ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਡਰ ਮੌਤ ਦਾ ਭੈਅ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਭੈਅ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭੈਅ ਵਿਚ ਜਿਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਭੈਅ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਜਿਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭੈਅ ਵਿਚ ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਹੋਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੈਅ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, "ਭੈ ਰਚਿ ਰਹੈ ਸੁ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ॥" ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਭੈਅ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਨਿਰਭਉ ਅਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਨਿਰਭਉ' ਅਤੇ 'ਨਿਰਵੈਰ' ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ "ਨਾ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨਾਹਿ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕੇ ਬਣ ਆਈ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਜੋਧਿਆ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਸਪਿਰਿਟ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ. ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ, ਸ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਸ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਬਿਅਨਾਂ ਅਤੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਅਗਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਪਿਆ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੈਣਾਂ, ਭਾਵ ਅੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ, ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਮੁਸਤਾਕ, ਭਾਵ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ, ਦੀਵਾਨੀ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ; ਪਰ ਹੇ ਮਾਂ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਿਰਗੁਣ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੀ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਭੀ ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਉਸ ਮਾਲਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਮੇਰੇ ਜਿਹੀ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਲੜ ਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ।

ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਸੰਸਾਰ
ਹਭਾ ਹੂੰ ਬਾਹਰਾ॥
ਨਾਨਕ ਕਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ
ਦਿਸੈ ਜਾਹਰਾ॥੪॥

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਜੋ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮਾਂ! ਉਹ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਰਾ ਇਸ ਦਿਸਣ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਵਸਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਦਿਸ ਰਹੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰਾ, ਭਾਵ ਪਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹਰ ਥਾਂ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਦ ਅਤੇ ਕਤੇਬ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ, ਇਹ ਵੀ ਉਸ ਹਰ ਥਾਂ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਹੇ ਮਾਂ! ਇਸ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਜਾਹਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

**-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536**

ਚਾਂਦੀ ਰੰਗੀ ਚਿਣਗ ਸਿਮੋਨ 'ਦ ਬੋਵੁਅਰ

ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ

ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਸਿਮੋਨ (Simone de Beauvoir-1908-1986) ਚੜ੍ਹਦੀ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਈ। ਪਹਿਲਾ, ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀ, ਲਿਖਤ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਉਕਾ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ। ਦੂਜਾ ਸਥਾਪਤ ਫਿਲਾਸਫਰ ਸਾਰਤਰ ਨਾਲ ਰੋਮਾਂਸ; ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ-ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੋਰ

ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਵਧੀਕ ਇਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ, ਲੁਕ ਛੁਪ ਕੇ ਨਹੀਂ: ਸ਼ਰੇਆਮ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ। ਮਰਦ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਮਸਾਲੇਦਾਰ ਕਿੱਸੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਪਰ ਕੁੜੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਯੋਰਪ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰੱਜਵੀਂ ਭੰਡੀ ਹੋਈ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਿਸਾਲਿਆਂ, ਕਿਤਾਬਾਂ, ਸਟੇਜਾਂ ਤੱਕ ਬਦਨਾਮੀ ਮਿਲੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸਿਮੋਨ ਨੇ ਖੁਦ ਸਜਾ ਲਏ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨਨਾਮਾ-ਜੋ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਖੁਦ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਕੀ ਲਿਖੋਗੇ?

ਜਾਰਜ ਲੂਈ ਬੋਰਖੇਜ਼ (1899-1986) ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਕਿਸੇ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਮਝਦਿਆਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਖੁਦ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਸਾਂ। ਛਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਆਲੋਚਕ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਮੈਨੂੰ ਦਿਆ ਦਿਆ ਕਰਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਕਈ ਵਾਰ ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਫਰਜ਼ੀ ਨਾਮ ਹੇਠ ਲਿਖ ਲਿਖ ਆਪਣੇ ਬਖੀਏ ਉਧੇੜ ਦਿਆਂ। 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਰੂਸੋ (1712-1778) ਨੇ ‘ਕਨਫੈਸ਼ਨਜ਼’ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਜੋ ਜੋ ਲਿਖਿਆ, ਪਾਠਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਰੂਸੋ ਅਤੇ ਬੋਰਖੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬੈਠ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਖੁਹੋ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਗੇੜ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੀਏ,
ਦਿਲਾਂ ਸੋਚਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਵੰਦੇ ਹਾਂ।
ਸਿਮੋਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਚਿਆਣ ਆਈ। ਉਹਦੀ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਲੀਅਟ ਦਾ ਬੰਦ ਯਾਦ ਆਇਆ:

We are hollow men
We are stuffed men
(ਅਸੀਂ ਬੋਥੇ ਬੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤੂੜੀ ਤੁੰਨੇ ਪੁਤਲੇ ਹਾਂ)

ਤਾਂ ਵੀ, ਪਹਿਲੋਂ ਫਰਾਂਸ ਨੇ, ਫਿਰ ਯੋਰਪ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਸਤਿਕਾਰਿਆ। ਅਮਰੀਕਨ ਲੇਖਕ ਐਲਗਰਿਨ ਨੇ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹੀ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਉਹ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, “ਸਿਮੋਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਲੱਖਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਨ?” ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਰੁਧ ਝੰਡਾ ਦੁੱਕਿਆ, ਔਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਬਰਾਬਰੀ, ਸਵੈਮਾਣ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮਰਦ ਜ਼ਾਤ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕੀਤੀ। ਉਮਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਹੀ ਸਿਮੋਨ ਆਪਣੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਵਿਚ ਲਿਖਦੀ ਹੈ, “ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾ ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਅੰਦੋਲਨ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਮੇਰਾ ਨਿੱਜੀ ਅਨੁਭਵ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਪਈ, ਮਰਦਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬਣਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ, ਮਰਦ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਬਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕੀ ਕਰਨੀ, ਕੁੜੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।” ਬੱਚੇ ਜੰਮਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੇ ਫੈਮਿਨਿਨ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿਮੋਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, “ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਕੁੜੀ ਮੁੰਡੇ ਵਿਚ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਔਰਤ ਤਾਂ ਮਰਦ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਨਪਸੰਦ ਦੀ ਘੜਦਾ ਹੈ, ਆਦਰਸ਼ਕ ਧੀ, ਆਦਰਸ਼ਕ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ, ਆਦਰਸ਼ਕ ਪਤਨੀ, ਆਦਰਸ਼ਕ ਮਾਂ ਆਦਿਕ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਅਪਾਹਜ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਉਹ ਕੁਝ ਬਣਾਈਆਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਗੀਆਂ, ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਲੱਗੀਏ ਜਾਂ ਮਾੜੀਆਂ, ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ।” ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਇਹ

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਉਘੀ ਜਰਮਨ ਲੇਖਕਾ ਸਿਮੋਨ ‘ਦ ਬੋਵੁਅਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਬਹੁ-ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ। ਸੌਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣ-ਔਗੁਣ ਕਹਿ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ, ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਣ-ਔਗੁਣ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਉਤਨੀ ਹੀ ਬਹੁ-ਰੰਗੀ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਦਰਪਣ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚਿਹਰੇ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਝਾਕਦੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਸੋਹਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦੀ ਇਹ ਲਿਖਤ ਵੀ ਇਸੇ ਖਾਸੇ ਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲਿਖਤਾਂ ਪਾਠਕ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹ ਹੀ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਸਿਮੋਨ ਬਾਰੇ ਜਦੋਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਦੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਲਮ ਅਤੇ ਕਦੀ ਕਟਾਰ ਫੜਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਿਲਚਸਪ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਵਲ ਪਾ ਕੇ ਵੀ ਟੱਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਟੱਕਰਦੇ ਵੀ ਕਰਾਰੇ ਹੱਥੀਂ ਹਨ। ਸਿਮੋਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਵੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗ ਉਤੇ ਰੱਖੇ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਉਬਾਲੇ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਦੀ ਇਹ ਲੰਮੀ ਲਿਖਤ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਲੜੀਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਲਿਖਤ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਸਿਮੋਨ ਅੰਦਰ ਸਮਾਈ ਉਰਜਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਕਤਾਂ ਵਾਂਗ ਉਬਾਲੇ ਮਾਰਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਔਰਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਤਰ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਡਾ ਇਨਸਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਉਹਦੇ ਇਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ ਪਰ ਈਰਖਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੰਧ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿੰਦੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਰਤਰ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਉਹ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਰੋਮਾਂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਬੱਚੇ ਜੰਮਣੇ ਔਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸਖਤ ਗੁਲਾਮੀ ਹੈ। ਸੋ, ਉਹ ਗਰਭਪਾਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜਲੂਸ ਕੱਢਦੀ ਹੋਈ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, “ਔਰਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਆਜ਼ਾਦ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸਿਕ ਧਰਮ ਬੰਦ (ਮੀਨੋਪਾਜ਼) ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”

9 ਜਨਵਰੀ 1908 ਨੂੰ ਪੈਰਿਸ ਲਾਗੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਪਿੰਡ ਪੈਰਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖੀ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਨਾ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਧਨਾਢ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਹਾਲਤ ਪਤਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਵੀ, ਇਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿਚ ਵਿਆਹੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਵੇਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਗੀਆਂ। ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਸਿਮੋਨ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਸਕੀ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਦੀ ਆਸ ਸੀ, ਸਿਮੋਨ ਦਾ ਨਾਨਾ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਉਨਾ ਦਾਜ ਨਾ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਮਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਫਰਾਂਕਿਸ ਬ੍ਰੇਜੀਅਰ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਜਾਰਜ ‘ਦ ਬੋਵੁਅਰ। ਜਾਰਜ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਰਸੀਆ ਸੀ। ਬਿਏਟਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕੀਨ। ਕੋਠਿਆਂ ਉਪਰ ਰਾਤਾਂ ਬਿਤਾ ਕੇ ਘਰ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਘੜ-ਘੜ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੁੰਦੀ ਗਈ।

ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਸਿਮੋਨ ਨੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ। ਉਹ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਚਿਪਕੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਸੈਲਾ ਸੁਭਾਅ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਂ ਆਖਦੀ-ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਹੈ ਅਜੇ। ਆਪੇ ਉਮਰ ਨਾਲ ਸਮਝ ਜਾਏਗੀ। ਭੈਣ ਹੈਲਨ ਉਸ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਛੋਟੀ ਸੀ। ਹੈਲਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਲਿਖਣਾ ਸਿਮੋਨ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ। ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ। ਸੋਚਦੀ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਬੱਚੇ ਕਿਵੇਂ ਦਿਨ ਕੱਟਦੇ ਹੋਣਗੇ? ਮਾਂ ਪੂਰੀ ਧਰਮੀ। ਕੈਥੋਲਿਕ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਵਕਤ ਪਾਠ ਕਰਦੀ। ਐਤਵਾਰ ਗਿਰਜੇ ਲਿਜਾਂਦੀ। 1913 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਿਮੋਨ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਈ, ਮਾਂ ਨੇ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਖੁਦ ਲੈਟਿਨ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਵੇ। ਖਾਨਦਾਨ ਦੀਆਂ ਸਭ ਕੁੜੀਆਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਉਸਤਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਪਰ ਗਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਸਿਮੋਨ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੀ। ਸਕੂਲ ਕਾਰਨ ਉਸ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਇਆ।

ਤੰਗੀ ਕਾਰਨ ਪੰਜਵੀਂ ਮੰਜਲ ਉਪਰ ਨਿੱਕਾ ਫਲੈਟ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਲੈਣਾ ਪਿਆ। ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਮੇਲੇ ਕੱਪੜੇ, ਅਣਵਾਰੇ ਵਾਲ। ਕੁੜੀਆਂ ਝੱਲੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਦਲਿੰਦਰ ਨੇ ਮਾਂ ਉਪਰ ਅਸਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਧਰਮ ਅਤੇ ਨੇਕੀ ਸਾਹਮਣੇ ਪੈਸਾ

ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ? ਸਿਮੋਨ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਮਿਹਨਤੀ ਨਿਕਲੀ। ਮਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਖਦੀ-ਤੇਰੇ ਵਰਗੀ ਧੀ ਲੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਦਿਆ ਕਾਰਨ ਤੂੰ ਬੜੀ ਉਚੀ ਥਾਂ ਅੱਪੜੇਗੀ।

ਗਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਕਲੇਸ਼ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਚਿੜਚਿੜਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਸਿਮੋਨ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਥੱਪੜ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ। ਮਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੀ ਜ਼ੋਰ ਸੀ! ਕਿਤੇ ਵਿਗੜ ਨਾ ਜਾਣ, ਧੀਆਂ ਉਪਰ ਸਖਤੀ ਕਰਦੀ। ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਰਕੇ ਇਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸੁਣੀ ਨਾਲ ਸਿਉਂ ਦਿੰਦੀ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਜਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਗਈ,

ਸਿਮੋਨ

ਸਿਮੋਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਵਧਦੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਨਾ ਮਿਲਦਾ। ਸਿਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵਰਕੇ ਬਾਕੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ। ਚਚੇਰੀ ਭੈਣ ਜਾਜ਼ਾ ਤੋਂ ਵਰਜਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲੈ ਕੇ ਚੋਰੀ-ਚੋਰੀ ਪੜ੍ਹਦੀ। ਧਰਮ ਵੱਲੋਂ ਮਨ ਉਚਾਟ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਮਾਂ ਵਾਂਗ ਪਿਤਾ ਪੱਕਾ ਈਸਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ-ਜੇ ਪੋਪ ਰੱਬ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਟੰਗ ਕਿਉਂ ਅੜਾਉਂਦੇ? ਸਿਮੋਨ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਲੱਗਦੀ। ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਇਹ ਯਾਦਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਆਗਿਆਕਾਰ ਧੀ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ’ (Memoires of a Dutiful Daughter) ਵਿਚ ਸਾਂਭੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ।

ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਬੱਚੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਘਰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਜਿਥੇ ਸਖਤ ਨਿਗਰਾਨੀ, ਝਾੜ ਝੰਬ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਦਾ। ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਿਮੋਨ ਪਿੰਡ ਗਈ ਤਾਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ, “ਧਰਮ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਮੁੰਡੇ ਇੰਨੇ ਧਰਮੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਅੱਗੇ ਹਨ? ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਰੱਬ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਧਰਮ ਨੇ ਵਰਜਿਆ ਸੀ, ਯਾਨਿ ਉਹ ਪਾਪਣ ਹੋ ਗਈ। ਇਥੇ ਉਹਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਾਪੀ ਵਧੀਕ ਚੰਗੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਈ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। “ਪਿੰਡੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਮਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮੈਂ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਧਰਮੀ ਧੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ ਪਰ ਵਕਤ-ਬਵਕਤ ਸਮਾਂ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦੀ। ਇਉਂ ਇਕ ਲਿਬਾਸ ਵਿਚ ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।”

ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੇਖਕ ਮਹਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ। ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਇਸ

ਕਰ ਕੇ ਲਿਆ ਕਿ ਪਾਪੀ ਲੋਕ ਮਰਦੇ ਹਨ, ਧਰਮੀ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੌਤ ਦੇ ਖੌਫ ਸਦਕਾ ਉਹਨੂੰ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਦੀ ਸੁੱਝੀ। ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਿਮੋਨ ਨੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਹਉਂਕਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਬਾਕੀ ਕੁੜੀਆਂ ਜਦੋਂ ਵਿਆਹ ਬਾਅਦ ਇੱਜ਼ਤਦਾਰ ਸੁਆਣੀਆਂ ਬਣਨਗੀਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰੋਗੀਆਂ ਤੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ।” ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਿਮੋਨ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੁੜੀ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਦੀ ਰਸਮ ਹੈ।

ਚਚੇਰੀ ਭੈਣ ਜਾਜ਼ਾ ਦਾ ਗਵਾਂਢੀ ਜੁਆਨ ਮਾਰਲੇ ਪੌਟੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਮਾਪਿਆਂ ਕੋਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਜਾਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਪੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਾਜ਼ਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਮਾਰਲੇ ਖੁਦ ਨਾਂਹ ਕਰ ਗਿਆ। ਭੇਤ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਕਿ ਮਾਰਲੇ ਹਰਾਮ ਦੀ ਔਲਾਦ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹਨੂੰ ਖੁਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਜਾਜ਼ਾ ਨੂੰ। ਮਾਂ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ। ਬਜਾਇ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਰੌਲਾ-ਰੌਪਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ, ਮਾਰਲੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਿਆ। ਜਾਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੁਖਾਰ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਫਿਰ ਪਾਗਲ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਈ। ਮੌਤ ਬਾਅਦ ਮਾਪੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣੇ ਗਏ ਕਿ ਵਿਆਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਦੋਸ਼?

ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਸਿਮੋਨ ਉਪਰ ਅਸਰ ਪਾਇਆ। ਵਿਆਹ ਵਿਰੁਧ ਉਸ ਦੀ ਨੀਤ ਹੋਰ ਪੱਕੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ-ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਦੀ ਮੌਤ ਮੇਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਬਣੀ।

ਜੈਕ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਠੀਕ ਸੀ। ਸਿਮੋਨ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਹੋਈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਜਾਂਦਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦਾ ਮੰਗਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਅਮੀਰ ਘਰ ਦੀ ਕੁੜੀ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਬੜਾ ਦਾਜ ਲਿਆਈ ਸੀ। ਮਾਂ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਸਿਮੋਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੰਗਿਓ ਘੁੰਮ ਗਿਆ। ਜੈਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੈਫੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅਕਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕੁੜੀਆਂ ਕੈਫੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਿਮੋਨ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਆਖਦੀ-ਸਹੇਲੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਚੱਲੀਆਂ ਹਾਂ। ਕੈਫੇ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਕਾਫੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਗਰਟਾਂ ਪੀਂਦੀਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਵਿਸਕੀ ਵੀ ਚੱਲਦੀ। ਸਿਮੋਨ ਅਜਨਬੀਆਂ ਨਾਲ ਨੱਚਦੀ। ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਛੇਹ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੀ। ਆਵਾਗੋਰੀ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਾਡਲ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਕੁਆਰਾਪਣ ਪਾਖੰਡ ਸੀ। ਬਗਵਤ, ਹਰ ਸਥਾਪਤੀ ਵਿਰੁਧ ਬਗਵਤ, ਚੱਲ ਪਈ ਤਾਂ ਚੱਲ ਸੋ ਚੱਲ।

1927 ਵਿਚ ਬੀ.ਏ. ਕਰ ਕੇ ਐਮ.ਏ. ਕਰਨ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਰਿਸ, ਮਾਰਲੇ ਪੌਟੀ ਅਤੇ ਲੇਵੀ ਸਤ੍ਰਾਸ ਉਸ ਦੇ ਜਮਾਤੀ ਸਨ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਨਾਮਵਰ ਫਿਲਾਸਫਰ ਬਣਨੇ ਸਨ। ਸਾਰਤਰ ਉਸ ਤੋਂ ਇਕ ਕਲਾਸ ਅੱਗੇ ਸੀ ਪਰ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਐਮ.ਏ. ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲ 1929 ਵਿਚ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਪੇਪਰਾਂ ਦਾ ਮੁਲੰਕਣ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਾਰਤਰ ਫਸਟ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸਿਮੋਨ ਸੈਕਿੰਡ, ਪਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ-ਸਾਰਤਰ ਨੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿਮੋਨ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਇਸ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ

ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਵਿਦਾਇਗੀ ਪਾਰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸਾਰਤਰ ਪੂਰਾ ਨੰਗਾ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੋਂ ਸੋਨਾਟਾ ਫਿਰ ਹਾਸਾ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਕਈ ਸਾਲ ਤੱਕ ਈਖੋਲ ਸਕੂਲ ਆਫ ਫਿਲਾਸਫੀ ਸੋਰਬੋਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਚਰਚਿਤ ਰਹੀ। ਲੇਵੀ, ਪੌਟੀ ਅਤੇ ਸਾਰਤਰ-ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਪੇਪਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਆਗਿਆ ਮਿਲ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ, ਸਮਾਜ ਦੀ, ਹਰ ਸਥਾਪਤ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਖਿੱਲੀ ਉਡਾਈ; ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਦਮੀ ਹੱਡ-ਮਾਸ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਰਗਾ ਜਾਨਵਰ ਹੈ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਮੋਨ ਦੀਆਂ ਦੱਬੀਆਂ ਖਾਹੁਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭਾਬੜ ਬਾਲਣ ਵਾਲੇ ਇਹੋ ਤਿੰਨ ਯੋਧੇ ਸਨ।

ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਕਾਲਜ ਲਾਇਸੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਲੈਕਚਰਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਈ, ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਕੁੜੀ ਸੀ। ਸਾਰਤਰ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਬੰਦ ਖਿੜਕੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਸੋਚਦੀ-ਲਿਖਣ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਪਰ ਸਾਰਤਰ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਣਾ ਹੀ ਜਿਉਣਾ ਸੀ। ਜੇ ਲਿਖਦੇ, ਦੋਵੇਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ, ਸੋਧਾਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਇਹ ਅਮਲ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਈ ਨਿਭਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਰ ਹਿੱਸਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੰਡ ਲਿਆ।

ਸਿਮੋਨ ਨਾਲੋਂ ਢਾਈ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸਾਰਤਰ ਪੈਰਿਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੰਮਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ, ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲ ਤੱਕ ਮਾਂ ਅਤੇ ਨਾਨੇ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਪਲਿਆ, ਪੜ੍ਹਿਆ। ਨਾਨਾ ਜਰਮਨ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਰਤਰ ਨੂੰ ਫਰੈਂਚ ਸਮੇਤ ਜਰਮਨ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ, ਸਾਰਤਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਹਦਾ ਸਹਾਰਾ ਕੇਵਲ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਕਾਰਟੂਨ ਬਣਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਪਾਦਰੀਆਂ, ਜਮਾਤੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਟੂਨ ਉਸ ਦੀ ਪਸੰਦੀਦਾ ਖੇਡ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜੁਆਨ ਉਮਰੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉਪਰ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਉਹਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕੁੜੀਆਂ ਜਿੱਤਣਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਹੋਰ। ਕੇਵਲ ਸਿਮੋਨ ਨਾਲ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿਮੋਨ ਦੀ ਨਾਨੀ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਚਾੜ੍ਹਦੀ। ਇਕ ਕਮਰਾ ਸਿਮੋਨ ਨੇ ਵੀ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਲਿਆ। ਅਧਿਆਪਨ ਰਾਹੀਂ ਪੈਸੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ, ਜੋ ਚਾਹੇ ਕਰੇ, ਨਵਜੀਵਨ ਸ਼ੁਰੂ। ਸਾਰਤਰ ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਮੇਲ ਅਰੰਭ। ਲਿਖਦੀ ਹੈ, “ਦਿਲ, ਦਿਮਾਗ, ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਕੁਆਰਾਪਣ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਸਾਰਤਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ। ਜਿਸਮਾਨੀ ਏਕਤਾ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਨੰਦ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।” ਇਥੇ ਫੇਕਸ ਵਿਚ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਲਿਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਤਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਮੋਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ-ਮੈਂ ਇਕ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਰੋਮਾਂਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਿਮੋਨ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ। ਸਿਮੋਨ ਸਾਰਤਰ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ ਤੇ ਉਮਰ ਭਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਛੁਕ। ਸਾਰਤਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮਾਡਲ ਸੀ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਿਮੋਨ ਉਦੋਂ ਕਰੋਗੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਤਰ। ਉਹ ਇਸ ਰਸਤੇ ਉਪਰ ਨਿਧੜਕ ਚੱਲ ਪਈ। ਜੇ ਸਾਰਤਰ ਵਰਜਦਾ, ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਸਿਮੋਨ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਰਤਰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਏਗਾ। ਸਾਰਤਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਮਾਂਸਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਤੂਫਾਨੀ ਇਸ਼ਕ ਰੱਖਿਆ ਜੋ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਮੋਨ ਤੂਫਾਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਲਿਖਦੀ ਹੈ, “ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਤਲੀਆਂ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਦੁਆਲੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਤਾਣੀ ਤਣੀ ਜਾਂਦੀ। ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ। ਮੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਮੇਰੀ ਜਿਸਮਾਨੀ ਭੁੱਖ ਵਧਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦੀਦਾ ਮਰਦ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ। ਮੇਰੀ ਅਕਲ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦੀ ਪਰ ਵਾਸਨਾ ਅੱਗੇ ਅਕਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੌਣ ਸੁਣਦੇ? ਉਹ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ-ਕੋਈ ਵੀ ਮਰਦ ਆ ਜਾਏ, ਕਿਤੇ

ਵੀ! ਕੀ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਸਹੀ ਹੈ? ਕੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰਤਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦੈ? ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਉਸ ਅੰਦਰਲੀ ਔਰਤ ਸ਼ਰਮਾ ਜਾਂਦੀ, “ਬੇਸ਼ਕ ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਸਾਰਤਰ ਨੂੰ ਹਰ ਗੱਲ ਨਾ ਦੱਸ ਸਕਦੀ।” ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਦ ਸੈਕੰਡ ਸੈਕਸ’ ਵਿਚ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

ਸਾਰਤਰ ਅਨੁਸਾਰ, “ਔਰਤ ਦਾ ਸਾਥ ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਾਥ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਸੁਹਣਾ ਹੈ ਪਰ ਔਰਤ ਮੈਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਰਹਾਂ ਈ ਨਾ ਬਾਕੀ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ। ਔਰਤ ਆਏ, ਰਹਿਣ ਨਾ ਲੱਗ ਪਏ; ਚਲੀ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੈ।” ਜਿਸਮਾਨੀ ਬੁਖਾਰ ਲੱਭ ਜਾਂਦਾ, ਬੌਧਿਕ ਤਪਸ਼ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਸ ਬੌਧਿਕ ਤਪਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਹੋਂਦਵਾਦ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋਈ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ—ਉਮਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਜਿਸਮ ਵਿਚ ਬੇਕਾਬੂ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ, ਬਗ਼ੈਰ ਦਵਾਈ ਜਾਂ ਟੀਕੇ ਦੇ ਉਹ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਦਰਦ ਉਪਰ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ। ਸਿਮੋਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕਰਦੀ—ਜਿਸਮਾਨੀ ਕਾਮਕ ਇਛਾਵਾਂ ਉਪਰ ਕੰਟਰੋਲ ਰੱਖੋ, ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਆਪ ਇਸ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਆਪਣੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਛੁਪਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਚ-ਬਚ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗਲਪ ਵਿਚ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਵਿਚਲੀ ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਦੀਵਾਨਗੀ, ਆਵਾਗੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਉਸ ਦੀ ਗਲਪ ਵਿਚ ਖੂਬ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਾਰਤਰ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਿਮੋਨ ਉਹਦੀ ਹਰ ਸਲਾਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੀ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਆਖਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਲਾਮੀ? ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਕਿਵੇਂ ਬਿਤਾਵਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ ਸਹੀ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ, ਅਖੌਤੀ ਕਲਮ ਧਰੀਕ ਦਰਅਸਲ ਮੈਂ ਸਿਰੇ ਦਾ ਹਰਾਮੀ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਲਟੀ ਆ ਜਾਏ। ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਸਾਰਤਰ ਦੀ ਬਦਲੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਸਿਮੋਨ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਈਏ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਬਦਲੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਸਿਮੋਨ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਟੇਟ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋੜਨੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਚਿਆਇਤਾਂ ਬੇਰਾਜ਼ ਕਿਉਂ ਮੰਗੀਏ? ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦਾ ਪਿਉ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਤਰ, ਸਿਮੋਨ ਅੱਗੇ ਬੱਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਿਮੋਨ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰਤਰ ਵਰਗਾ ਬੱਚਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਿਖਦੀ ਹੈ, “ਸਾਰਤਰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਬੰਧਨ ਇਕ ਬੱਚੇ ਸਦਕਾ ਵਧੀਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਕਿ ਸਾਰਤਰ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵਿਚ ਦੋਖਾਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਜੋੜੇ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਸੰਪੂਰਨ ਸਾਂ। ਬਤੌਰ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕ ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਸਾਂ, ਸਿਵਾਇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਦੇ, ਬੱਚਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਮਮਤਾ ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੇਕਾਰ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਮਰਦ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਤਾਉਂਦੀ ਤਦ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਫਲਸਫਾ, ਔਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਫਲਸਫਾ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਭੂਤਕਾਲ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਬੰਧਨ ਵਿਰੁਧ ਰੋਕਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਫੈਸਲਾ ਮੇਰੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਹੋਏਗਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਾਂਗੀ।”

ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਗਤਬਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ, ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੰਦੀ ਜਿਹੜੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਰਜਿਤ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਜੀਦੇ, ਪਰੂਸਤ। ਮਾਪਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਜਵਾਬ-ਤਲਬੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ—ਕੇਵਲ ਅਧਿਆਪਨ ਨਹੀਂ, ਪੜਤਾਲ ਕਰੋ, ਇਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵੀ ਦੁਰਚਾਰਪੂਰਨ ਹੈ। ਕੁਆਰੀ ਕੁੜੀ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ, ਸਿਨੇਮਾ, ਬਾਜ਼ਾਰ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਲੀ ਕਿਉਂ ਘੁੰਮੇ ਜਿਥੇ ਰੇਪ ਤੱਕ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ?

ਇਕ ਕੁਲੀਗ ਮੈਡਮ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਹਮਜਿਣਸੀ ਸਬੰਧ ਬਣੇ। ਮਰਦ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਸਬੰਧ ਉਹਨੂੰ ਠੀਕ ਲੱਗਾ। ਸਿਮੋਨ ਅਤੇ ਸਾਰਤਰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਧਰਮ ਵਾਂਗ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਲਾ ਵਿਹਾ ਚੁੱਕੀ ਪਰੰਪਰਾ ਲੱਗੀ। ਅਰਾਜਕਤਾਵਾਦੀ (ਅਨਾਰਕਿਸਟ) ਹੋਣ ਵਿਚ ਫਖਰ ਸੀ। ਹਰ ਰਸਮ ਵਿਰੁਧ ਬਗ਼ਾਵਤ, ਪਰ ਬਦਲ? ਦੋਵਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸਾਰਤਰ ਦੀ ਬਰਲਿਨ ਵਿਚ ਬਦਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਲਿਖਦੀ ਹੈ, “ਨਾ ਪਤੀ, ਨਾ ਬੱਚੇ, ਨਾ ਘਰ, ਨਾ ਸਮਾਜ। ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਛੁੱਬੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਮਾਤੀ ਮੋਟੀ ਸੋਝੀ ਆਉਣ

ਲੱਗੀ ਕਿ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।” ਇਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਕ ਕੁਲੀਗ ਦੀ ਪਤਨੀ ਉਪਰ ਸਾਰਤਰ ਫਿਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵਕਤੀ ਤੂਫਾਨ ਨਹੀਂ, ਬਿਰ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਉਹ ਬਰਲਿਨ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਈ...ਤੂਫਾਨਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੀ...ਕੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਔਰਤ ਮੈਥੋਂ ਮੇਰਾ ਥਾਂ ਖੋਹ ਲਏਗੀ? ਤਾਂ ਕੀ? ਸਾਰਤਰ ਉਤੇ ਮੇਰਾ ਸਥਾਈ ਹੱਕ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਨੇ ਉਸ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਲੱਗਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਬੁੱਢੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਦਾ ਉਪਾਅ ਦਵਾਈਆਂ ਨਹੀਂ, ਲਿਖਣਾ ਹੈ। ਲਿਖਣ ਲੱਗੀ।

ਸਾਰਤਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ—ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਹਿਟਲਰ ਨੂੰ ਲੀਡਰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਿਆਨਕ ਤਬਾਹੀ ਹੋਏਗੀ। ਦੂਜਾ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਛਿੜੇਗਾ, ਯਹੂਦੀ ਵੱਢੇ

ਸਾਰਤਰ ਅਤੇ ਸਿਮੋਨ

ਜਾਣਗੇ। ਰੱਜ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੀ, ਰੋਂਦੀ। ਸਾਰਤਰ ਆਖਦਾ—ਫਲਸਫੇ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰਨ ਬਿਮਾਰ ਹੈਂ। ਸਾਰਤਰ ਖੁਦ ਬਿਮਾਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਪਾਗਲਪਣ ਦੇ ਦੌਰੇ ਪੈਂਦੇ। ਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਉਪਰ ਅਸਰ ਹੋਇਆ। ਲਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮਕਾਨਾਂ ਨੇ ਜਬਾੜੇ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ ਹੋਣ ਤੇ ਬਿਛੂ ਉਹਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਸਿਮੋਨ ਆਖਦੀ—ਸਾਰਤਰ ਹੈ ਤਾਂ ਜਹਾਨ ਹੈ, ਹਿਜ਼ ਮੀਅਰ ਐਗਜ਼ਿਸਟੈਂਸ ਜਸਟੀਫਾਈਜ਼ ‘ਦ ਵਰਲਡ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਸਾਰਤਰ ਦੀ ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਕਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ। ਸਿਮੋਨ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਪਾਖੰਡ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਮੈਥੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਸਕੀਮ।

ਸਿਮੋਨ ਤੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਰੂਸੀ ਕੁੜੀ ਓਲਗਾ ਜੋ ਸਿਮੋਨ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਰਹੀ, ਸਾਰਤਰ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਾਸਤੇ ਪੁੱਜੀ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਜੁਆਨੀ, ਸੁਹਣੀ। ਬਗ਼ਾਵਤੀ ਸੁਰਾਂ ਵਾਲੀ। ਸਾਰਤਰ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਭ ਕੁਝ। ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਕੇ ਸਾਰਤਰ ਅਤੇ ਸਿਮੋਨ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਕਿਥੇ ਸੀ? ਫੇਲੂ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਪੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਏ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਓਲਗਾ ਗੋਦ ਲੈਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਓਲਗਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਭੂਤਕਾਲ ਦਿਸਿਆ ਪਰ ਕੋਈ ਸਿਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਪਾਲਤੂ ਜੀਵ ਬੋੜਾ ਸੀ ਓਲਗਾ? ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਅਤੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਸੀ ਇਹ ਕੁੜੀ; ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਾਸਤੇ ਠੀਕ ਮਸਾਲਾ ਸੀ। ਸਿਮੋਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਕੁੜੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਡੰਗੇਗੀ। ਸਾਰਤਰ ਨਾਲ ਰੋਮਾਂਸ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਉਹ ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਅੱਗੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿਮੋਨ ਦੁਰਕਾਰੀ ਗਈ। ਹਰ ਵਕਤ ‘ਅਸੀਂ’, ‘ਸਾਡਾ’ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਰਤਰ ਮੈਂ, ਮੇਰਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਣ ਲੱਗਾ। ਸਿਮੋਨ ਦੁਆਲੇ ਬੇਗਨਾਹੀ ਦਾ ਭੂਤ ਮੰਡਰਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਸਾਰਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ—ਆਪਾਂ ਇਉਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸਿਮੋਨ, ਓਲਗਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹੇਗੀ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਤਿੰਨੋਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਾਂਗੇ? ਓਲਗਾ ਦੇ ਹੱਥ ਫੈਸਲਾ ਆ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਸਿਮੋਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿੱਥੇ? ਅਨੰਤ ਸਾਗਰ ਕਿਨਾਰੇ ਉਹ ਇਕੱਲੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗੀ। ਇਸ ਛਿਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੀ ਹੈ, “ਮੈਂ ਆਖਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਹੀ ਲਿਆ, ਕੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਚਮੁੱਚ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਝੂਠ ਉਪਰ ਖਲੋਤੀ ਹੈ? ਓਲਗਾ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀ, ਜਾਂ ਤਾਂ

ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਖਾਲੀ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਉਂ ਦੇਖਦੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਹੋਵਾਂ, ਕੋਈ ਬੁੱਤ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ।”

ਓਲਗਾ ਵੀ ਸੰਕਟ-ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿਗਰਟ ਸੁਲਗਾਈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਹੱਥੋਲੀ ਉਪਰ ਅੱਗ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਸ ਸੜਨ ਲੱਗਾ, ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਖੋਹ ਕੇ ਸਿਗਰਟ ਪਰ੍ਹੇ ਸੁੱਟੀ। ਦੋ ਪਾਗਲ ਕਾਫੀ ਸਨ, ਤੀਜੇ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਸੀ? ਆਖਰ ਓਲਗਾ ਤਕੜੀ ਨਿਕਲੀ। ਸਾਰਤਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੈਕ ਬੋਸਤ ਉਪਰ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਛੁੱਡ ਗਈ। ਸਿਮੋਨ ਨੂੰ ਨਮੂਨੀਆ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੋਰੋਸੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਪੈਣ ਲੱਗੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਓਲਗਾ ਅਤੇ ਸਾਰਤਰ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਬੋਸਤ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਮੁੱਚਤਾ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਵਾਸਤੇ ਪਿਆਰ ਉਹਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਦਾ ਨਾਮ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਨਾਇਕਾ ਸਿਮੋਨ ਖੁਦ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਧੀ ਪਿਤਾ ਉਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰਤਰ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਪਿਤਾ ਵਾਲਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਸਾਰਤਰ ਪੁੱਤਰ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਪਿਤਾ, ਪਰ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ। ਪੱਛਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਹਿਤ ਅਨੇਕ ਭੇਖ ਧਾਰ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਦੁਆਰ ਤਲਾਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਸਿਮੋਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, “ਸਾਹਿਤ ਉਥੇ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਜੀਵਨ ਕੁਰਾਹੇ ਵੱਲ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”

1930 ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਕਨਸੋਆਂ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਸਿਮੋਨ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਅਨਜਾਣ ਸੀ। ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਦੀਆਂ ਸੈਰਾਂ, ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼, ਬਸ ਇਹੋ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਯੁੱਧ ਦੇ ਨਗਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਸਭ ਦੀ ਮੌਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕੀਤੀ, ਸਭ ਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਵਾਰਥੀ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਨਿਜਵਾਦ ਸੀ। ਸਿਆਸਤ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਰਾਹ ‘ਤੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਯੁੱਧ ਛਿੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰਤਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ ਕੱਟ ਕੇ ਮਾਰਚ 1941 ਵਿਚ ਪਰਤਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਮੋਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ—ਉਹ ਸਮਾਜ ਅੱਗੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ, ਸਮਾਜ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰੇਗੀ। ਬਲੈਕਆਊਟ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਸਿੱਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਜਰਮਨ ਫਰਾਂਸ ਵੱਲ ਵਧਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਤੇ ਖੱਡ ਵਿਚ ਫਸੇ ਚੂਹੇ ਵਾਂਗ ਫੜੀ ਨਾ ਜਾਵਾਂ, ਇਕ ਅਟੈਚੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇਖਣ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਈ। ਜਰਮਨਾਂ ਦੇ ਦਹਿਲ ਕਾਰਨ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈ। ਅਟੈਚੀ ਵਿਚ ਸਾਰਤਰ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ ਖਤ ਸਨ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਅਟੈਚੀ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਵਾਪਸ 110 ਮੀਲ ਦਾ ਪੰਧ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ, ਪੈਰਿਸ ਆ ਗਈ। ਉਜਾੜ ਪੈਰਿਸ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦਾ ਅੱਡਾ ਸੀ। ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਸਾਰਤਰ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਮੋਨ ਤੋਂ ਕਾਲਜ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖਵਾਇਆ—ਮੈਂ ਫਰੀਮੋਸਨ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਯਹੂਦੀ ਨਹੀਂ। ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਦਿਤੀ—ਸਾਡੀ ਧੀ ਨਾਲ ਇਸ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਹਮਜਿਨਸੀ ਸਬੰਧ ਬਣਾ ਲਏ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਆਖਾ ਮੰਨ ਕੇ ਕੁੜੀ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦੀ। ਸਿਮੋਨ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਸਾਰਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਜਰਮਨ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨਾਲ ਸੁਰ ਰਲਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਵੀ ਸੀ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਅੰਦੋਲਨ ਅਰੰਭੀਏ? ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਲਾ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਾਰਤਰ ਬਾਰੇ

ਅਫਵਾਹ ਸੀ—ਕਿ ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਅਧੀਨ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਜਰਮਨਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਦਲਾਲ ਸਾਜਿਸ਼ਕਾਰ (Agent Collaborator) ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਉਧਰ ਸਾਰਤਰ ਨੇ ਆਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਕਾਮਰੇਡ ਨਹੀਂ, ਅਕਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਕਲਵੰਦ ਕਰਨਗੇ ਨਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਲਾਈਨ ਉਪਰ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਦੂਜਾ ਸਟਾਲਿਨ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਪਾਰਟੀ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਪੈਟੀ-ਬੁਰਜੁਆ ਬੁੱਧਜੀਵੀ ਸਨ। ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਟੋਲੀ ਸੀ, ਆਪੋ ਵਿਚ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਲਾਹਾਂ ਕਰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮੂ, ਪਿਕਾਸੋ ਅਤੇ ਲੇਅਰੀ ਆਦਿਕ ਹੁੰਦੇ। ਜਦੋਂ 1945 ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਵਲ ‘ਦ ਬਲੈਡ ਆਫ ਅਦਰਜ਼’ ਛਪਿਆ ਤਾਂ ਧੁੰਮਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ। ਇਹਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਹੋਂਦਵਾਦੀ ਨਾਵਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਪਰੰਪਰਾ ਜ਼ਾਬਤਾ ਨੌਸਦੀ ਹੈ, ਕਾਰਜ ਰਾਹੀਂ ਕਰਤਾ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਾਕ ਹੋਂਦਵਾਦ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲੋਚਦਾ ਹੈ ਪਰ ਘਾਹ ਦੀ ਪੱਤੀ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਕੀ ਕਰੇਗੀ? ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਕਤਵਰ ਹਾਂ, ਆਦਮੀ ਨੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਬਣਾਇਆ...ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ? ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਨਾਸ, ਯਾਨਿ ਆਦਮੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ। ‘ਦ ਬਲੈਡ ਆਫ ਅਦਰਜ਼’ ਵਿਚ ਹੀਰੋ ਦਾ ਕਬਜ਼ ਹੈ—ਜਿਵੇਂ ਜੰਗ ਰਾਹੀਂ ਖੂਨ ਡੌਲ੍ਹਣਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਕਰੋੜ ਲਈ ਆਪਣਾ ਖੂਨ ਵਗਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਵਕਤ ਜਦੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ, ਰਾਸ਼ਣ ਮੁੱਕਣ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਘਿਰੇ ਜੁਆਨ ਬਿਰਧਾਂ, ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਢ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਉਪਰ ਹੌਲਾ ਬੋਲਦੇ। ਜਿੱਤ ਜਾਂ ਵਿਨਾਸ਼, ਕੀ ਫਰਕ?

ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਸਾਰਤਰ ਅਤੇ ਸਿਮੋਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਬੇਸ਼ਕ ਦੋਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੌਮ/ਫੰਗ ਇਸੇ ਪਾਰਟੀ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਡੇਰੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮੰਗਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਜੋੜਾ ਆਖਦਾ ਸੀ—ਅਸੀਂ ਫਿਲਾਸਫਰ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਫੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਮਾਜ ਦਾ ਬੰਧਨ ਜਾਂ ਫੌਜ ਦਾ, ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਲੱਗਣੀ ਸੀ, ਫਿਰ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਜਜ਼ਬ ਹੋਣ? ਸਾਰਤਰ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪੁੱਜਦੇ। ਕਾਲੇ ਸਵੈਟਰ ਪਹਿਨਣ, ਪੀਲੇ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਵਾਲ ਸਿਧੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸ਼ਨ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਇਆ। ਤਿੱਖੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਅਤੇ ਉਚੇ ਬੀਟ। ਬੁੱਧੀ ਵੁੱਗੀ। ਬਲੂਜ਼। ਕੈਬਰੇ। ਜਾਜ਼। ਜੁਆਨੀ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰਤਰ-ਸਿਮੋਨ ਦੀ ਜੋੜੀ ਮਾਡਲ, ਚਰਚ ਵਾਸਤੇ ਪਾਗਲਖਾਨਾ। ਨੌਕਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਸਾਰਤਰ ਉਪਰ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਗਈ। ਲਿਖਦੀ ਹੈ, “ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਔਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਉਦੋਂ ਮੇਰੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, ਔਰਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੈ ਕਿ ਪੈਸੇ ਬਿਨਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ।”

(ਚੱਲਦਾ)

ਮਨ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਨੂੰ ਲੋਚਦੈ

(ਸਫਾ 20 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਐਵੇਂ ਲਿਖਣ ਲਈ ਹੀ ਕੁਝ ਲਿਖੇ ਜਾਂ ਸਸਤੀ ਸ਼ੋਹਰਤ ਲਈ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਉਹ ਇੰਨਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਤੋੜਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਜਾਂ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ।

ਬੜੇ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਦਾ ਅਜੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਹਰਪਾਲਜੀਤ ਪਾਲੀ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਿਟ ਦਾ ਖਰਤਾ ਉਥੇ ਰੱਖ ਕੇ ਨਾਸਤਾ ਕਰਨ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਆਉਣ ਤੱਕ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨਾਵਲਿਟ ‘ਤੇ ਮੋਟੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਘੋਖਵੀਂ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਲਈ। ਪਾਲੀ ਆਇਆ ਤਾਂ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਮਿੱਤਰ, ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਇਹ ਨਾਵਲਿਟ ਛਪਵਾ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਨਾਵਲਿਟ ਸਮਰਪਣ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਉਚੇਚਾ ਇਕ ਸਫੇ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਵੀ ਲਿਖਾਂਗਾ। ਪਾਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਹੱਸਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਨਹੀਂ ਕਲੰਕ ਦਾ ਇਹ ਟਿੱਕਾ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।” ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਸਾਹਿਤ, ਸੂਖਮਤਾ, ਬਿਰਤਾਂਤ ਅਤੇ ਸਟਾਈਲ

ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਭਾਸ਼ਣ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ‘ਚ ਹੀ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਥੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਬਾਪ ਵੀ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਆਪ ਉਹ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਭਾਗ ‘ਚ ਕਲਰਕ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੱਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਸਾਲੇ ਬੜੇ ਛਪਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰਸਾਲੇ ‘ਚ ਛਪ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਸੀਂ ਸਭ ਨੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਲਦ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਛਪਵਾਏਗਾ। ਸਭ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਤਾਬ ਛਪਵਾਉਣ ‘ਤੇ 5-7 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇਗਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ 1500 ਕਿਤਾਬ ਲੈ ਦੇ ਕੇ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ‘ਚ ਧੱਕ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤੇ ਕਮਾਈ ਕਰ ਲੈਣੀ ਐ, ਤੂੰ 500 ਕਿਤਾਬ ਉਤੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ, ਢਿਮਕੇ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਘਰ-ਘਰ ਵੰਡਦਾ ਫਿਰੇਗਾ। ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ 2-4 ਹਜ਼ਾਰ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਹਦੀ ਘੁੰਡ ਚੁਕਵਾਈ ਵੀ ਕਰਵਾਏਗਾ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਤੇਰੀ ਕਿਤਾਬ ਜਾਏਗੀ, ਇਹ ਉਥੇ ਡੈਡ ਬਾਡੀ ਵਾਂਗ ਪਈ ਰਹੇਗੀ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਫਰਨੀਚਰ ਨਾਲ ਸਜਾ ਲਵੇਂ ਤੇ ਆਹ ਸਾਇਕਲ ਦੀ ਥਾਂ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣਾ ਸਕੂਟਰ ਲੈ ਆਵੇਂ।

ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਨਵੇਂ ਲੇਖਕ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਇਕ-ਦੋ ਨਵੇਂ ਤੇ ਅਣਜਾਣ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ‘ਚ ਤਰਜਮਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਨਾਮਵਰ ਰਸਾਲਿਆਂ ‘ਚ ਛਪਿਆ। ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਲੇਖਕ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਨਾਵਲ ਉਸ ਖੁਦ ਛਪਵਾਇਆ। ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਓ-ਜ਼ੇ-ਤੁੰਗ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਤੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਲੈਕਚਰਜ਼ ਆਨ ਯੂਨਾਨ ਫੋਰਮ’ ਦਾ ਉਹਨੇ ਖੁਦ ਪੰਜਾਬੀ ‘ਚ ਤਰਜਮਾ ਕਰ ਕੇ ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ‘ਚ ਵੰਡਿਆ। ਉਹਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਵੀ ਲੇਖਕ ਜੋ ਵੀ ਲਿਖੇਗਾ, ਉਹ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਲਈ ਅਸਲੀ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਅਜੇ 2-4 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਨਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਨਜਾਤ ਪਾ ਕੇ ਮੈਂ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਜ਼ਰੂਰ ਪੂਰੀ ਕਰੂੰਗਾ। ਇਹ ਲਿਖਤ ਵੀ ਮੈਂ ਟੈਸਟ ਵਜੋਂ ਇਸ ਡਰ ਤੋਂ ਨਜਾਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਛਪ ਗਈ ਤਾਂ ਵਾਹ ਭਲਾ। ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਹ ਭਲਾ, ਤੇ ਜੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਵਰਗੇ ਸਖ਼ਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਕੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਅਤਿਕੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਤਾਂ ਰੱਬ ਰਾਖਾ।

■

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਜੰਗ: ਗ਼ਦਰੀ ਤਾਂ ਡੱਕੇ ਜਾਣੇ ਨਾ

ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹੀ-2

ਅਸਲ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਨੀਤੀ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਇਕੱਠਿਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕੱਠੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਸਾਜਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਚ ਸਕਣਗੇ। ਆਪਣੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਖਿੱਤੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ

■ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫੈਲਣ ਤੇ ਵਿਗਸਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ। ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਧੱਕੇ ਵਿਰੁਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਹ ਜਾਂ ਦਾਦ-ਫ਼ਰਿਆਦ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਸਕੇਗਾ। ਇਸੇ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ 'ਪਹਿਲੇ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜਿਸ਼ ਕੇਸ' ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਮਰ ਕੈਦੀਆਂ, ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਤੇ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ-ਚਾਰ, ਪੰਜ-ਪੰਜ ਦੇ ਗਰੁਪਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਡੇਮਾਨ ਭੇਜਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ 1916 'ਚ ਹੀ 263 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦ ਕਿ ਕੇਵਲ 173 ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਡੇਮਾਨ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ 938 ਮੁਲਜ਼ਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬੰਦ ਸਨ। 1915 'ਚ ਤਾਂ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 1220 ਸੀ।

ਮੁਲਤਾਨ, ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਗ਼ਦਰੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਇਨਸਾਨੀ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਘੱਟ ਅਤੇ ਘੱਟੀਆਂ ਖੁਰਾਕਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ; ਗ਼ੈਰਵਾਜ਼ਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਤੇ ਬੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ; ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਵੀ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਇਸ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੱਕੀ ਪੀਹਣ ਦੀ ਭਾਰੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਗ ਦੀ ਥਾਂ ਟੋਪੀ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹੈਕਤ ਭਰਿਆ ਗ਼ੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਮਾਨਵੀ ਵਿਹਾਰ ਵਿਰੁਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਠੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਬੰਬ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸਟਾਫ਼ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੂੰ ਉਡਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਵੀ ਬਣਾ ਧਰੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਹ ਮਿਲ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਸਫ਼ਲ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਜ਼ਰੂਰ ਫੈਲ ਗਈ। ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਕੈਦੀ ਵੀ ਗ਼ਦਰੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਬੂਲਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਬੇਖ਼ੌਫ਼ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੈਦੀ ਤੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਬਾਗ਼ੀ ਮਿਲ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋੜ ਕੇ ਭੱਜ ਵੀ ਨਿਕਲੇ ਸਨ। ਇੰਜ ਹੀ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਤੇ ਧਾਰੀਵਾਲ ਆਦਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਾਗ਼ੀਆਨਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤੁਰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਭਾਵੇਂ ਨਾਕਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਦ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਕੁਝ ਕੁ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਸੀ, ਉਥੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਨੇਕਾਂ ਗ਼ਦਰੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਮੋਕਲਾ ਕਰਨ

ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਜੋੜਨ ਦੇ ਧਨੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਮੀ ਲੇਖਕ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਇਸ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ, ਉਹ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਉਂਜ, ਇਹ ਵਕਤ ਦੀ ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫ਼ੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੁਝ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਭਾਵੇਂ ਪਿਛੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਚੋਖੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਉਦੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਸਰਗਰਮੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਉਦੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਮੁਕੰਮਲ ਗ਼ਦਰ ਲਈ ਹਰ ਧਿਰ ਅਤੇ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਦਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਮੁਕੰਮਲ ਗ਼ਦਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸੁਪਨਾਸਾਜ਼ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸੌੜੇ ਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੜੀ ਸੱਚ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀ ਇਸ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦਾ ਦਾਈਆ ਸਚਮੁੱਚ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰਾਹ ਉਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀਆਂ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਲੜੀ ਜੰਗ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮੌਕੇ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਛਾਉਣੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵੀ ਜੋੜ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫੌਜੀਆਂ ਦਾ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਫ਼ਾਂਸੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤੇ ਗ਼ਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਤੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਲੈ ਕੇ ਫੌਜੀ ਛਾਉਣੀਆਂ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮੁੜ ਤੋਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੀ ਚੰਗਿਆਤੀ ਮਘਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਗ਼ਦਰੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਡੇਮਾਨ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅੰਡੇਮਾਨ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਉਹ ਗ਼ਦਰੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਫ਼ਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫ਼ਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ, ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਗ਼ਦਰੀ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਡੇਮਾਨ ਭੇਜਣ ਲੱਗਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਭ ਨਿਯਮ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਦਿੱਤੇ। ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾਕਟਰੀ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਕਈਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤਾਂ ਸੱਠ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਸੀ। ਅੰਡੇਮਾਨ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੀ, ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਦੀ, ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸੱਜਣਾਂ-ਸਨੇਹੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਨਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਸਭ ਜਲਾਵਤਨ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਛਾਉਣੀ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਸੀਖਾਂ ਵਾਲੇ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਸਖ਼ਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਧੀਨ ਰੇਲ ਨੂੰ ਕਲਕੱਤੇ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਬੇੜੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਹੱਥਕੜੀ ਨਾਲ ਦੋ-ਦੋ ਗ਼ਦਰੀ ਜਕੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਅੰਡੇਮਾਨ ਨੂੰ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲਾ 'ਮਹਾਰਾਜਾ' ਨਾਮੀ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਟੋਲੀ 7 ਦਸੰਬਰ 1915 ਨੂੰ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ਅੰਡੇਮਾਨ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ ਤੇ 3 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਪੋਰਟ ਬਲੇਅਰ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਜਾ ਲੱਗਾ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਜਥਾ ਵੀ ਅੰਡੇਮਾਨ ਅੱਪੜ ਗਿਆ।

ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਇਸ ਇੱਕਲਵਾਂਝੀ, ਮਾਰੂ ਤੇ ਪਰਾਈ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਭੇਜ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੋਂ ਇਕੱਲੇ, ਨਿਬਾਵੇਂ, ਬੇਸਹਾਰਾ ਤੇ ਬੇਹਿੱਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਮੱਚਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਤਾਅ ਅਤੇ ਚਾਅ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਨਕਾਰਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਜ਼ੋਰ-ਜਬਰ ਦੀ ਬਾਹਰਲੇ ਸੰਸਾਰ ਤੱਕ ਧੁੱਖ ਵੀ ਨਾ ਨਿਕਲੇ। ਨਾ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਾਉਕਾ ਤੇ ਹਾਅ ਭਰੇ; ਨਾ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ

ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਸਕੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ-ਸਨੇਹੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਪਰਕ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਇਕੱਲੇ, ਵਿਛੋੜੇ, ਦੁੱਖ, ਭੁੱਖ, ਵਿਚਾਰਗੀ, ਲਾਚਾਰਗੀ ਤੇ ਬੇਗ਼ਾਨਗੀ ਦੀ ਜੂਨ ਭੋਗਦੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣ।

ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨੁਸ਼ੀਲਨ ਸਮਿਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਵਿਨਾਇਕ ਸਾਵਰਕਰ, ਗਨੇਸ਼ ਸਾਵਰਕਰ ਮਰਹੱਟਾ, ਵਰਿੰਦਰ ਘੋਸ਼, ਉਪਿੰਦਰ ਨਾਥ ਬੈਨਰਜੀ, ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਲਹਿਰੀ, ਤਰਲੋਕੀ ਨਾਥ ਚੱਕਵਰਤੀ, ਪੁਲਿਨ ਬਿਹਾਰੀ ਦਾਸ, ਜਿਓਤਸ਼ ਚੰਦਰ ਪਾਲ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਨਾਥ ਘੋਸ਼ ਆਦਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਨ। ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਵਾਦਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵਜੋਂ ਭੁਲੇਖੇ-ਵਸ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ

ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਫ਼ਾਈ, ਸਹੂਲਤਾਂ, ਇਲਾਜ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਘਾਟ ਹੋਵੇਗੀ! ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਕੈਦੀ ਆਟਾ: ਦਸ ਔਂਸ, ਚੌਲ: ਚੌਦਾਂ ਔਂਸ, ਦਾਲ: ਚਾਰ ਔਂਸ ਤੇ ਕੁਝ ਦਾਲ-ਸਬਜ਼ੀ ਆਦਿ ਸੀ। ਇਹ ਖੁਰਾਕ ਮਿਆਰ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਹੁੰਦੀ। ਸਸਤਾ ਰੰਗੂਨੀ ਚੌਲ, ਦੋਵੇਂ ਵੇਲੇ ਅਰਹਰ ਦੀ ਦਾਲ ਤੇ ਘਾਹ-ਪੱਤੇ ਦੀ ਸ਼ਬਜ਼ੀ ਹੀ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਭੋਜਨ ਸੀ। ਜੇ ਕਦੀ ਕੈਦੀ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਲੱਕੜੀ ਆਦਿ ਕੱਟਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਅਚਨਚੇਤੀ ਬਾਰਸ਼ ਆ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਪੱਤਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੌਲ ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਬਾਰਸ਼ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੌਲ ਵਗ਼ੈਰਾ ਹੇਠਾਂ ਵਹਿ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਉਹ ਮਸਾਂ ਅੱਧ-ਪਚੋਧਾ ਖਾਣਾ ਹੀ ਖਾ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਗਿੱਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਿੱਜੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੌਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਬਿਮਾਰੀ ਤੇ ਮੌਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜੀ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ। ਇਲਾਜ

ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅਜਾਇਬਘਰ ਵਿਚ ਕੋਹਲੂ ਗੋੜਨ ਦੀ ਮਸ਼ੱਕਤ ਵਾਲਾ ਬੁੱਤ।

ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਬਦਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਸੂਹ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਅੰਡੇਮਾਨ ਦਾ ਜਲਵਾਯੂ ਹੀ ਇੰਨਾ ਨਾ-ਖ਼ੁਸ਼ਗਵਾਰ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਗਏ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲਣੀ ਬੜੀ ਔਖੀ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕੰਢਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਥੇ ਖ਼ਾਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੱਛਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕੱਟਣ ਨਾਲ ਮਲੇਰੀਆ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲਦਾ। ਉਦੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇੰਨਾ ਮਾੜਾ ਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਸੀ ਕਿ ਕੈਦੀ ਅਕਸਰ ਹੀ ਮਲੇਰੀਏ, ਪੇਚਸ਼ ਤੇ ਤਪਦਿਕ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦੇ। ਆਮ ਵਰਤਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਲੂਣਾ ਪਾਣੀ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਪੀਣ ਵਾਲਾ 'ਮਿੱਠਾ ਪਾਣੀ' ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕੇਵਲ ਪੰਦਰਾਂ ਸੌ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਬਣਾਈ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਉਸ ਵਕਤ

ਲਈ ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕੋ ਕਮਰੇ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸਹੂਲਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਖਣ 'ਤੇ ਵੀ ਬਿਮਾਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਨਾਥ ਚੱਕਵਰਤੀ ਦਮੇ ਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੱਸੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਤੋਂ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਹਿਣ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਦਮੇ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਉਹਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਛੱਡ ਆਏ। ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਭਰਤੀ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ

ਬਾਤਾਂ ਗ਼ਦਰ ਦੀਆਂ

ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਝਾੜ ਪਾਈ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਜ਼ਹਿਰ ਭਿੱਜਾ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ, “ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗਤਬਤ ਫੈਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ? ਹੁਣ ਇਥੇ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਆਇਐ?”

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਨਾਥ ਚੱਕਵਰਤੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ‘ਪਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਵੀ ਬੜਾ ਅਜੀਬ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਹਰ ਇਕ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਲੋਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੋਰ ਭਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਖ਼ਾਨੇ ਦੀ ਹਾਜ਼ਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਪੈਰ ਨਾਲ ਟੋਹ ਕੇ ਲੋਟਾ ਲੱਭਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਨਾਲ ਪਖ਼ਾਨਾ ਤੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਿਸ਼ਾਬ ਤੇ ਪਖ਼ਾਨਾ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਪਿਸ਼ਾਬ ਰੋਕ ਕੇ ਲੋਟੇ ਵਿਚ ਪਖ਼ਾਨਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਜਾਣੀ ਇਕ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਕੋ ਵਾਰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਕ ਥੱਲੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕੋਠੜੀ ਗੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਿਨ ਪਖ਼ਾਨੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਚੂਨਾ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪਿਸ਼ਾਬ, ਪਖ਼ਾਨਾ ਮਿੱਟੀ 'ਤੇ ਡਿਗਿਆ ਤਾਂ ਭੰਗੀ ਦੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਵੀ ਬੜੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਡੋਲ੍ਹਣ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਫੈਲਣ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹੀ ਬਿਸਤਰਾ ਭਿੱਜਣਾ ਸੀ।’

ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਇਕੋ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਜਾਂ ਪਖ਼ਾਨਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੇ-ਲਾਗੇ ਬੈਠਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦਸ-ਦਸ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕੈਦੀ ਅਕਸਰ ਹੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾ ਪੈਂਦੇ। ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਪਤਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣੀ 'ਇੰਡੀਅਨ ਜੇਲ੍ਹ ਕਮੇਟੀ' ਨੇ ਖ਼ੁਦ ਮੰਨਿਆ ਕਿ 1904 ਵਿਚ ਜੋ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਵੀਹ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕੈਦੀਆਂ ਪਿੱਛੋਂ 340 ਕੈਦੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਚਦੇ। 1914 ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਇਸ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਆ। ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਇਥੇ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੁੱਗਣੀ ਹੁੰਦੀ। ਇੰਨੀਆਂ ਵੱਧ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਿਸਚੈ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਮਾੜੀ ਦਸ਼ਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟਾਪੂ ਉਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਆਜ਼ਾਦ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ/ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੀ ਦਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚਲੀ ਮੌਤ ਦਰ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਸੀ। ਪੋਰਟ ਬਲੇਅਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫ਼ਸਰ ਮੇਜਰ ਐਫ਼.ਏ. ਬਾਰਕਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਪਦਿਕ ਦੇ ਜੋ ਮਰੀਜ਼ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤਰ ਫ਼ੀਸਦੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਮਿਰਗੀ ਦੇ ਅਤੇ ਪਾਗਲ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਭਾਰਤ ਨਾਲੋਂ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਔਸਤਨ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਹੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਮੇਜਰ ਜੇ.ਆਰ. ਮਰੇ ਸੀ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹਰ ਸੀ ਮਿਸਟਰ ਬੈਰੀ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਹੈਵਾਨੀਅਤ ਦੀ ਜਿਉਂਦੀ-ਜਾਗਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਨ। ਪਿਆਰ, ਤਰਸ ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਜਿਹੇ ਕੋਮਲ ਇਨਸਾਨੀ ਜਜ਼ਬੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਸਟਾਫ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣੇ 117 ਟੈਂਡਲ ਜਾਂ ਨੰਬਰਦਾਰ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਮਝਦੇ। ਉਹ ਕੈਦੀਆਂ 'ਤੇ ਜਬਰ ਢਾਹੁਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੂਹੀਏ ਤੇ ਹੱਥ-ਠੱਕੇ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸਨ ਸਗੋਂ ਖ਼ੁਦ ਵੀ ਜਦੋਂ ਜੀ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਲੱਭ ਕੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ-ਕੁੱਟ ਤੇ ਗਾਲ-ਮੰਦਾ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਟੈਂਡਲਾਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਇਕ ਪਠਾਣ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇੰਨਾ ਵਹਿਸ਼ੀ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਸੀ ਕਿ ਕੈਦੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਰ-ਬਰ ਕੰਬਦੇ ਉਹਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰ ਕੇ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ। ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਨਾਹ ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ

ਢਾਹੁਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਢੂੰਡ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਬਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਮੁਤਾਬਕ, 'ਖ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।'

ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਣਾਏ ਕਾਰਿੰਦੇ ਹੀ ਜੇ ਏਡੇ ਜ਼ਾਲਮ ਸਨ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ! ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮਿਸਟਰ ਬੈਰੀ ਦੇ ਹੱਥ ਸੀ। ਬੈਰੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ 'ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ' ਆਖਦਾ ਸੀ। ਬਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਯਮਰਾਜ' ਆਖਦਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕੈਦੀ ਮਿਸਟਰ ਬੈਰੀ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਡਰਦੇ ਸਨ ਜਿੰਨਾ ਬੱਕਰੀ ਵੀ ਸ਼ੇਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦੀ।' ਉਪਦੇਸ਼ਨਾਥ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੈਰੀ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, "ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਾਹਦ ਅਖ਼ਤਿਆਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਬ ਵੀ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।" ਉਹ ਤਾਂ ਅਸਲੋਂ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ 'ਫ਼ਤਹੀ' ਕਿਉਂ ਬੁਲਾਈ ਹੈ! ਭਾਈ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਡੰਡਾ ਬੇੜੀ, ਕੈਦ ਤਨਹਾਈ ਤੇ ਘੱਟ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ।

ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਬੜੀ ਕਰਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਤੋਰੀਏ ਦਾ ਤੇਲ ਦਸ ਪੈਂਡ, ਗਿਰੀ ਦਾ ਤੀਹ ਪੈਂਡ ਕੱਢਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਛਿਲਕੇ ਕੁੱਟ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਪੈਂਡ ਰੋਸ਼ਾ ਕੱਢਣਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਕੈਦੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਪੂਰੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੇ ਪੋਸ਼ੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਹਿਰਵਾਨ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ।

ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜੀ ਤੇ ਮਾਰੂ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕੋਹਲੂ ਗੋੜ ਕੇ ਤੇਲ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਮੈਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਅਤੇ ਅਰਵਿੰਦੋ ਘੋਸ਼ ਦੇ ਸਾਥੀ ਕੈਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਇਕਾਸੀ ਪੈਂਡ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੀਹ-ਤੀਹ ਪੈਂਡ ਤੇਲ ਰੋਜ਼ ਪਿਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਰੋਟੀ ਕੋਠੜੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਦ ਤੱਕ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੋਟਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ।' ਕੋਹਲੂ ਪੀੜਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਬਾਰੇ ਖ਼ੁਦ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੈਦ ਭੁਗਤਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ-ਜਬਰ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਗਵਾਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਹਲੂ ਗੋੜ ਕੇ ਤੇਲ ਕੱਢਣ ਦੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਤ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਂਦੀ। ਕੋਹਲੂ ਗੋੜਨ ਨਾਲ ਹੱਟੇ ਕੱਟੇ ਆਦਮੀ ਵੀ ਬੱਕ ਕੇ ਚੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਜੋ ਸਾਡਾ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਦਾ

ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਘੋਲ ਸੀ। ਦਸਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ-ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਜ਼ਬਾਨ ਖੁਸ਼ਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਇਕ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਬੇਹਿਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।"

ਨਾਰੀਅਲ ਦਾ ਰੋਸ਼ਾ ਕੱਢਣ ਦੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਭਾਵੇਂ ਕੋਹਲੂ ਗੋੜਨ ਜਿੰਨੀ ਸਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਦ ਵੀ ਇਹ ਕੋਈ ਇੰਨੀ ਸੌਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਘੋਸ਼ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਜੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮਿਸਟਰ ਬੈਰੀ ਦੇ ਰਾਜ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਕੋਹਲੂ ਗੋੜੇ ਅਤੇ ਨਾਰੀਅਲ ਦਾ ਛਿਲਕਾ ਕੁੱਟੇ। ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਹੋਰ ਅਵਤਾਰ ਨੇ ਸੂਲੀ ਉਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ।"

ਇੰਜ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਈਸਾ ਕਾਲੇਪਾਣੀ ਦੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਤੇ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਭੋਗਦੇ 'ਸੂਲੀ ਉਤੇ ਟੰਗੇ ਗਏ।' ਛੋਟੀ-ਛੋਟੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਬੈਤ ਮਾਰਨ, ਡੰਡਾ-ਬੇੜੀ ਤੇ ਖੜੀ ਹੱਥਕੜੀ ਲਾਉਣ ਤੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੈਦ-ਏ-ਤਨਹਾਈ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਤੋਂ ਕੈਦੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਨਾਲ ਕੈਦੀ ਸਰੀਰਕ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀੜਤ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਅਣਸੁਖਾਵੀਂ ਹਾਲਤ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਬਾਰੇ ਗ਼ਦਰੀ ਦੇ ਸਭ ਭਗਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੜੇ ਸੁਚੇਤ ਸਨ। ਅੰਡੇਮਾਨ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਜੱਥੇ ਨੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫ਼ੈਸਲੇ ਇਹ ਸਨ:

1 ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਹ ਵਾਜਬ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਵਿਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

2 ਜੇਲ੍ਹ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲੀਕੇ ਤੇ ਸ਼ਾਇਸਤਗੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੇ ਕੋਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰੁੱਖਾ ਬੋਲ ਕੇ ਜਾਂ ਗਾਲ-ਮੰਦਾ ਕਰ ਕੇ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਅਣਖ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਮਝ ਕੇ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇ।

3 ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਚੋਰੀ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਨਾ ਖਾਧੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਖ਼ੁਦ ਆਪਣੇ, ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਧੱਬਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਦਰੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਤੇ ਖ਼ਾਹ-ਮ-ਖ਼ਾਹ ਢਿੱਡ-ਅੜੀਆਂ ਲੈਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰੱਖਦੇ। ਉਹ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ ਪਰ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਅਣਖ਼ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ

ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ ਜਿਹੜੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਗ਼ੈਰ-ਇਨਸਾਨੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਲਦਿਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਚਣ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਤੇ ਜੇ ਮੌਕਾ ਬਣੇ ਤਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਵੀ, ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਗਾਲੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਦਿਸਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਜਣਾ ਵੀ ਕੋਹਲੂ ਦੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਬਾਬਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਠੀਕ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਸੱਚੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕੰਮ ਕਦੇ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਉਹ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਈ ਜਾਵੇ। ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਇਨਸਾਨੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ। ਕੋਹਲੂ ਦੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਜੋ ਬੈਲ ਦੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਹੈ, ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਘੋਲ ਕਰਨੇ ਡਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਾ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ, ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗ਼ੈਰ-ਇਨਸਾਨੀ ਕੋਹਲੂ ਦੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਨਾ ਆਪ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ। ਜਿਸ ਸਾਥੀ 'ਤੇ ਨਾਜ਼ਾਇਜ਼ ਦਬਾਅ ਇਹ ਅਫ਼ਸਰ ਪਾਉਣ, ਉਹ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇ ਅਰਥਾਤ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਏ। ਦੂਜਾ-ਕਿਸੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਨਾ

ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜੇ ਸਾਡੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਾਲੇ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਨ ਤਾਂ ਇੰਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।"

ਜਦੋਂ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਤਾ ਰੁਖ਼ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਰੋਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਗ਼ੈਰ-ਇਨਸਾਨੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਦੀ ਥਾਂ ਵਾਜਬ ਇਨਸਾਨੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਘੋਲ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸੀ ਕਿ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬਹਾਨੇ ਬਣਾ ਕੇ ਬੈਤ ਲਾਉਣ, ਛੋ-ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਇਕਾਤ ਕੈਦ, ਘੱਟ ਤੇ ਭੈੜੀ ਖੁਰਾਕ, ਡੰਡਾ ਬੇੜੀ ਤੇ ਖੜੀ ਹੱਥਕੜੀ

ਨੇ?" ਤਾਂ ਵਿਅੰਗ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਸਤ ਕੇ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਲੱਗਦੇ ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦੈ? ਮੇਰਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਤਾਂ ਐਂ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਏਂ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁੜੀ ਵਿਆਹੁਣੀ ਹੋਵੇ। ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਬੇੜੀਆਂ, ਦਿਨ-ਰਾਤ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਬੰਦ, ਘੱਟ ਖਾਣਾ; ਫਿਰ ਵੀ ਪੁੱਛਦੈਂ ਕੀ ਹਾਲ ਨੇ? ਮਖੌਲ ਕਰਦਿਆਂ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਬੇਸ਼ਰਮ ਕਿਤੋਂ ਦਾ! ਜਾਹ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾ।" ਇਕ ਵਾਰ ਚੀਫ਼ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕਰਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਗ਼ਦਰੀ ਨੂੰ ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕੀਤੀ ਬੈਠਾ ਵੇਖ ਜੇਲ੍ਹਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਹਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਜੇਲ੍ਹਰ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਅੰਗਿਓਂ ਬਣਾ-ਸਵਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, "ਕਿਉਂ ਮੇਰੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਖ਼ਲਲ ਪਾ ਰਿਹੈ? ਜਾ ਏਥੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਕਿਉਂ ਆ ਗਿਆ ਏਂ?"

ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਹੱਕੀ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ, ਤਦ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚ 'ਨਰਮ' ਤੇ 'ਗਰਮ' ਦੋ ਗਰੁਪ ਬਣ ਗਏ। ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ, ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਦਯ, ਬਾਰੀਨ ਬਾਬੂ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬੰਗਾਲੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਗ਼ਦਰੀ ਕੈਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪਨਾਏ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਵਾਜਬ ਤੇ ਹੱਕੀ ਰਾਹ ਨੂੰ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

(ਚਲਦਾ)

ਮੈਂ ਜਨਮੀ ਤਾਂ...

ਮੈਂ ਜਨਮੀ ਤਾਂ ਸੋਗ ਪੈ ਗਿਆ, ਸਭ ਨੇ ਮੂੰਹ ਲਮਕਾਇਆ। 'ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼' ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਰੱਬ ਨੇ, ਹਉਕਾ ਲੈ ਕੇ ਰੋਸ ਦਿਖਾਇਆ। ਸਰੀਹ ਤੇ ਨਿੱਮ ਕਿਸੇ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹੇ, ਲੈਣ ਵਧਾਈ ਕੋਈ ਨਾ ਆਇਆ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲੱਭੂ ਵੰਡੇ, ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਲਾਇਆ। ਤਿਓਰ ਤੇ ਛੁਛਕ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਭੇਲੀ ਦਾ ਨੀ ਚੇਤਾ ਆਇਆ। 'ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦਿਉ' ਕਿਸੇ ਨੇ ਵਿਚੋਂ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ। ਹੱਥ ਲਾਇਆਂ ਮੈਂ ਮੈਲੀ ਹੋਵਾਂ, ਕਲ-ਮੂੰਹੀਂ ਕਹਿ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ। ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਮਲ ਸਾਂ ਮੈਂ, ਆਖਣ ਸਾਰੇ ਪੱਥਰ ਆਇਆ। ਹਰ ਕੋਈ ਆਖੇ ਕਰਮ ਫੁੱਟ ਗਏ, ਚੰਦਰਾ ਹੈ ਸੀ ਲੇਖ ਲਿਖਾਇਆ। 'ਕੱਲੀ ਪਈ ਮੈਂ ਛੱਤ ਵੱਲ ਝਾਕਾਂ, ਲਾਡ ਨਾਲ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚਾਇਆ। ਮਾਂ ਵੱਲ ਸਾਰੇ ਕੌੜੇ ਝਾਕਣ, ਬੇਦੋਸੀ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ। ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪੈ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਉਹਦਾ ਦਰਦ ਵੰਡਾਇਆ। ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਘੁੰਟ ਕਿਸੇ ਨਾ ਲਾਈ, ਨਾ ਚਾਚਾ, ਨਾ ਤਾਇਆ। ਅੱਧੀ ਗਾਲ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕੱਢੀ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੋਰੂ ਪਾਇਆ। ਬੈਠੇ ਸਾਰੇ ਸੋਗ 'ਚ ਡੁੱਬੇ, 'ਸਿਆਣੇ' ਆ ਕੇ ਰੋਹਬ ਜਮਾਇਆ। ਆਖੇ, ਥੋਨੂੰ ਅਕਲ ਨਾ ਭੇਰਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਟੈਸਟ ਕਰਾਇਆ? ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ ਦੀ ਫਟੀ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਤੇਰੂਵੇਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਾਹਰ ਵਧਾਇਆ। ਨਾਮ-ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਛਿਤੀ ਨਾ, ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵਾਕ ਕਢਾਇਆ। ਦਾਦਾ ਦਾਦੀ ਪੈ ਗਏ ਸੋਚੀਂ, ਪਾਪਾ ਦਾ ਵੀ ਮੂੰਹ ਕੁਮਲਾਇਆ। ਮਾਂ ਮੇਰੀ ਦੀ ਮਮਤਾ ਨੇ ਪਰ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਹਿੱਕ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ। ਸੁਣ, ਦੇਖ ਬੇਕਦਰੀ ਆਪਣੀ, ਖਿੜਦਾ ਖਿੜਦਾ ਮਨ ਮੁਰਝਾਇਆ। ਕੀ ਲੈਣਾ ਸੀ ਜੱਗ 'ਤੇ ਆ ਕੇ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਮਨ ਪਛਤਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ, ਵੰਡਾ ਫੋਟੋ ਘਰ ਵਿਚ ਲਾਇਆ। 'ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ' ਬੱਸ, 'ਆਖਣ ਦੀ ਗੱਲ' ਬਣਾਇਆ।
—ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ

ਬਣੇ। ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਰਾਹੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ੇਅਰ ਅਕਸਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਰੁੰਡ ਮਰੁੰਡ ਹੋਏ ਰੁੱਖ ਕਿਸੇ ਲਈ ਛਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, ਸਾਰੇ ਅੱਖਰ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਲੇਖ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਕਲਾਂ 'ਤੇ, ਆਸ ਨਾ ਰੱਖਿਉ ਕਿਸੇ ਲਈ ਉਹ ਬਾਹਵਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ।

ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਈਮੇਲ ਭੇਜੀ। ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭੁੱਚੇ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਾਧ ਦਾ ਡੋਰਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾ ਸਾਧ ਸੀ, ਉਹ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਰੂਆਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸਾਧ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਛਹਿਰਾ 18 ਮੀਟਰ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਕਛਹਿਰਾ ਉਸ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਇਸ ਕਛਹਿਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਕੰਮ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ...ਤੇ ਵੱਗਾਂ ਦੇ ਵੱਗ ਉਧਰ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੈ ਨਾ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ?

ਤਰਨਤਾਰਨ ਲਾਗੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਨਿਹੰਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਹੰਗ ਜੋ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਜ਼ਨ 60 ਕਿਲੋ

ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ 60 ਕਿਲੋ ਭਾਰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਤੁਰ-ਫਿਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਮੰਨ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ 4 ਤੋਂ 5 ਘੰਟੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 2 ਬੰਦੇ ਉਹਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਚੋ ਕਿ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਤੇ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਭਿੰਡਰ ਕਲਾਂ ਦੀ ਮਹਿਲਾ ਤਾਂਤਰਿਕ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਭੂਤ ਕੱਢਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰੂਆਤ ਤੱਤੇ ਚਿਮਟੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਥੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਪਖੰਡੀ ਜਨਾਨੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਲੋਕ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਗਲਤ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰਤ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹੀਏ? ਹੈ ਨਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪਖੰਡੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਚੈਲਿੰਜ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਖੌਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਖਾ ਕੇ ਇਹ ਰਕਮ ਲੈ ਜਾਣ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਨਿਤਰਿਆ। ਸਾਡਾ ਮੀਡੀਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਹਿੰਦੀ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਮੋਹਰੀ

ਹਨ, ਬਹੁਤ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 27 ਜੁਲਾਈ 2012 ਨੂੰ 'ਆਜ ਤਕ' ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਬੜੇ ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਮਰ ਨਾਥ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜੇ ਰੱਬ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਮੈਂ ਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਕੀ ਕਰਦੇ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ?" ਕਹਿੰਦੇ, "ਬੱਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਈਦਾ ਤੇ ਪਾਠ ਕਰ ਲਈਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ।" ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰੇ ਲੇਖ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦੇ, "ਉਥੇ ਬਬੇਰਾ ਗੰਦ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦਾ, ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਕਦੀ ਪੜ੍ਹੀ।" ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਮਰੀਕਾ ਆਇਆਂ ਨੂੰ?" ਉਹ ਦੱਸਣ ਲੱਗੇ, "27-28 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਬੱਸ ਜੀ, ਜਦੋਂ ਆਏ ਸੀ, ਆ ਕੇ ਫਸ ਗਏ। ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ ਕੀ ਕਰੀਏ? ਫਿਰ ਮੈਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਫੋਟੋ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ-ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗੋਰੀ ਭੇਜ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਮੰਨਣਾ ਨਹੀਂ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਗੋਰੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ।"

ਮੈਂ ਕਦੇ ਉਸ ਵੱਲ ਤੇ ਕਦੇ ਉਹਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਭੇਸ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?

ਕਈ ਵਾਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ; ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਜੋ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ? ਵੇਖ-ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਯਕੀਨ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ

ਬੌਬ ਖਹਿਰਾ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ
ਫੋਨ: 734-925-0177

ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਲੋਕ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਲਈ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਜਾਂ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਲੋਕ ਵੇਖ ਕੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਇਸ ਗਲਤ ਗੱਲ ਜਾਂ ਕੰਮ ਦਾ ਅਸਰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪਵੇਗਾ।

ਧਰਮਾਂ ਨੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਵੇਖੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸ ਧਰਮ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਇਹ ਕਰੇਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਵੋ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਸਭ 'ਤੇ ਅਸਰ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਨਾ

ਸਾਈਂ ਵੇ ਸਾਈਂ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਬਚਾਈਂ

ਅਲੋਕਾਰੀ ਗੱਲਾਂ

ਅੱਜ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਮਾਰ-ਕਾਟ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹੀ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀਆਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਈ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਤੇ ਕਈ ਦੁੱਖ ਨਾਲ। ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਮੌਤ ਦਾ ਤਾਂਡਵ ਨਾਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੈਣ 'ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਦੇਣ 'ਤੇ ਨਹੀਂ। ਘਾਤਕ ਸੋਚ ਤੇ ਗਲ-ਵੱਢੀ ਦੇ ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਦੇਣਾ

ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ
ਫੋਨ: 408-550-9586

ਜੀਵਨ ਲੈਣ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਗੌਰਵਸ਼ਾਲੀ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕੰਮ ਮਹਾਂ ਕੁੰਭ ਸਮਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਦੀ ਮੈਲ ਧੁਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਦਾਨ ਕਠਿਨ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਅਨੰਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਦਿੰਦਾ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਸੱਚੀ ਮਿਸਾਲ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹੀ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਾਲ 1973 ਦਾ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨਾ ਸੀ ਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ। ਖਜੂਰ ਵਾਲੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਲਾਲ ਚੰਦ ਦੇਧੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਦੁਪਹਿਰ ਮਗਰੋਂ ਸੌਂ ਕੇ ਉਠਿਆ ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੂਹਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸੁਭਾਸ਼ ਸਕਸੈਨਾ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਬੂਹੇ 'ਤੇ ਹੀ ਦੁਆ-ਸਲਾਮ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਰੁਕਿਆ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਫਿਰ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਇਕ-ਦੋ ਕਦਮ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ, “ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸੌਂ ਰਹੇ ਹੋ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੇਣੀ ਸੀ।” ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸੁਸਤੀ ਅੱਗੇ ਬੇਵਸ ਸਾਂ। “ਸੁਭਾਸ਼ ਬਹਿ ਜਾ, ਚਾਹ ਪੀ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਆਂ।” ਉਸ ਨੇ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜੀਭ ਫੇਰੀ ਤੇ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮਾਰ ਕੇ ਭੱਜਣਾ ਹੋਵੇ। ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਚਾਹ ਲੈ ਆਈ। ਕੱਪ ਫੜਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, “ਮੈਂ ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਜੀ ਪੀਣੀ। ਕਾਹਲ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਸਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਐ।” ਮੈਂ ਚੁੱਕਨਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਚੱਲੇਗਾ ਬਈ ਇੰਨੀ ਗਰਮੀ ਵਿਚ?”

ਉਹ ਬੋਲਿਆ, “ਸਰ ਸਾਡਾ ਗਵਾਂਢੀ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੱਲ ਕੇ ਵੇਖੋ।” ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਘਬਰਾਹਟ, ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਡਰ ਆਦਿ ਕਈ ਭਾਵ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਸਨ।

“ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ। ਕੌਣ ਐ ਉਹ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੂੰ?” ਮੈਂ ਸਰਸਰੀ ਪੁੱਛਿਆ।

ਸਕਸੈਨੇ ਨੇ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਸਰ, ਉਂਜ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੇਕ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਮਲੀਲਾ ਵਿਚ ਭਵੀਖਣ ਦਾ ਪਾਰਟ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨੇ ਪਰਸੋਂ ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਮਾੜੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਸੱਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਤਾਂ ਮਰ ਗਏ, ਬਾਕੀ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੋ ਨੂੰ ਸੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ ਨੇ, ਪਰ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਚੱਲ ਕੇ ਵੇਖ ਲਓ ਜੇ ਉਹਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।”

“ਕਿੱਥੇ ਪਿਆ ਐ ਉਹ?” ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।
“ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ।” ਉਹਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਹੁਣ ਕੌਣ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਹਸਪਤਾਲ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੀ ਉਦੋਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਬੰਦੇ ਦੇ ਸਾਹ-ਸਤ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਮੈਨੂੰ ਐਸੇ ਗੰਭੀਰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਬੇਅਸ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਕਰਦੇ ਕਿਹਾ, “ਸਕਸੈਨਾ, ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਦਵਾਈ ਕਿਵੇਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?” ਉਹਨੇ ਬੇਬੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਬੈੱਡ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਬਾਹਰ ਬਰਾਂਡੇ

ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਦੀ ਸੱਚੀ ਕਹਾਣੀ

ਵਿਚ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਉਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਲੈਕਚਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨ ਬੈਠ ਗਿਆ ਪਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਜਿਹੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਸਕਸੈਨੇ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਬੜਾ ਹੀ ਮਿਲਣਸਾਰ ਤੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦਿਨ ਵੀ ਯਾਦ ਆਇਆ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਚੇਤਨ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਥੇ ਉਹਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਜਿਗਰੀ ਮਿੱਤਰ ਸੁਭਾਸ਼ ਸਕਸੈਨਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨਾਲ ਮੋਦੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲ ਲਵਾਂ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਸੇਨੂੰ ਤੋਂ ਉਹਦੇ ਇਸ ਦੋਸਤ ਦੇ ਨਾਂ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਚਿੰਨੀ ਵੀ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਜੁਆਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮੈਂ ਕਿਰਾਏ ਲਈ ਮਕਾਨ ਲੱਭਣ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸਾਂ। ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖੁਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਮਹਿਮਾਨ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਓਪਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਕਾਂਤ ਦਾ ਸਤਾਇਆ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ। ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਫਿਰ ਬੂਹਾ ਖੜਕਿਆ ਤੇ ਸੁਭਾਸ਼ ਅਤੇ ਉਹਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸੁਰੇਸ਼ ਆ ਗਏ। ਸੁਰੇਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਬੰਦਾ ਮਰ ਰਿਹਾ ਐ ਜੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਗਲਤੀ ਕਰ ਬੈਠਿਆ ਐ। ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਬੀਵੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ-ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ। ਭਰਾ ਲੱਤਾਂ ਤੋਂ ਅਪਾਹਜ ਹੈ। ਘਰ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਗਵਾਂਢੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਭੱਜ-ਨੱਠ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਬੱਸ ਪੁੰਨ ਖੱਟਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਚੱਲ ਕੇ ਦੇਖ ਲਉ।” ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਤਰਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਚੁੱਪ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਬੋਲਿਆ, “ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਜੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਈ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਸ ਹੋ ਜਾਵੇ।”

ਦੋਵਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਸੋਚੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ, ‘ਇਹ ਸਕਸੈਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਹਿ ਤਾਂ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਹੁੱਚ ਦੀ ਮਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਬਿਮਾਰ ਦਾ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਸਭ ਸਹੁਲਤਾਂ ਵਾਲੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਹਨੂੰ ਬਚਾ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਲੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਉਹਨੂੰ ਹੋਰ ਥਾਈਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੇ ਗਲ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।’ ਲਿਹਾਜ਼ਾਂ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਤੋੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਦੇਖੋ ਬਈ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਥੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾਓ ਪਰ ਇਹ ਕੇਸ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਰੱਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ।” ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਕੁਝ ਦੇਰ ਪੈਰ ਮਲਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, “ਹਾਂ ਜੀ, ਜੇ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਐ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੋ ਈ ਐ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਫਿਰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਸੁਭਾਸ਼ ਕੋਲ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦੀ ਬੜੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ। ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦੇ ਮੇਰੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨੇ ਮੈਥੋਂ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਸਿੱਖਣੀ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਸਾਗਿਰਦ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾ ਪਾ ਕੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ-

ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਲਾ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਲਿਹਾਜ਼ਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਫਰੇਲਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਰਿਐਕਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕੁਝ ਹੱਥ ਪੱਲੇ ਨਾ ਪਿਆ। ਦਰਅਸਲ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਬਿਮਾਰ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ, “ਦਵਾਈ ਭਾਵੇਂ ਦਿਓ ਨਾ ਦਿਓ, ਦੇਖ ਤਾਂ ਆਓ। ਸਕਸੈਨੇ ਵੀ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਲੇ ਜੇ

ਫੇਰ ਆਏ ਤਾਂ ਚਲਾ ਈ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਮੇਰੇ ਇੰਨਾ ਸੋਚਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਸੁਭਾਸ਼ ਫਿਰ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਅਪਾਹਜ ਭਰਾ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਭਾਈ ਐ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹੈ।” ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਐ ਕਿ ਹੁਣ ਰੱਬ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਤੁਸੀਂ ਈ ਓ। ਇਕ ਵਾਰ ਬਚਾ ਦੇ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਨੂੰ। ਮੁੜ ਐਸੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗਾ। ਹਸਪਤਾਲ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਮਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਲੈ ਕੇ ਨਾ ਜਾਇਓ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬਚਣਾ। ਮੇਰੀ ਪਹੁੰਚ ਤੁਹਾਡੇ ਥਾਈਂ ਈ ਐ। ਜੇ ਇਕ ਵਾਰ ਚੱਲ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਮੈਂ ਸਮਝੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾ ਲਈ ਐ।” ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਐ! ਤੁਸੀਂ ਹਸਪਤਾਲ ਚੱਲੋ, ਮੈਂ ਆਇਆ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸਾਈਕਲ ਫੜਿਆ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਦਿਨ ਛਿਪ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸੁਭਾਸ਼ ਤੇ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਗੇਟ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਕਈ ਪਾਸੇ ਦੀ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨੇਰੇ ਬੰਦ ਬਰਾਂਡੇ ਦੇ ਮੋੜ ਤੀਕਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਥੇ ਰੁਕ ਕੇ ਸੁਭਾਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਇਥੇ ਠਹਿਰੋ, ਮੈਂ ਦੇਖ ਕੇ ਆਇਆ।” ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦੇਖਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਸਾਹ ਚੱਲ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਰਾਉਂਡ ਦਾ ਟਾਈਮ ਐ ਤੇ ਉਹ ਇੰਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰੰਡ ਵਿਚ ਵੜਨ 'ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦਾ ਐ। ਸੁਭਾਸ਼ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵਰਾਂਡੇ ਦੇ ਅੱਧ ਤੀਕਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਰੁਕ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਉਹ ਪਿਆ ਹੈ ਜੀ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ, ਜਿਥੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਬੈਠਾ ਐ।”

ਵਾਰੰਡ ਦੇ ਬੂਹੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਉਹ ਸਾਧਾਰਨ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕਰ ਸਫੇਦ ਚਾਦਰ ਨਾਲ ਕੱਜਿਆ ਅਡੋਲ ਸਿੱਧਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਦੂਰੋਂ ਵੇਖਿਆਂ ਕਫਨ ਵਿਚ ਲਪੇਟੇ ਮੁਰਦੇ ਵਾਂਗ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋਵੇ।

ਮੰਜੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸੁਰੇਸ਼ ਨੇ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵਤ ਕਿੱਦਾਂ ਹੈ। ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਸੁੱਜਿਆ ਚਿਹਰਾ, ਅਖਰੋਟਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਉਭਰੀਆਂ ਬੰਦ ਅੱਖਾਂ, ਨੱਕ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਛਾਲੇ। ਕਾਲੇ ਭਾਰੇ ਸੁੱਜੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਛਾਲੇ। ਸੋਜ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਛਾਲਿਆਂ ਕਾਰਣ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਪਛਾਣਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੁੱਜੇ ਤੇ ਪੱਕੇ ਨੱਕ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਕੱਸਵਾਂ ਸਾਹ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਜੇ ਬਾਹਰ ਇਹ ਕੁਝ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ?

ਮੈਂ ਸੁਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਬੋਲਦਾ ਐ?” ਉਹਨੇ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ।

“ਹਿੱਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਐ?” ਮੈਂ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ। ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਸਿਰ ਪਟਕਦਾ ਐ ਜੀ ਜਦੋਂ ਅੱਚਰੀ ਲਗਦੀ ਐ।”
“ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ?” ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।
“ਹਾਂ ਜੀ, ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਹੋਵੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਹੰਗੂਰੇ ਵੀ ਮਾਰਦਾ ਐ।” ਸੁਰੇਸ਼ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।
“ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਪੀਂਦਾ ਐ ਪਾਣੀ?” ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ।
“ਪਾਣੀ ਮੰਗਦਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਐ, ਪਰ ਪੀਂਦਾ ਪ੍ਰਦਾ ਨੀ, ਬੱਸ ਮੂੰਹ ਈ ਗਿੱਲਾ ਕਰਦਾ ਐ।”
“ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ?” ਮੈਂ ਦਰਿਆਫ਼ਤ ਕੀਤਾ।
“ਸਿਰ-ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਢਕਣ ਦਿੰਦਾ। ਡਾਕਟਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮੱਖੀਆਂ ਤੋਂ ਢੱਕ ਕੇ ਰੱਖੋ। ਇਹ ਚਾਦਰ ਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।” ਸੁਰੇਸ਼ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ।
“ਆਓ ਮੇਰੇ ਨਾਲ!” ਮੈਂ ਜੇਤੂ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੁਭਾਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।
ਘਰ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਅ’ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਦਵਾਈ ਦੀਆਂ 30ਵੀਂ ਤਾਕਤ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪੁਤੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਘੰਟੇ-ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਦਵਾਈ ਉਹਦੇ ਹੇਠਲੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਤੇ ਮਸੁਤੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਝਾੜ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਵੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ। ਦਵਾਈ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਸਰ, ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ?” ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਫੌਰਨ ਡਾ. ਈ.ਬੀ. ਨੈਸ਼ ਦੀਆਂ ਇਸ ਦਵਾਈ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਵੱਲ ਗਿਆ: ‘ਅਤਿ-ਅਧਿਕ ਬੇਚੈਨੀ, ਔਖਾ ਸਾਹ, ਮੌਤ ਵਲ ਤੇਜ਼ ਨਿਘਾਰ, ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਘੁੱਟ-ਘੁੱਟ ਪਿਆਸ, ਭਿਆਨਕ ਸਾੜੇ ਵਾਲੀ ਪੀੜਾ, ਕਾਲੀ ਰੰਗਤ, ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ, ਸਰੀਰ ਢਕੇ ਪਰ ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਨੰਗਾ ਰੱਖੋ, ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕੋਪ...।’

ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, “ਹਾਂ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ!” ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਝਲਕ ਫਿਰੀ ਤੇ ਉਹ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੁਭਾਸ਼ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਆਇਆ। ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਨਹੀਂ ਬਣੀ ਗੱਲ?” ਉਹਨੇ ਖੁਸ਼ਕ

ਸੰਘ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੂਜੇ ਦੋ ਬੰਦੇ ਜੋ ਬਾਹਰ ਭੇਜੇ ਸੀ, ਰਾਤ ਮਰ ਗਏ।”

“ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਕਿੱਦਾਂ?” ਮੈਂ ਸਾਹ ਰੋਕ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਉਹ ਹੁਣ ਠੀਕ ਐ।” ਉਹ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ। ਫਿਰ ਉਹਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਤਤਫਦਾ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪਹਿਲੀ ਪੁਤੀ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸੌਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਘਰ ਲੈ ਆਏ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਦੁਜੀ ਪੁਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਫਿਰ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਤੀਜੀ ਪੁਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਹੁਣ ਚੌਥੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਬੋੜ੍ਹਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੱਸਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਤੋਰਾ ਬੰਦਾ ਬਚ ਗਿਆ ਹੈ ਸਕਸੈਨਾ! ਹਾਲੇ ਹੋਰ ਦਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਕੱਲ ਦੱਸੀ।”

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕੁਝ ਪੁਤੀਆਂ ਹੋਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਠੀਕ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਸੁਭਾਸ਼ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਉਹ ਬੋਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।” ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਈਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਰੱਖਿਅਕ ਨੂੰ ਸਾਈਂ ਸੱਦਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਹਫਤਾ ਭਰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟਾਲਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਾਈਂ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ; ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾ ਟਲਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਖਹਿਤੋ ਪੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ। ਉਂਜ ਉਹ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਸੀ ਪਰ ਪਲਕਾਂ ਅੰਦਰ ਜ਼ਖ਼ਮ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਉਹ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਹੇਠ ਉਤਰ ਆਇਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਟੋਹ ਕੇ ਉਤੇ ਝੁਕ ਗਿਆ। ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਮੱਥਾ ਰਗੜਦਾ ਤੇ ਦੁਆਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਛਤਾਵੇ ਵਜੋਂ ਉਹਨੇ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਤੋੜਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਸੁਭਾਸ਼ ਹੱਥ ‘ਲ’ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਇਕ ਦਵਾਈ ਦੀ 200 ਪੋਟੈਂਸੀ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੋਲ-ਗੱਪਿਆਂ ਦੀ ਰੋਹਤੀ ਲਾ ਲਈ। ਉਹ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਮ ਲੀਲਾ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੇਸ ਆਏ ਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਕਾ ਹੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਨਾਂ ਮੇਰੇ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਸਿਤਾਰੇ ਵਾਂਗ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਕੇਸ ਮੈਂ ਫ਼ਖ਼ਰ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਲੇਠਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ-ਦਾਨ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ! ਇਹਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਰੁਹਾਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤੋਫ਼ੀਕ ਵੀ। ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, “ਜਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਿਓ! ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਅਸਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।”

ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ

ਸੋਧ

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ ਦਫ਼ਤਰ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਛਪੀ ਕਿਤਾਬ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਫੜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਸਫ਼ੇ ਉਲਟਾ-ਪਲਟਾ ਕੇ ਸਰਸਰੀ ਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਕੁਝ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਹਨ।”

ਦੋ-ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਫਿਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹੋ ਕਿਤਾਬ ਫੜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰਾ ਹੁਣ ਝਾਤੀ ਮਾਰੋ, ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਸੋਧ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।” ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਖੋਲ੍ਹੀ ਅਤੇ ਸਫ਼ੇ ਪਲਟਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਚਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਪਏ ਸਨ। ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਬੈਗ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਮੈਂ ਸਬੰਧਤ ਟੀਚਰ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਪਰਸੋਂ ਆ ਕੇ ਆਰਡਰ ਲੈ ਜਾਣਾ।”

-ਪ੍ਰਿੰ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀਪਕ
ਫੋਨ: 91-93160-25145

ਸਿਪਾਹੀ ਜਣੇ-ਖਣੇ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਡੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਜਿਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਪਰੇਡ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਸਰਹੰਦਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦੇ ਖੋਅ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਿਆਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਘਿਰਣਾ ਵਸ ਸਪਾਹਟੇ ਜਾਂ ਮਾਮੇ ਦੇ ਪਦ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਜ਼ਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪੈਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਛਾ ਫੋਲਣ ਦਾ ਮੂਡ ਹੈ।

ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਬੜਾ ਨਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਿਆਣੀ ਉਮਰੇ ਵਿਆਹੀ ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਪਾਣੀ ਭਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਯੋਗਵਸ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਆਏ ਆਪਣੇ ਢੋਲ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੀ ਨਹੀਂ। ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਭੁਲੇਖੇ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿਚ ਮੁਟਿਆਰ ਇਕ ਥਾਂ ਆਖਦੀ ਹੈ,

ਸਾਈਆਂ ਘੋੜਾ ਤੇਰਾ ਮਰ ਜਾਏ
ਚਾਬੁਕ ਰਹਿ ਜਾਏ ਹੱਥ।
ਘਰੋਂ ਤਾਂ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਕੁੱਟ ਕੱਢੇ
ਪੈ ਜਾਏ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵੱਸ।

ਪਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਬੰਦਾ ਧਮਕਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਰਾਪ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਖੁਦ ਸਿਪਾਹੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਪਰਨਾਈ ਧੀਏ, ਉਹ ਆਇਆ ਅਸਵਾਰ।

ਮੁਟਿਆਰ ਦੇ ਸਿਰ ਸੌ ਘੜੇ ਪਾਣੀ ਪਿਆ।...ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਲੜਾਈਆਂ-ਭਿੜਾਈਆਂ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਖੇਤੀ ਨਾਲੋਂ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਸ਼ਾਇਦ ਸਿਪਾਹੀ ਭਰਤੀ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨਾ ਇਕ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਰਾਂਗਲਾ ਚਿਤਰਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਿਪਾਹੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਢੋਲ ਸਿਪਾਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ-ਜਿਥੋਂ ਦੂਰ ਦੇ ਢੋਲ ਸੁਹਾਵਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਸਰ ਦੂਰ ਵਸਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਢੋਲ ਹੀ ਲਗਦੇ ਹਨ! ਪਰ ਸਿਪਾਹੀ ਆਪਣੇ ਕਸਬ ਕਾਰਨ ਕਰੂਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਹਿਲੇ ਬੰਦ ਦੇ ਇਹ ਬੋਲ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹੋ 'ਪੈ ਜਾਏ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵੱਸ।' ਉਪਰੋਕਤ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿਚ 'ਸਿਪਾਹੀ' ਤੇ 'ਅਸਵਾਰ' ਸ਼ਬਦ ਆਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ 'ਅੱਸੂ ਮਾਹ ਨਿਰਾਲਾ' ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸਵਾਰ ਸ਼ਬਦ ਘੋੜੇ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ 'ਅਸ਼ਵ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੋੜੇ ਦਾ

ਢੋਲ ਸਿਪਾਹੀ

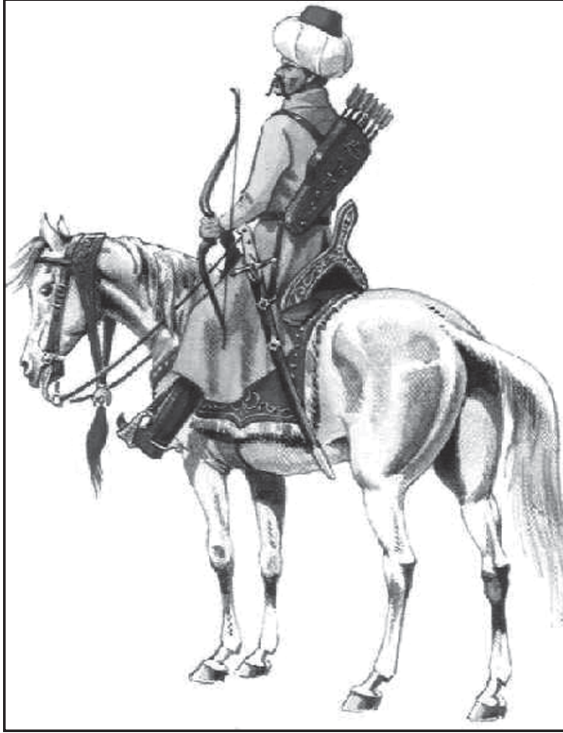
ਅਸਵਾਰ ਸਿਪਾਹੀ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਮਜ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਪਾਹੀ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਸੇ 'ਅਸ਼ਵ' ਦੇ ਫਾਰਸੀ ਭਰਾ 'ਅਸਪ' ਤੋਂ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਅਸਪ ਤੋਂ 'ਅਸਪਾ' ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਘੋੜ-ਸੈਨਾ ਹੈ ਤੇ 'ਅਸਪਾ' ਚੋਂ 'ਅ' ਧੁਨੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਕੇ 'ਸਿਪਾਹੀ' ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਅਰਥ 'ਘੋੜੇ ਵਾਲਾ' ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਟੋਅਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਕੋਲ ਘੋੜਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਬਲਕਿ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸਰਪਟ ਦੌੜ ਰਹੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਸਵਾਰ ਸਿਪਾਹੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਹਸਦ ਦੇ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸਤਰੀ ਨਾਇਕਤਵ ਦੇ ਵਾਰੇ ਵਾਰੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਰੁਹਬ-ਦਾਅਬ ਵਾਲੇ ਸੁਖਸ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮਧਕਾਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਦੇ ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਮਨ 'ਤੇ ਦਬਦਬਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸਿਪਾਹੀ ਨਾਲ ਢੋਲ ਲਾ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਸ਼ਬਦ ਜੁੱਟ ਢੋਲ ਸਿਪਾਹੀ ਇਸਤਰੀ ਮਨ ਦੀ ਤਹਿ ਵੱਲ ਝਾਤ ਪੁਆਉਂਦਾ ਹੈ,

ਬਾਂਕੇ ਮਾਹੀ ਢੋਲ ਸਿਪਾਹੀ,
ਆਣ ਕਰਾਈਆਂ ਦੀਦਾਂ ਨੀ।
ਰਾਤ ਬਰਾਤ 'ਸੁਰਫ਼ ਹੈ' ਮੇਰੀ,
ਦਿਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਈਦਾਂ ਨੇ।
-ਫਿਰੋਜ਼ ਦੀਨ ਸ਼ਰਫ਼

ਢੋਲ, ਢੋਲਾ ਜਾਂ ਢੋਲਨਾ ਦਾ ਅਰਥ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ 'ਦੁਲਹਾ' ਦਾ ਵਿਕਸਿਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਦੁਲਹਾ ਦੁਰਲਭ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, "ਹਬੁ ਨ ਲਾਇ ਕਸੁੰਭਤੈ ਜਲ ਜਾਸੀ ਢੋਲਾ॥" -ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ। "ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਲਗਾ ਹਰ ਢੋਲੇ ਜੀਉ॥" -ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ।

14ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਸਾਰੇ ਮਧ ਏਸ਼ੀਆ, ਪੂਰਬੀ ਯੂਰਪ ਤੇ ਉਤਰੀ

ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਉਸਮਾਨੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਰਹੀ। ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਸਿਪਾਹੀ ਜਾਂ ਸਿਪਾਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਮਰਾਜ ਅਧੀਨ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਇਸ

ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਚ ਸਿਪਾਹੀ ਇਕ ਰੁਤਬਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਘੋੜ ਸੈਨਿਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਲੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਲਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੀ ਚੁਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਿਪਾਹੀ ਕੋਈ ਬਾਕਾਇਦਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਅਰਕਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਗੀਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਕਤ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਸੈਨਾ ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸੱਦ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਜਿੱਤ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਤਰੱਕੀ' ਵਜੋਂ ਹੋਰ ਜਗੀਰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸੈਂਕੜੇ-ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਘੋੜ ਸੈਨਿਕ ਹੁੰਦੇ

ਸਨ। ਫੌਜ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹ ਸਲਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤੁਰਕੀ ਤੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਘੁਸ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਤਾਲਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਕਰੋਸ਼ੀਅਨ, ਬੁਲਗਾਰੀਅਨ, ਬੋਸਨੀਅਨ, ਸਰਬੀਅਨ, ਮਕਦੂਨੀਅਨ, ਅਲਬਾਨੀਅਨ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਅਲਜੀਰੀਆ ਵਿਚ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਘੋੜ ਸੈਨਾ ਨੂੰ 'ਸਪਾਹੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ 14ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਹਿੰਦਵੀ ਕਵੀ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਨੇ ਕੁਝ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ,

ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹੋ ਜਬ ਤਿਰਿਆ ਆਈ
ਢੀਲੇ ਹੋ ਗਏ ਸਭੀ ਸਿਪਾਹੀ
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਿਪਾਹੀ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕੰਪਨੀ, ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਅਸਲੇ ਵਾਲੇ ਪੈਦਲ ਸੈਨਿਕ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਤੋਂ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਬਣਾਏ ਸ਼ਬਦ ਸਿਪੋਏ (sepoy) ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸੈਨਿਕ ਨੂੰ ਗੋਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਵਿਡੰਬਨਾ ਦੇਖੋ, ਗੋਰਾ ਸ਼ਬਦ 'ਗੋ' (ਗਊ) ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਸਿਪਾਹੀ 'ਅਸਪ' (ਘੋੜੇ) ਤੋਂ! 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਨੂੰ sepoy mutiny ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਤਗਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਜਵਾਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਰਦੂ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ-ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲੇਖਕ ਪਲੈਟਸ ਨੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਵਿਉਂਤਪਤੀ ਪੁਰਾਣੀ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਸਪਾਦ' ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਵੀ ਵਿਚ ਰੂਪ ਸਪਾਹ ਤੇ ਜੰਦ ਵਿਚ ਸਪਾਦਾ ਬਣਿਆ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਲੈਟਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ 'ਪਦਾਤਿ' ਤੇ ਅੱਗੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਰੂਪ ਪਿਆਦਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਅਰਥ ਪੈਦਲ ਸੈਨਿਕ ਹੀ ਬਣਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ 'ਪਦ' ਦਾ ਅਰਥ ਪੈਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਸ਼ਾ-ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਘੋੜੇ ਦੇ ਅਰਥਾਂ

ਵਾਲੇ 'ਅਸਪ' ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਸਵ ਤੋਂ ਹੀ 'ਅਸਵਤਰ' ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੁੱਜਦਾ ਪੁੱਜਦਾ 'ਅਸਤਰ' (mule) ਬਣ ਗਿਆ। ਘੋੜੀ ਅਤੇ ਗਧੇ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਅਸਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਜਾਨਵਰ ਬਹੁਤ ਤਕੜਾ ਤੇ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੋਗਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੋਗਲੇ ਜਾਂ ਬਾਹਲੇ ਚੁਸਤੀਆਂ ਚਲਾਕੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਅਸਤਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ass ਵੀ ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਉਂ ਅਸਵ ਦੇ ਲਾਤੀਨੀ ਸੁਜਾਤੀ ਸ਼ਬਦ equus ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਲਾਤੀਨੀ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਮੇਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 'ਅਸੂ' ਸੀ ਤੇ ਇਥੋਂ ਲਾਤੀਨੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ asinus ਬਣ ਗਿਆ ਜਿਥੋਂ ਅਜੋਕੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ass ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਚੁਗਾਨ ਉਤੇ ਚਿਤਰਕਾਰ ਕੈਨਵਸ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਚਿਤਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਈਜ਼ਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਈਜ਼ਲ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ass ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਧੇ 'ਤੇ ਭਾਰ ਲੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈਜ਼ਲ ਤੇ ਕੈਨਵਸ ਲੱਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੇਵੀਆਂ ਵੱਟਣ ਵਾਲੀ ਘੋੜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਭਾਵ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। equus ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਬਣੇ ਹਨ। ਘੋੜ-ਦੌੜ ਲਈ equestrian ਸ਼ਬਦ ਏਥੋਂ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ equine ਦਾ ਅਰਥ ਘੋੜੇ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਰੀਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ hippos ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ hippopotamus ਬਣਿਆ। ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਦਰਿਆਈ ਘੋੜਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, hippo = ਘੋੜਾ, potamos = ਦਰਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਂ Phillip (ਫਿਲਿਪ) ਵੀ ਇਸੇ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ Phillip= philo+hippo, ਇਥੇ ਫਿਲੋਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਰਥ ਬਣਿਆ 'ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ'।

ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ

ਰੋਡੇ ਸਕੂਟਰ ਵਾਲਾ ਕਿੱਸਾ ਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖਾੜਕੂਆਂ 'ਚ ਰਲੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੇ ਲੁੱਟ-ਮਾਰ ਦਾ ਦੌਰ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਰਦੀ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੇ ਅਤਿ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ-ਧਾੜ ਵਿਚਾਰੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਸਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪਰਚੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਕਿ ਹਥਿਆਰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਐਨੇ ਦਮਤੇ ਫਲਾਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਰੱਖ ਦਿਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸੱਦਾ ਆਇਆ ਸਮਝੋ। ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਦਾ ਮੁੰਡਾ ਠਾਣੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਕਤਲ ਮੰਨੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਨੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਜੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਮੈਂ ਢੁੰਡੀਕੇ ਦੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਸਾਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਆ ਸੁਣਾਇਆ। ਦੋ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹੋਈ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹੋ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਗੱਲ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਦੁੱਖ ਵਾਲੀ ਵੀ ਤੇ ਕਰੂਰ ਹਾਸੇ ਵਾਲੀ ਵੀ। ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਸੰਭਵ ਸੀ। ਰੋਡਾ ਜਿਹਾ ਸਕੂਟਰ ਠਾਣੇ ਲਈ ਕਾਮਯੋਗ ਗਊ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਠਾਣੇ ਨੇ ਕਿਥੋਂ ਲੱਭਿਆ ਜਾਂ ਖੋਹਿਆ ਸੀ? ਹੁਣ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਪੌਂ ਬਾਰਾਂ ਸਨ।

ਘਟਨਾ ਇਉਂ ਵਾਪਰਦੀ। ਕੋਈ ਸਾਊ ਜਿਹੀ ਸੁਕਲ ਦਾ ਬੰਦਾ ਦਿਨ ਛੁਪਾ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਨਿਆਈਂ 'ਚ ਸਕੂਟਰ ਤੋਂ ਉਤਰ ਖੜ੍ਹਦਾ। ਉਹ ਰੋਡੇ ਸਕੂਟਰ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਰਜਾ ਕੱਢ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਵਿਗਾੜ ਲੈਂਦਾ। ਫਿਰ ਉਹਨੂੰ ਧੂੰਹਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ

ਕਿੱਸਾ ਰੋਡੇ ਸਕੂਟਰ ਤੇ ਭੋਡੀ ਲਾੜੀ ਦਾ

ਕਿ ਇਹ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਗੱਲ ਇਥੇ ਨਿਬੜਦੀ ਕਿ ਉਹ ਸਕੂਟਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮਕੈਨਿਕ ਲਿਆਵੇਗਾ ਤੇ ਸਕੂਟਰ ਠੀਕ ਕਰਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੱਸ ਕੇ ਉਹ ਘਰਦਿਆਂ ਦਾ ਸਾਈਕਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪੈਦਲ ਹੀ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਈ ਜਾਵੇ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਕੂਟਰ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਤੇ ਮਕੈਨਿਕ ਆਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹਦੀ ਕਿ ਸਕੂਟਰ ਖੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਖਾੜਕੂ ਫੜਾਓ। ਇਸ ਸਕੂਟਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਭਾਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਆਂ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕਤਲ ਈ ਬਹੁਤ ਹੋਏ ਨੇ। ਘਰ ਵਾਲੇ ਬਥੇਰੀਆਂ ਸਫਾਈਆਂ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਰਾਹ ਜਾਂਦਾ ਕੋਈ ਰਾਹੀ ਸਕੂਟਰ ਵਿਗੜ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਆਖ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਕੈਨਿਕ ਲਿਆ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਸਕੂਟਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਆਉਂਦਾ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਸਿਰ ਬਿਪਤਾ ਪੈ ਜਾਂਦੀ। ਘਰ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡਾ ਠਾਣੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਓਹੜ ਪੋਹੜ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਆਂਢੀ ਗੁਆਂਢੀ ਘੁਸਰ ਮੁਸਰ ਕਰਦੇ, "ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਬਚ ਗੇ ਬਈ, ਹੋਰ ਨੀ ਕਿਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਸਕੂਟਰ ਖੜ੍ਹਾ ਜਾਂਦਾ?" ਓਧਰ ਠਾਣੇ ਤੋਂ ਸੁਨੇਹਾ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਇੰਟੈਰੋਗੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਲਿਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੰਨ ਗਿਆ ਪਈ ਉਹ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨਾਲ ਰਲਿਆ ਹੋਇਆ

ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹਤੋਂ ਬੰਦੇ ਵੀ ਮਰਵਾਏ ਨੇ!

ਇੰਟੈਰੋਗੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹੋ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਉਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਮ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਬਾਪ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਨਾ ਬਚਾਵੇ? ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੀ ਕੋਈ ਦਲਾਲ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦੁਆ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਮੁੰਡਾ ਛੁਡਾ ਦਿੰਦਾ। ਉਹੀ ਸਕੂਟਰ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਘਰ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਠਾਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਚਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ। ਜਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਗੜ ਜਾਣ ਤਾਂ ਵਿਗੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਚਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਏਨੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਢੁੰਡੀਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਯਾਦ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਵੀ ਰੋਡੇ ਸਕੂਟਰ ਵਰਗਾ ਕਿੱਸਾ ਕਿਸੇ ਲਾੜੀ ਦਾ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲਾੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਤੇ ਸੋਹਣੀਆਂ ਸੁਨੱਖੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਆਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਧੋਖਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲਾੜਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹੇ ਜਾਣ ਦਾ ਨਰਕ ਭੋਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦਾ ਜੁਲਮ ਸਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਲਿਜਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਲੁਟਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਖਸਮਾਂ, ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਤੇ ਜਣਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਸ ਭੋਡੀ ਲਾੜੀ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ

ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਚਿੱਟੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਕ ਵਿਧਵਾ ਔਰਤ ਆਪਣੀ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਮੁੜ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਢਿੱਢੋਂ ਜਾਈ ਧੀ ਲਈ ਯੋਗ ਵਰ ਲੱਭ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਧੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵੱਟਦੀ ਹੈ। ਰੋਡੀ ਭੋਡੀ ਜਿਹੀ ਧੀ ਵੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਲਾਲਚ ਜੁ ਹੋਇਆ।

ਏਜੰਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੌਦੇ ਤੈਅ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੋਲੀ ਲੱਖਾਂ 'ਤੇ ਟੁੱਟਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਧੀ ਦਾ ਗੇੜਾ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ। ਰੋਡੇ ਸਕੂਟਰ ਵਾਂਗ ਕਦੇ ਕਿਤੇ, ਕਦੇ ਕਿਤੇ। ਮੁੰਡੇ ਵਾਲੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਚਲੇ ਇਸ ਹੀਲੇ ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ। ਤਲਾਕ ਪਿਛੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੁੰਡੀ ਆਪਾਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਲਾਲਾਂਗੇ। ਬਥੇਰੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕੁੰਡੀਆਂ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ। ਬੇੜਾ ਇਥੋਂ ਤਕ ਗ਼ਰਬ ਗਿਐ ਕਿ ਕਈ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਸੱਦਾਏ। ਕਸਰ ਏਨੀ ਕੁ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਿਓ ਨੇ ਧੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਲਜੁਗੀ ਪਿਓ ਨੇ ਇਹ ਕਸਰ ਵੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਹੈ! ਚਰਚਾ ਤਾਂ ਬੀੜ ਨੂੰ ਚੌਰ ਝਲਦੇ ਆਏ ਇਕ ਸੇਵਕ ਦੇ ਸਕੂਟਰ ਬਣ ਜਾਣ ਦੀ ਵੀ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਰੋਡੇ ਸਕੂਟਰ ਕਬਿਤ ਰਾਗੀਆਂ, ਢਾਡੀਆਂ, ਗਵੱਈਆਂ ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਹਣ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਧੀਆਂ ਧਿਆਣੀਆਂ ਸਕੂਟਰੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ!

ਕਿਥੇ ਗੁਆਚ ਗਿਐ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ

ਮਾਣਮੱਤਾ ਸਭਿਆਚਾਰ? ਕਿਧਰ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਈਆਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ, ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਤੇ ਅਣਖਾਂ? ਕਦੇ ਸਿੰਘ ਬੱਝੀਆਂ ਛੁਡਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਧਾਲੀਆਂ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਕਾਬਲ ਕੰਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁੜਵਾ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਡੁੱਬ ਮਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮਾਂਵਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਉਧਾਲਦੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵੱਟਣ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ!

ਕਈ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੀ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਆਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਾਲੀਆਂ ਭੋਡਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਕਰਨਗੀਆਂ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਭਰਨਗੀਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਕੀ? ਪਰ ਇਹੋ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਇਕ ਕਾਲੀਆਂ ਭੋਡਾਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬਦਨਾਮ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਗ਼ਲਤ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗ਼ਲਤ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣੇ ਕਹਿ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਣ ਨਾਲ ਗ਼ਲਤ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਰ ਫੈਲਦਾ ਹੈ। ਠਾਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜਿੰਦਣ ਰੋਡੇ ਸਕੂਟਰ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਘਰ ਲੁੱਟਿਆ ਸੀ ਜੇ ਉਦਣ ਹੀ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ 'ਕੱਠਾ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਦਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਡਾਕਾ ਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਪਰ ਆਂਢੀ ਗੁਆਂਢੀ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਬਚ ਗਏ ਬਈ!

ਉਹ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਔਰਤ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਫੇਰਿਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਹੱਦ ਬੰਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆ ਰਹੇ ਨਿਘਾਰ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਹੋਊ ਪਰੇ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਉਹ ਭਲਕ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਉਸ ਨੇ ਨਜ਼ਰ ਘੁਮਾਈ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਹ ਟੂਟੀ ਕੋਲ ਖੜੀ ਹੈ। ਅਜੇ ਹੁਣੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਕਮਰੇ 'ਚ ਵੜਦੀ ਨੂੰ, ਤੇ ਫਿਰ ਇੰਨੀ ਛੇਤੀ...? ਗੱਲ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਾ ਅਣਜਾਣਪੁਣੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਜਦੋਂ ਨਵਾਂ-ਨਵਾਂ ਦਿੱਲੀ

ਸੁਖਜੀਤ

ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਚੀਆਂ-ਉਚੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ, ਮੋਟਰਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਜਾਂ ਅੱਧ-ਨੰਗੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਦਿੱਲੀ ਉਹ ਆ ਵੀ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕਦਮ। ਪਿੰਡ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਝਗੜੇ 'ਚ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਗੋਲੀ ਚੱਲ ਗਈ ਸੀ। ਮਰਿਆ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਲੰਮੀ ਰਾਈਫਲ ਸਮੇਤ 'ਅੰਦਰ' ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਤਫਾਕਵੱਸ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਐਮ.ਪੀ. ਪਿੰਡ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਐਮ.ਪੀ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਨੇ ਪਰ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਢਾ ਲਿਆ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜੀਨਾਮਾ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸਮੰਦ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਕਰਨੈਲ, ਜੱਟ ਖੋਰ ਨਹੀਂ ਗਵਾਉਂਦਾ। ਤੂੰ ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾ। ਜਾਂ ਇਓਂ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਚਲਾ ਚੱਲਾ” ਇੰਨੇ ਸਨੇਹ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਂਜ ਵੀ ਕੈਲੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਰਨੈਲ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਉਂ ਜੁਆਨ ਤੇ ਦਲੇਰ ਕਰਨੈਲ, ਆਪਣੀ ਰਾਇਫਲ ਸਮੇਤ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਨੇ ਪਰ ਉਹ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਪਰਤ ਸਕਿਆ।

ਉਹ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਤੌਰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਅਚੰਭੇ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਭੱਜਣ ਵਾਂਗੂੰ ਤੁਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੁਭਾਵਿਕ। ਰਸੋਈ 'ਚ ਪਾਣੀ ਰੱਖ ਉਹ ਬਾਹਰ ਆਈ, ਉਸੇ ਚਾਲ ਨਾਲ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਛੱਤ ਦੇ ਇਕ ਸਿਰੇ ਰਸੋਈ ਹੈ। ਵਿਚਕਾਰ ਦੋ ਕਮਰੇ। ਫਿਰ ਵਿਹੜਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਟੂਟੀ। ਦੋਹਾਂ ਸਿਰਿਆਂ 'ਤੇ ਸਰੀਏ ਲੱਗੇ ਨੇ ਤੇ ਟੂਟੀ ਤੋਂ ਰਸੋਈ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੱਸੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੱਬੀ ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਤਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਤਣੀਆਂ 'ਤੇ ਕੱਚੇ ਸੂਤ ਵਰਗੀ ਪਸ਼ਮ ਹੈ ਸ਼ਾਇਦ, ਜੋ ਧੋ ਕੇ ਸੁੱਕਣੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਉਹ ਤਣੀਆਂ, ਟੂਟੀ, ਰਸੋਈ ਤੇ ਕਮਰੇ ਦਰਮਿਆਨ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਰਨੈਲ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹਨੇ ਮੁੜਦੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਉਲਟ, ਉਹਨੂੰ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਭਾਅ ਉਹਦਾ ਸੰਗਠਿਤ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਵੱਸ, ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਚਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਉਹੋਂ ਜਿਹਾ ਹੀ ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਊ, ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਣ ਵਾਲਾ, ਆਵਾਗੋਣ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕਰਨੈਲ, ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ 'ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ' ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਨੀਵੀਂ 'ਚੋਂ ਦੇਖਣ ਦੀ ਆਦਤ ਨੇ ਉਹਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਹ ਦੇਖਦਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਗਰਦਨ ਉਠਾਇਆਂ ਤੇ ਘੁਮਾਇਆਂ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਉਥੋਂ ਹਟਿਆ ਤੇ ਇਕ ਨੁੱਕਰ ਸੰਤਰੀ ਕੋਲ ਜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗਾਰਦ ਉਹਦਾ ਪੂਰਾ

ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਛੁੱਟੀ, ਤਰੱਕੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਉਹ ਉਥੋਂ ਵੀ ਹਟ ਗਿਆ। ਚੋਰ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ, ਉਹ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚਲੀ ਤਣੀ 'ਤੇ ਧਾਗੇ ਜਿਹੇ ਖਿਲਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਧੋ ਕੇ ਲੈ ਆਈ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਫੁਰਤੀ ਉਹਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ। ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਝੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਨਹੀਂ, ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪੂਰਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ। ਨਾਲੇ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਕੋਠੀ ਦੀ ਉਤਲੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਹੈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰ ਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ-ਮੰਜਲੀ ਕੋਠੀ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਹੀ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਮਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਕਰਨੈਲ ਇਕ ਹੈ। ਆਏ ਗਏ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਹੇਠਲੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਮਿਲਣ ਆਇਆਂ ਤੋਂ ਕਰਨੈਲ, ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਦਾ। ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਾ ਰਿਵਾਲਵਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹਦੇ ਲੋਕ ਨਾਲ ਬੱਝਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਰਿਵਾਲਵਰ ਉਹ ਨਹਾਉਣ ਵੇਲੇ ਹੀ ਉਤਾਰਦੈ। ਉਦੋਂ ਜਾਪਦੈ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਲਾਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਰਾਇਫਲ ਉਹ ਦੌਰੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਨਾਲ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਸਾਹਮਣੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਇਕ ਮੰਜਲ ਕਾਫੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਪਈ ਸੀ। ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਪਰਤਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਆਇਓਂ ਸ਼ਾਇਦ। ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਵਗੈਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਬੱਸ, ਉਹੀ ਕੁਝੀ ਸਤਾਈ-ਅਠਾਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ, ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੱਖੋਂ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਕਸਰ ਗੌਰ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਪਰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਇੱਧਰ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਹਟਦਿਆਂ-ਹਟਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਬਜ਼ੀ ਲੈ ਕੇ ਟੂਟੀ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਰਨੈਲ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਦੇ ਜੀਅ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਕੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ, “ਆਪਾਂ ਕੀ ਧਰਨੇ ਅੱਜ?” ਪਰ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਪੁੱਛ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਦੇ ਵੀ। ਉਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਘਰ ਬਹੁਤ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਲੜਕੇ ਤੇ ਲੜਕੀ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ, “ਆਜ ਕਿਆ ਬਨਾ ਰਹੇ ਹੈਂ ਮੰਮ...?”

ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਖੇਡਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਪਰ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ।

ਘਰ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਉਂਦੈ, ਪਰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਉਸ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬੜੀ ਟੌਹਰ ਹੈ ਉਸ ਦੀ। ਉਹਦੇ ਘਰਦੇ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖਾਸ ਬੰਦਿਆਂ 'ਚੋਂ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਭਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੁਭਾਈ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਨਿੱਕੀ ਮੋਟੀ ਲੜਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪੁਲਿਸ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੱਬੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਪਿੰਡ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੱਕੀ ਦੇ ਖੇਤ ਦੀ ਰਾਖੀ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਛੱਲੀਆਂ ਨਾ ਤੋੜੇ, ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਬਾਪੂ ਉਹਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਇਉਂ ਸਿਰ੍ਹਣੇ ਬੈਠ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪੁੱਤ। ਰਾਖੀ ਤਾਂ ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਐ।”

“ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ?” ਗੱਲ ਉਹਦੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ।

“ਹਾਂ ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ...ਜੱਟ ਦਾ ਸੇਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੈ, ਰੋਅਬ ਚਾਹੀਦੈ ਮੱਲ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੈਅ ਹੋਵੇ-ਇਹ ਫਲਾਣੇ ਦਾ ਖੇਤ ਐ ਉਏ।”

ਉਹ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਉਹਦੇ ਸਮਝ ਹੁਣ ਆਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹਦਾ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਭੈਅ ਹੈ ਪਿੰਡ 'ਚ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕਈ ਅਫਵਾਹਾਂ ਨੇ ਕਿ “ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ 'ਚੋਂ ਉਹਨੇ ਇਕੋ ਰਾਤ 'ਚ ਹੀ ਦੋ ਖ਼ਤਮ ਕਰ 'ਤੇ। ਇਕ ਪਲਾਟ ਦਾ ਰੌਲਾ ਹੈ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਸਾਹਿਬ ਦਾ। ਉਥੇ ਕਰਨੈਲ ਨੇ ਕੰਧਾਂ ਛਲਣੀ ਕਰਤੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ। ਇਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਉਥੇ ਕਰਨੈਲ ਨੇ ਤਿੰਨ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਕੇ ਜਮਨਾ 'ਚ ਰੋੜ੍ਹ 'ਤੇ, ਬਾਕੀ ਭੱਜ ਗਏ।”

ਅੰਦਰੋਂ ਸੜਦੇ, ਉਪਰੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, “ਜੱਟ ਐ ਬਈ ਫੇਰ ਵੀ...। ਨਾਲੇ ਕੀਲਾ ਤਕੜਾ ਹੋਵੇ, ਜੱਟ ਕੀ ਜਾਣਦੈ ਫੇਰ।”

ਸਤਾਈ ਮੀਲ

ਸੁਖਜੀਤ ਨਵੇਂ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਭਰਵਾਂ ਨਾਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ('ਅੰਤਰਾ' ਤੇ 'ਹੁਣ ਮੈਂ ਰੋਪ ਨੂੰ ਇੰਜੁਆਏ ਕਰਦੀ ਹਾਂ') ਛਪੇ ਹਨ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਾਹਵਾ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਉਸੇ ਨਾਂ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਆਲੋਚਨਾ ਵੀ ਹੋਈ। ਸੰਜੀਦਾ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਨਸਨੀ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਾਂ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਉਜ਼ਰ ਕੀਤਾ। ਸੁਖਜੀਤ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ ਤੇ ਸੱਚ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਮਨ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਹੁਣ ਮੈਂ...' ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਘਾਗ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਦੇ ਫਰੋਲਦੀ ਹੈ। 'ਸਤਾਈ ਮੀਲ' ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਰੰਗ-ਫੰਗ ਦਿਖਾਏ ਹਨ। ਸੁਖਜੀਤ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ-ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਕਈ-ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਛੇੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜੁੜ ਕੇ ਫਿਰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਰੂਪ ਪਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਛੱਤ ਦੇ ਪਰਲੇ ਕੋਨੇ ਵੱਲ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ। ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਕੁਝ ਛਿਣ। ਦੂਰ ਤੱਕ ਦੇਖ ਕੇ ਪਰਤ ਆਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੈਰ ਮੱਚਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੀ ਹੋਵੇ। ਕਰਨੈਲ ਸੋਚਦੈ, ਘਰਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੀ ਹੋਈ, ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦੈ ਉਹਨੂੰ ਕਿ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਉਡੀਕਦੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ? ਦਿੱਲੀ ਅਜਿਹੀ ਉਲਝਣ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਲਝੀ। ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਸਾਊ ਦਿਸਦੇ ਬੰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੋਲਦੇ ਸੁਣਦੇ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਹੀ ਲੱਗਦੇ ਨੇ ਪਰ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਲੱਗਦੇ ਤਾਂ...।

ਜਿੰਦਣ ਉਹਨੇ ਐਮ.ਪੀ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਸੀ, ਕਿੰਨਾ ਤੜਫਿਆ ਸੀ। ਬੜੀ ਸਰਧਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ। ਸੁਹਣੀ ਦਸਤਾਰ, ਚੂੜੀਦਾਰ ਪਜਾਮਾ, ਅਚਕਨ, ਮੁਸਕਰਾਹਟ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ, ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ। ਘਰ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਐ। ਵਾਕ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚਲੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਆਗੂ ਆਇਆ ਸੀ। ਫੈਕਟਰੀ 'ਚ ਹੜਤਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਪ ਹੀ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ। ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਹ ਭੜਕ

ਉਠਿਆ ਸੀ। ਸਾਹਿਬ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਬੋਲਦਾ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਰਨੈਲ ਤੋਂ ਸਹਿ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਉਸ ਮਾਤੰਗ ਜਿਹੇ ਨੂੰ ਗਲਮੇ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ। ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਪੈਰ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤੇ।

“ਸਾਲਿਆ ਤੈਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸਿਖਾਵਾਂ।”

ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ। ਕਰਨੈਲ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲੇ ਸਨ, “ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆਂ ਏ ਕਰਨੈਲ। ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਚੁੱਕਦੈ...ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।”

ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੱਦ ਹੋਰ ਉਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਰਨੈਲ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ। ਆਪਣਾ ਗਲਮਾ ਠੀਕ ਕਰਦਾ ਯੂਨੀਅਨ ਵਾਲਾ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, “ਐਸੇ ਹਾਥ ਨਹੀਂ ਉਠਾਤੇ”, ਉਹ ਕਰਨੈਲ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਸੀ, “ਹਾਥ ਉਠਾਨਾ ਸਾਹਿਬ ਸੇ ਸੀਖਨਾ।”

ਉਹ ਘ੍ਰਿਣਾ ਨਾਲ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲੰਬਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਰਨੈਲ ਦੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਹੈ ਪਿਆਰੇ...।”

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਉਸ ਯੂਨੀਅਨ ਆਗੂ ਦਾ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਅੱਜ ਕਿਵੇਂ ਸਮਾਧੀ ਲਈ ਉ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ।” ਹੌਲਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੰਨਮੈਨ ਹੈ। ਸਿਆਣਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ‘ਬਾਪੂ’ ਆਖਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ।

“ਸਮਾਧੀ ਕਾਹਦੀ ਬਾਪੂ, ਬੱਸ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰ ਰਿਹਾ...” ਉਹਨੇ ਵੀ ਟਿੱਚਰ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

“ਅੱਛਾ, ਵੇਖੀ ਫੇਰ ਚਾਲ?” ਬਾਪੂ ਨੇ ਕੁਨੱਖਾ ਝਾਕਿਆ।

“ਹੈ?” ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਰਨੈਲ ਨੇ। ਉਂਜ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਉਹ ਕਿ ਬਾਪੂ ਬੜਾ ਘਾਗ ਐ।

“ਇਉਂ ਕੀ ਵੇਖਨੇ ਪੁੱਤਰਾ! ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਅਾਂ। ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਅਾਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ।”

“ਓਏ ਵਾਹ ਓਏ ਬਾਪੂ।” ਕਰਨੈਲ ਵੀ ਹੱਸ ਪਿਆ। ਦੂਜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵੀ ਉਪਰ ਆ ਗਏ। ਇਕ ਜਣਾ ਕੰਨ ਕੋਲ ਖਾਜ ਜਿਹੀ ਕਰਦਾ ਬੋਲਿਆ, “ਅੱਜ ਡਿਊਟੀ ਐ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਰਨੈਲ ਬਾਈ, ਸਿਹਤ ਕੁਝ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।”

“ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਡਿਊਟੀ ਮੈਂ ਦੇ ਦੂੰਗਾਂ।” ਕਰਨੈਲ ਅਣਜਾਣ ਬਣਦਾ ਬੋਲਿਆ।

“ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ...ਤੁਸੀਂ ਉੱਈ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰੋ।” ਕਰਨੈਲ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਫੈਲਾ ਉਹ ਆਜ਼ਮੀ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ।

ਕਰਨੈਲ ਨੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਮੋਮੀ ਕਾਗਜ਼ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਉਹ ਦੇ ਅੱਗੇ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤਾ।

“ਅਬ ਤੋਂ ਕਰਨੈਲ ਬਾਈ ਪੱਕੇ ਹੋ ਗਏ ਲਗਤੇ ਹੈ।” ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਝੱਟ ਬੋਲ ਉਠਿਆ, “ਓਏ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਨਹੀਂ।”

“ਅਜੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਾਪੂ?” ਕਰਨੈਲ ਨੇ ਟੇਢਾ ਜਿਹਾ ਵੇਖਿਆ।

“ਆਹੋ ਅਜੇ ਨਹੀਂ, ਅਜੇ ਤੇ ਤੂੰ ਵਿਖਾਲੇ ਕਰਦੈਂ ਪੁੱਤਰਾ, ਜਿੰਦਣ ਪੱਕਾ ਲੱਗ ਜੇਗਾ, ਏਤਰਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਵਰਤਾਏਗਾ।”

“ਅੱਛਾ।” ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਰਨੈਲ ਨੇ।

“ਆਹੋ ਸਮਝ ਲੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਲੁਕਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤਾਂ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ।”

ਤੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਝਪਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਕਰਨੈਲ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਤੇ ਲਪੇਟ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ 'ਚ ਪਾ ਲਿਆ। ਕਰਨੈਲ ਹੱਸ ਪਿਆ; ਕਿਹਾ ਕੁਝ ਨਾ, ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਬੋਲਿਆ, “ਵੇਖਿਆ ਪੁੱਤਰਾ, ਜੇ ਹੁੰਦਾ ਨਾ ਪੱਕਾ, ਜਾਨ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਤੇਰੀ। ਅਜੇ ਕੀ ਕਦਰ ਐ ਤੈਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਦੀ।”

ਤੇ ਬਾਪੂ ਜਿਵੇਂ ਜੇਬ 'ਚ ਪਾਉਂਦਾ ਈ ਨਸ਼ਈ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਲਾਈਟਾਂ ਜਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਲਈ ਹਾਕ ਵੱਜੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਰੋਟੀ ਖਾ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਉਪਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਛੱਤ 'ਤੇ ਟਹਿਲਦਾ ਹੋਇਆ ਦਿਸਿਆ। ਸਾਹਮਣੇ ਵੇਖਿਆ, ਕੋਈ ਟੂਟੀ 'ਤੇ ਮੂੰਹ-ਹੱਥ ਧੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਤੇ ਤੌਲੀਆ ਰੱਖ ਕੇ ਰਸੋਈ 'ਚ ਜਾ ਵੜੀ। ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਉਵੇਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਦਿਨ ਵਾਂਗੂੰ। ਹੱਥ-ਮੂੰਹ ਪੂੰਝ ਕੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਉਹ ਬੁਝ ਜਿਹਾ ਗਿਆ।

“ਨਹੀਂ...ਏਸ ਬੰਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਭੱਜ-ਭੱਜ ਚਾਅ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ।” ਮਰੀਅਲ ਜਿਹਾ। ਢਿੱਲੀ-ਢਿੱਲੀ ਤੌਰ। ਥੱਕਿਆ-

ਥੱਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ, ਮਾਇਆਪੁਰੀ ਦੇ ਗੈਰਜਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇ। ਉਹ ਬਾਪੂ ਕੋਲ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਆਹ ਕੁਝੀ ਕਾਹਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਭੱਜੀ ਫਿਰਦੀ ਐ ਬਾਪੂ? ਆਹ ਬੰਦਾ ਤੇ...।” ਉਹਨੇ ਸਿਰ ਮਾਰਿਆ।

“ਘੋਖਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆਂ ਕਰਨੈਲ ਸਿਆਂ।” ਬਾਪੂ ਹੱਸ ਪਿਆ।

“ਸੱਚੀਂ ਬਾਪੂ, ਅੱਜ ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਇਹਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਭੱਜੀ ਫਿਰਦੀ ਨੂੰ। ਭੱਜੀ ਕਾਹਨੂੰ, ਉੱਡੀ ਫਿਰਦੀ ਐ ਪਰ ਕਾਹਦੇ ਪਿੱਛੇ...ਐਸ ਬੰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੇ ਨਹੀਂ...।”

“ਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਰਿਸੀ ਮੁਨੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੇ ਪੁੱਤਰਾ, ਤੂੰ-ਮੈਂ ਕੀ ਸ਼ੈਅ ਅਾਂ। ਨਾਲੇ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਾਂਗੇ ਵੀ ਕੀ?” ਬਾਪੂ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਚੁੱਪ ਜਿਹਾ ਬੋਲੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਜ਼ਖ਼ਮ ਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਸੰਤਰੀ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਰਨੈਲ ਨੂੰ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਛੱਤ 'ਤੇ ਟਹਿਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਟਹਿਲਦਿਆਂ-ਟਹਿਲਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਉਧਰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਰਸੋਈ, ਰਸੋਈ 'ਚੋਂ ਕਮਰੇ ਤੇ ਟੂਟੀ 'ਤੇ ਆ-ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਧਾਗਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ। ਵਿਚ-ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ-ਜਾਂਦੀ ਛਿਣ ਭਰ ਰੁਕ ਕੇ ਧਾਗੇ ਫਰੋਲ ਦਿੰਦੀ। ਅਚਾਨਕ ਕਰਨੈਲ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਇਉਂ ਉਹੀ ਵਾਂਗੂੰ ਘੁੰਮਦੀ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਫਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਕਰਨੈਲ ਨੇ ਘੜੀ 'ਤੇ ਨਿਗਾਹ ਟਿਕਾ ਲਈ। ਉਸ ਨੇ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਮੁੜ ਟੂਟੀ ਤੇ ਮੁੜ ਰਸੋਈ 'ਚੋਂ ਹੀ ਕਮਰੇ ਤਕ ਜਾਂਦਿਆਂ ਇਕ ਤਿੰਨ ਵਿਚ ਚਾਰ ਚੱਕਰ ਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਅਗਲੇ ਮਿੰਟ ਫਿਰ ਚੱਕਰ। ਫਿਰ ਉਹ ਇਕ ਮਿੰਟ ਅੰਦਰ ਰਹੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਪੰਜ ਚੱਕਰ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤ ਚੱਕਰ ਲਾਏ। ਉਹਦਾ ਘਰਵਾਲਾ ਰੋਟੀ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਸ਼ਾਇਦ। ਉਹ ਕਮਰੇ ਤੇ ਰਸੋਈ ਵਿਚਲੇ ਉਡੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਉਹਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਆਖਰ ਉਹਨੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਚੱਕਰਾਂ ਦੀ ਅੰਸ਼ਤ ਕੱਢ ਲਈ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ, ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਉਹਦੇ ਪੈੜੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ- ‘ਰਸੋਈ ਦਾ ਮੱਥਾ ਛੇ ਫੁੱਟ...ਕਮਰਾ ਬਾਰਾਂ ਫੁੱਟ। ਉਦੋਂ ਅਗਲਾ ਕਮਰਾ ਵੀ ਬਾਰਾਂ ਫੁੱਟ...।’ ਉਹ ਬੁੜ ਬੁੜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ- ‘ਇਉਂ ਇਕ ਮਿੰਟ 'ਚ ਇਕ ਸੌ ਪਝੱਤਰ ਫੁੱਟ ਯਾਨਿ...’, ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ‘ਯਾਨਿ ਸੱਠ ਮੀਟਰ, ਤੇ ਇਕ ਘੰਟੇ 'ਚ...ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ...ਕਿੰਨੇ ਘੰਟੇ ਤੁਰਦੀ ਹੋਊ?’ ਉਹ ਸੋਚੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਆਪ ਹੀ ਹੱਸ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਬੜੀ ਦੇਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹਨੇ ਸੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਹੀ ਲਿਆ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਕੌਣ ਹੁੰਦੈ। ਉਸ ਨੇ ਪਰਸ ਰਾਮ ਤੇ ਖਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬੋਲੇ ਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਗਾਰਡ ਤਾਸ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪਰਸ ਰਾਮ ਵੀ ਸੀ।

“ਪਰਸ ਰਾਮ, ਗਲੀ ਦੇ ਉਸ ਪਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਛੱਤ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਕਦੋਂ ਜਾਗਦੀ ਐ ਸਵੇਰੇ, ਕੁਝ ਪੜੇ?”

ਪਰਸ ਰਾਮ ਕੁਝ ਸੋਚਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਪਰ੍ਹੇ ਲੇਟਿਆ ਖਾਨ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, “ਅਰੇ ਬਾਪ ਰੇ...ਖੁਦਾ ਕਸਮ ਵੇਹ ਤੇ...।”

ਕਰਨੈਲ ਜਾਣਦੈ ਕਿ ਖਾਨ ਗਾਲਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਟੋਕਿਆ, “ਬੱਸ ਇਤਨਾ ਬੜਾ ਦੇ ਕਿ ਵੇਹ ਕਥ ਜਾਗਤੀ ਹੈ?”

ਸਾਰੇ ਕਰਨੈਲ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਵੀ ਕੁਝ ਹਿਚਕਚਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ- “ਛੇ ਕੇ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ। ਸਵਾ ਛੇ ਔਰ ਸਾਢੇ ਛੇ ਕੇ ਦਰਮਿਆਨ।”

“ਯੇਹ ਹੁਣੀ ਨਾ ਬਾਤ...ਪਰਸ ਰਾਮ! ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਕਿਓਰਟੀ...ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਖਾਨ ਭਾਈ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ...।”

ਉਹਨੇ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠਿੱਠ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਬੋਲਣ ਲੱਗੇ, “ਹਮ ਤੇ ਪੂਰਾ ਖਿਆਲ ਰਖਤੇ ਹੈਂ, ਵੇਹ ਬਾਤ ਯਹ ਹੈ ਕਿ...।” ਪਰ ਉਹ ਉਪਰ ਆ ਗਿਆ।

ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਫਿਰ ਹਾਸਾ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਕੀ ਲੈਣੈ ਉਸ ਤੋਂ? ਉਹਨੂੰ ਬਾਪੂ ਦੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆਈ, ਕੀ ਕਰ ਲਾਂਗੇ ਸਮਝ ਕੇ। ਠੀਕ ਤਾਂ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਕੇ, ਜਾਣ ਕੇ ਕੀ ਕਰ ਲਿਆ!

ਉਦਣ ਜਦੋਂ ਉਸ ਯੂਨੀਅਨ ਆਗੂ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਤੇ ਨਿਆਣੇ ਵਿਲਕਦੇ ਸਨ ਤੇ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਮਗਰਮੱਛ ਦੇ ਅੰਬਰੂ ਸਿੱਟਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਵਾਰਸ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਫਤ ਕੇ ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ ਵਿਧਵਾ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਰੂਪ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਰਨੈਲ ਦੇ ਜੀਅ 'ਚ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਸੋਚਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਕੀ ਕਰ ਲਿਆ ਉਹਨੇ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਗਡਬਡ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਭੇਜੇ ਸਨ ਕੇਂਦਰ ਨੇ। ਉਥੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਜਲਸੇ 'ਚ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਸੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਕਰਨੈਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਅਜੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਤਾੜੀਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ, ਗੂੰਜ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀਓਂ ਬੁਲਾਵਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ 'ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ' ਦਾ। ਇਹ 'ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ' ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਐਮ.ਪੀ. ਨੇ, ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰ ਸਾਰੇ ਐਮ.ਪੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਉਹ 'ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ' ਦੀ ਕੋਠੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ।

“ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਡੀ 'ਚ ਹੀ ਆ ਜਾਓ। ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਆਉਣ ਦਿਓ, ਰਸਤੇ 'ਚ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ।” ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤੇਵਰ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਕਰਨੈਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਡੀ 'ਚ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਚ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ 'ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ' ਨੇ ਤਾਜ਼ਾ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਮੁਹਰੇ ਲਗਭਗ ਸਿੱਟਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਸੁਣਿਐ ਜਨਤਾ ਦਾ ਪਿਆਰ ਜਾਗ ਪਿਐ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਸ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਤੇ ਇਹ ਕੁਰਸੀ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ...”

“ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ...ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਭਾਈ

ਸਾਹਿਬ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ, ਐਵੇਂ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਹੋ ਕੇ...” ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ 'ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਪੈਰ ਫੜਨ ਲੱਗੇ ਸਨ।

ਪਰ ਉਹ ਉਸੇ ਲਹਿਜੇ 'ਚ ਬੋਲੇ, “ਤੁਸੀਂ ਰੋਸ ਕਰੋਸ 'ਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗਏ ਹੋ ਕਈ ਵਾਰ...ਮੈਂ ਕਦੇ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ...ਸਮਝੋ।” ਤੇ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਰੋਂਦੀ ਹੀ ਤਾਂ ਪਏ ਸਨ। ਕਰਨੈਲ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਕਰਨੈਲ ਪਿੱਛੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਠਾਣੇਦਾਰ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਵੱਡਾ ਅਫ਼ਸਰ ਸਮਝਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਠਾਣੇਦਾਰ ਤਾਂ ਕੀ, ਐਮ.ਪੀ. ਵੀ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦੇ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਉਹ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਮਝਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ 'ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ'...

ਗੱਡੀ ਚਾਹ 'ਚ ਹੀ ਰੁਕ ਗਈ ਸੀ। ਠਰੰਮੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ 'ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ' ਨੇ, “ਜਾਓ ਤੇ ਸਭ ਠੀਕ ਕਰ ਕੇ ਆਓ।”

ਉਹ ਉਤਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕਰਨੈਲ ਦੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ 'ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ' ਨੇ, “ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਗੱਡੀ 'ਚ ਹੀ ਛੱਡ ਜਾਈਂ ਲੜਕੇ...”

“ਜੀ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ?” ਹੈਰਾਨੀ ਦਾ ਅਭਿਨੈ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਨੈਲ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ ਤੇ ਉਹਦਾ ਮੋਢਾ ਬਖਸ਼ਿਆਇਆ, “ਸ਼ਾਬਾਸ਼।” ਫਿਰ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਬੋਲੇ, “ਕਾਮ ਕਾ ਆਦਮੀ ਹੈ।”

ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਉਥੋਂ ਸਿੱਧੇ ਗਏ ਸਨ ਉਸੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ। ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਨੇੜਾ ਦੇ ਘਰ ਠਹਿਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ 'ਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਰੇਟ ਤੇ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਵਧਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਸਥਾਨਕ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਜਲਸਾ ਰੱਖੋ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਖਲਬਲੀ ਮੱਚ ਗਈ ਸੀ। ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਪਿੱਟ ਉਠੇ ਸਨ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਲਸੇ 'ਚ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਘਿਰਾਓ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਲੋਕ ਪਹੁੰਚੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਬਾਦ ਮੁਰਦਾਬਾਦ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਜਲਸਾ ਚੱਲਣ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਏ ਤਾਂ ਯੋਜਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਸਥਾਨਕ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਬਾਹਵਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ, ਸੰਘ ਪਾੜ-ਪਾੜ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਆਏ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਧੇ ਹੋਏ ਰੇਟ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਦੁਹਰਾਈ।

ਅਖੀਰ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਉਠੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸੇ ਥਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਠੀਕ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ' ਨਾਲ ਕਹੀਆਂ। ਲੋਕ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ। ਅੱਜ ਅਸਲੀ ਮੁੱਦਾ ਵਧੇ ਹੋਏ ਰੇਟ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਸੀ; ਪਰ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਕੁਝ ਚਿਹਰਾ ਸੀ ਕਰਨੈਲ। ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੜੇ ਅੰਦਾਜ਼ 'ਚ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਦਿੱਲੀਓਂ ਤੁਰਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ। ਵਧਾਏ ਹੋਏ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਰੇਟ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹੋ ਕਿ ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਰੇਟ ਨਹੀਂ ਵਧਾਏ ਜਾਣਗੇ, ਮੈਂ...” ਪਰ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਬਾਦ ਦੇ ਨਾਹਰਿਆਂ 'ਚ ਗੁਆਚ ਗਈ। ਕਰਨੈਲ ਜੋ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਤੜਫ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਸਾਲੇ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਲੋਕ...” ਉਹਦਾ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੀਕ ਕੇ ਕਹੇ, ‘ਇਹ ਬਕਵਾਸ ਕਰਦੇ ਲੋਕ, ਇਹ ਕੰਜਰ ਤਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਇੱਥੇ ਹੀ ਡੇਰਾ ਲਾਈ ਬੈਠੇ। ਇਹ ਰੇਟ ਇਹਨੇ ਹੀ ਵਧਾਏ ਤੇ ਵਾਪਸ ਲਏ ਨੇ। ਇਹ ਕਮੀਨੇ, ਮੱਕਾਰ ਐ।’ ਪਰ ਉਹ ਉਵੇਂ ਹੀ ਹਥਿਆਰ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜੀ ਬੜੀ ਚੌਕਸੀ ਨਾਲ ਚੁਫੇਰੇ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬੱਸ।

“ਆਪ ਸੋ ਜਾਈਏ ਕਰਨੈਲ ਭਾਈ, ਹਮ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇਗੇ। ਯੇਹ ਔਰਤ ਹਮੇਂ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਲਗਤੀ ਹੈ।”

ਗਾਰਡ ਉਪਰ ਆ ਗਏ ਨੇ। ਕਰਨੈਲ ਨੇ ਘੜੀ ਦੇਖੀ, ਸਮਾਂ ਗਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਬੱਤੀ ਬੁੱਝ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਸੌਂ ਗਏ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ। ਉਹ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਂਦਾ ਬੁੜਬੁੜਾਉਂਦਾ ਹੈ, ‘ਸਾਢੇ ਛੇ ਜਾਗਦੀ ਹੈ...ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਸੌਂਦੀ ਹੈ...ਇਉਂ ਬਣੇ ਸਾਢੇ ਸੌਲਾਂ ਘੰਟੇ...ਏਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਖਾਦੀ-ਪੀਦੀ ਤੇ ਨਹਾਉਂਦੀ ਹੈ...ਚਲੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਘੰਟੇ...ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਹ ਬਾਰਾਂ ਘੰਟੇ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਲਗਾਤਾਰ...।’

ਉਹ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ‘ਇਕ ਘੰਟੇ 'ਚ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ, ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਘੰਟਿਆਂ 'ਚ ਬਿਆਲੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ, ਯਾਨਿ ਸਤਾਈ ਮੀਲ...ਸਤਾਈ ਮੀਲ ਰੋਜ਼...।’

ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, “ਸਤਾਈ ਮੀਲ ਰੋਜ਼ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਉਹ...।”

ਪਲ ਦੀ ਪਲ ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਕੁੜੀ ਦੇਸ ਦੀ ਜਨਤਾ 'ਚ ਬਦਲ ਗਈ ਜਾਪੀ।

“ਯਹ ਵਿਨੋਦ ਬੜਾ ਰਹਾ ਬਾ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰ ਕੋ ਏਕ ਲੜਕਾ ਆ ਕਰ ਉਧਰ ਰੁਕਤਾ ਹੈ ਕੋਨੇ ਵਾਲੀ ਦੁਕਾਨ ਮੇਂ, ਔਰ 'ਸੁਪਰ ਫਾਸਟ' ਚਲ ਦੇਤੀ ਹੈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕਰ।”

ਪਰਸ ਰਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਕਰਨੈਲ ਨੇ ਘੂਰ

ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਉਹਦੇ ਵੱਲ। ਸੋਚਿਆ, ਇਹ ਉਹਦਾ ਜੀਉਣਾ ਔਖਾ ਕਰਨਗੇ ਹੁਣ। ਉਹਨੇ ਬਾਜ਼ਾਰੋਂ ਰੰਗ ਲਿਆਉਣੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਫੈਕਟਰੀਓਂ ਮਾਲ ਲਿਆਉਣਾ ਹੁੰਦੇ, ਮਾਲ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦੇ, ਇੰਨੀ ਕਰਤੀ ਮਿਹਨਤ। ਉਹਦਾ ਜੀਅ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਵੀ ਪਿੰਡ ਚਲਾ ਜਾਵੇ...ਖੇਤੀ ਕਰੇ ਤੇ ਉਲੰਬ ਹੋ ਗਏ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭੇ।

“ਅਬ ਤੇ ਇਸ ਕਾ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਪੜੇਗਾ।” ਗੱਲ ਪਰਸ ਰਾਮ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਚੀ ਸਾਰੀ ਬੋਲਿਆ, ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ, “ਨਹੀਂ...ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਜੇ ਉਧਰ ਦੇਖਿਆ ਵੀ।”

ਇਉਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਹਦਾ ਵਰਤਾਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੈਰਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੱਲਿਓਂ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਜਗਾ ਲਿਆਇਆ। ਕਰਨੈਲ ਸੁਤ-ਉਨੀਂਦੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਕੁਝ ਵੀ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ, “ਬਾਪੂ...ਉਹ ਰੋਜ਼ ਸਤਾਈ ਮੀਲ ਤੁਰਦੀ ਐ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ, ਤੇ ਇਹ ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਅਬ...।” ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਬ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਉਹ, “ਇਹ ਸ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਐਮ.ਪੀ.। ਇਹ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮੁੱਖਾ ਜਿਹਨੂੰ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੀ ਰੱਜਦੀ; ਇਹਦੇ ਕਾਕੇ ਜਿਹੜੇ ਕੱਲੇ-ਕੱਲੇ ਕਾਰਾਂ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਜੁੱਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ, ਤੇ ਉਹ, ਉਹ ਰੋਜ਼ ਸਤਾਈ ਮੀਲ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਬਾਪੂ...ਪਤੈਂ ਕੀਹਦੇ ਲਈ...?”

ਬਾਪੂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਹੱਥ ਹਟਾਉਂਦਾ ਉਹ ਜੋਸ਼ 'ਚ ਬੋਲੀ ਗਿਆ, “ਪਤੈਂ ਕੀਹਦੇ ਲਈ...ਆਵਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਘਰਵਾਲੇ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ...ਐਮ.ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਲਈ...ਇਹਦੇ ਕਾਕਿਆਂ ਲਈ; ਤੇ...ਤੇ ਬਾਪੂ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਲਈ...ਰੋਜ਼ ਸਤਾਈ ਮੀਲ...।”

ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਕਰੂਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸਾਡੀ ਸੋਚ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕਈ ਰੇਡੀਓ ਚੈਨਲਾਂ ਉੱਤੇ 'ਯੂ ਟਿਊਬ' 'ਤੇ ਪਈ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਬਾਰੇ ਲੰਮੀਆਂ-ਚੌੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਤਕੜੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗ ਕੁੱਟਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ? ਕੀ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਦੂਜੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੁੱਟਣ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ? ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਹਦੇ ਵਧੀਆ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਘਸ਼ੂਨ-ਮੁੱਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਭਿੱਜੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ?

ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ 'ਯੂ ਟਿਊਬ' ਉੱਤੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੁਧਾਰ' ਸਰਚ ਕਰਿਆਂ 'ਸ਼ਰਾਬੀ ਨਿਹੰਗ' ਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੀਡੀਓ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਿਹੰਗ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਛੋਟੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਨਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਜ ਸੋਧਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਸੋਧਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੋਂ ਫਰਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਇੰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਲੋਕ ਸਾਰਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋਣ। ਸ਼ਰਾਬੀ ਨਿਹੰਗ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਪੇੜਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਫੇਰ ਪੱਗ ਲਾਹੀ ਜਾਂਦੀ ਏ, ਫੇਰ ਕੁਤਤਾ ਲਾਹ ਕੇ ਨੰਗਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਤੇ ਫੇਰ ਭੀੜ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਹਰੇ ਲਾ ਕੈਮਰੇ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਨਿਹੰਗ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਇਕਬਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵੀਡੀਓ 'ਚ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਨਿਹੰਗ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹੇ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿਚਵਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇਖ ਜਾਪਦੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦਾਰੂ ਪੀਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਇਹੋ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਥੱਲੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਮੈਂਟ ਨੇ, ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਏ, ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਗਲਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੋਫੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਮਾੜੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਰੇਡੀਓ ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦੀ ਸੋਚ ਉਲਾਰਵਾਦੀ

ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਰਕਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹੀ ਸਭ ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਮੌਕੇ ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਾਣਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਦਾਰੂ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਏਦਾਂ ਹੀ ਸੋਧਣਾ ਚਾਹੀਦੈ', 'ਕੁਟਾਪਾ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੈ', ਪਰ ਕੁਝ ਕੁ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ, 'ਏਦਾਂ ਕਿਸੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਤਾਂ ਮਾਰਨ-ਕੁੱਟਣ ਨਾਲ ਭਲਾ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝੇਗਾ?' ਕਈ ਸਵਾਲ ਉਠਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਇਕਦਮ ਬੁਖਲਾਹਟ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ? ਦੂਜਾ, ਬਾਕੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪਿਆਰ-ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਸਾਹਿਤ ਵੰਡਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਏਨੇ ਤਲਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ? ਤੀਜਾ, ਕੀ ਭੁੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਤਨ ਤੋਂ ਕੱਪੜੇ ਲਾਹ ਦੇਣੇ, ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਚਪੇੜਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਤੇ ਕੈਮਰੇ ਮੁਹਰੇ ਮਾਡੀ ਮੰਗਵਾਉਣੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? ਤੇ ਚੌਥਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਬਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਥਾਂਵਾਂ ਮੱਲੀਆਂ ਨੇ, ਕਦੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਕਰਮ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ

ਰਿਕਸ਼ਾ ਚਾਲਕ ਨਿਹੰਗ ਦੀ ਫੈਟੀ ਲਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ?

ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਅਚਾਨਕ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਥੇ ਚਿੰਨੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੀਟ ਦੇ ਪਤੀਲੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਫੈਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸੂਝਵਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਵੱਜ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਕਾਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਿਆ, ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਇਹ ਸਭ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਏ, ਤੇ ਚਪੇੜਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦਾ ਕਦੇ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ, ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇ। 'ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨੀਵਾਂ, ਮੱਤ ਉਚੀ' ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਹਰ ਅਰਦਾਸ ਵੇਲੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਮੱਤ ਨੀਵੀਂ ਤੇ ਮਨ ਉਚੇ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਦੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣ, ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਨਾ ਖਾਣ ਅਤੇ ਨਿਮਰ ਭਾਵ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਲੋਕ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ।

ਧਰਮ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦਿਆਂ

ਹੀ ਡਾਂਗਾਂ ਚੁੱਕ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਨਿਹੱਥਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ 'ਚੋਂ ਖੂਨ ਵਹਾਇਆ ਜਾਂਦੈ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੀ ਭੰਨਤੋੜ, ਵਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗਾਂ ਤੇ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਜਾਮ ਲੱਗਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਕੀ ਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜਾਗੀ ਹੈ। ਉਲਟਾ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਕਰੂਰ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦੈ, ਤਿਉ-ਤਿਉ ਲੋਕ ਧਰਮ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ, ਨਿਹੰਗ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਵਾਲੀ ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ 'ਚ ਬੈਠੇ ਹੋਰ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਪਿਤ ਪੁੱਲੇ ਪੈ ਹੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਿੱਖ, ਦੂਜੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵਹਿਸ਼ੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੁੱਟ ਰਿਹਾ। ਕੋਹਾ ਅਕਸ ਬਣਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ?

ਅਸੀਂ ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਪਗੜੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲੜਾਈ ਲੜਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਏਅਰਪੋਰਟਾਂ 'ਤੇ ਚੈਕਿੰਗ ਵੇਲੇ ਪੱਗਾਂ ਲਹਾਉਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਦੀ ਏ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ 'ਸੁਧਾਰ' ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਘਸ਼ੂਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕੁੱਟ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪੱਗ ਪਰ੍ਹੇ ਵਗਾਹ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਉਦੋਂ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵੱਜਦੀ? ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਡੇਰਾਵਾਦ ਦਾ ਰੋਣਾ ਰੋਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ? ਅਸੀਂ ਡੇਰਾਵਾਦ ਦੇ ਹਾਮੀ

ਕੀ ਮੈਂ
ਝੂਠ
ਬੋਲਿਆ...

ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਟਹਿਣਾ
ਫੋਨ: 91-98141-78883

ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਥੇ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤਾਂ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਡੇਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਸਭ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ?

ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਡਾਂਗਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਡਾਂਗਾਂ ਨਾਲ ਨਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਛੁਡਾਏ ਜਾਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਥੇ ਲੀਡਰਸਿਪ ਉੱਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜੇ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚਲਾ ਕੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਨਿਹੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਮੀਨੂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਗਿੱਲ

ਜਾਂਦਿਆਂ-ਜਾਂਦਿਆਂ

ਮੀਨੂ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਬੱਚੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਦੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਗੀਤਕਾਰ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਉਸ ਦਾ ਰਾਹ ਦਸੇਰਾ ਹੈ। ਅਮਰਦੀਪ ਮੀਨੂ 'ਤੇ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਜਿੰਨੀ ਉਹਨੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਰਣਦੀਪ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੀਨੂ ਘੱਟ ਖਰਚੇ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਅਪਨਾ ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਮੀਨੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਗੀਤ ਦਿਸ ਰਿਹਾ। ਮੀਨੂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਦੀ ਕਲਮ ਦਿਲ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਏ। ਮੀਨੂ ਦੇ ਗੀਤ

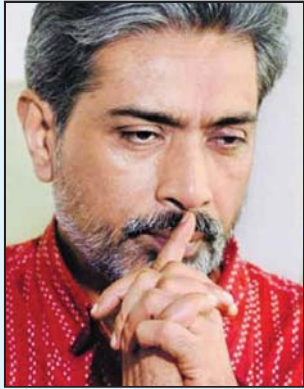
ਦੇ ਬੋਲ ਨੇ,

ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਾ ਵੇ,
ਨਾਂ ਲੈਂਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇਰਾ ਵੇ,
ਪਰ ਸੋਚ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਦੀ ਨਾ,
ਸੋਹਣਿਆ ਵੇ ਤੇਰਾ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹਦੀ ਨਾ।
ਤੇਰੇ ਦਿਨ ਵੀ ਲੋਕ ਮਨਾਉਂਦੇ ਨੇ,
ਤੇਰੀ ਫੋਟੋ ਘਰ-ਘਰ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ,
ਤੂੰ ਜੰਮੇਂ ਦੁਬਾਰਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ,
ਪਰ ਜੰਮੇਂ ਨਾ ਸਾਡੇ ਹੀਰਿਆ,
ਵੇ ਤੇਥੋਂ ਡਰਦੇ ਡਾਹਵਾ ਵੀਰਿਆ।
ਉਮੀਦ ਹੈ, ਅਮਰਦੀਪ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਮੀਨੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਰੁਸ਼ਨਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮਾਓਵਾਦ ਦੀ ਹਕੀਕਤ

ਚੱਕਰਵਿਊ

ਇਕ ਜ਼ਮਾਨਾ ਉਹ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਸਲ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਫਿਲਮ ਵਾਲੇ ਦੂਰ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਜਾਂ ਫਿਰ ਵਿਛੜੇ-ਮਿਲੇ ਫਾਰਮੂਲੇ 'ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਬਦਲੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫਿਲਮ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਜਾਮਾ ਪਵਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣੀਆਂ ਤੇ ਕਈ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ। ਹੁਣ ਮਾਓਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਝਾਅ

ਫਰਕ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਉਹ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਆਮ ਆਦਮੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਅਨਿਆਂ ਇਕ ਹੱਦ ਤੋਂ ਟੱਪ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਚੱਕਰਵਿਊ' ਵਿਚ ਅਰਜਨ ਰਾਮਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਆਦਿਲ ਖਾਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਆਦਿਲ ਜਾਂਬਾਜ਼ ਅਫਸਰ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਆਦਿਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰੀਆ (ਈਸ਼ਾ ਗੁਪਤਾ) ਵੀ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਅਫਸਰ ਹੈ। ਰੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ

ਫਿਲਮ 'ਚੱਕਰਵਿਊ' ਦਾ ਟ੍ਰਿਲਰ

ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਵੀ ਆਏ ਦਿਨ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਨ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ।

'ਲਾਲ ਸਲਾਮ', 'ਰੈਡ ਅਲਰਟ', 'ਟੈਗੋ ਚਾਰਲੀ' ਤੇ ਹਾਲੀਆ ਰਿਲੀਜ਼ ਫਿਲਮ 'ਆਲਾਪ' ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਲੜੀ ਵਿਚ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਝਾਅ 'ਚੱਕਰਵਿਊ' ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਝਾਅ ਨੂੰ ਅਸਲ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲੈ ਕੇ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

'ਗੰਗਾ ਜਲ', 'ਅਪਹਰਣ', 'ਰਾਜਨੀਤੀ', 'ਆਰਕਸ਼ਣ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਅਸਲੀਅਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਨ। ਹੁਣ

ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਉਹ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਆਮ ਆਦਮੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਅਨਿਆਂ ਇਕ ਹੱਦ ਤੋਂ ਟੱਪ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਕਸਲਵਾਦ 'ਤੇ 'ਚੱਕਰਵਿਊ' ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦ ਭਖਦਾ ਮਸਲਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ 200 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਮਾਓਵਾਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਏਨੀ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜੇ ਬੁਰੇ ਨਤੀਜੇ ਆਉਣਗੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕਈ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ

ਮੋਢਿਆਂ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਲੜਨਾ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਆਦਿਲ ਖਾਨ ਦਾ ਇਕ ਦੋਸਤ ਹੈ ਕਬੀਰ (ਅਭੇ ਦਿਓਲ) ਜੋ ਵਿਦਰੋਹੀ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਇਕ ਚਾਲ ਰਾਹੀਂ ਆਦਿਲ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ। ਰਾਜਨ (ਮਨੋਜ ਵਾਜਪਾਈ) ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਨੇਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪੂਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਧਾਕ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਰੀਬ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਸੀਹਾ ਮੰਨਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੂਹੀ (ਅੰਜਲੀ ਪਾਟਿਲ) ਗਰੀਬ ਘਰ ਵਿਚ ਜਨਮੀ ਕੁੜੀ ਹੈ। ਅਨਿਆਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਚੁੱਕ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਆਦਿਲ ਖਾਨ ਹੁਣ ਰਾਜਨ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਖਿਰ ਇਹ ਜੰਗ ਕੀ ਰੰਗ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਅੱਗੇ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਨਕਸਲੀ ਅਕਸਰ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਰਾਹੀਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਆਪਣੀ ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਫਿਲਮ 'ਬਰਫੀ' ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਚੋਪੜਾ ਕਾਫੀ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਆਸਕਰ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹੀ ਮਿੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੁਭਾਵਿਕ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਆਪਣਾ ਰੇਟ ਵਧਾ ਦੇਵੇ। ਹਰ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਮਿਹਨਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਦੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

'ਬਰਫੀ' ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਰਣਬੀਰ ਕਪੂਰ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਰਾਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਆਪੋਜਿਟ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਅਜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਇਕ ਫੈਸ਼ਨ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਆਯੋਜਕਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸ਼ੋਅ ਵਿਚ ਰੈਂਪ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਆਯੋਜਕ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੇ ਸਕਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ

ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਦੀ ਪਹੇਲੀ

ਆਯੋਜਕਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਇਸ ਈਵੈਂਟ ਲਈ ਲੈਣਾ ਹੀ ਸਹੀ ਸਮਝਿਆ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਇਸ ਈਵੈਂਟ ਦੀ ਅੰਬੈਸਡਰ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੋਅ ਵਿਚ ਰੈਂਪ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਕਰੋੜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਕੇ ਆਯੋਜਕਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਰਕਮ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਉਹ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਡੀਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਸਕੀ।

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੈਲੀਬ੍ਰਿਟੀਜ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਅਜ਼ ਲਈ 30 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੋਚ ਕੇ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ? ਹੁਣ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਮਿਹਨਤਨਾ ਵਧਾ ਕੇ ਨਿਰਮਾਤਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਹੈਰਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦਾ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਸ਼ੰਮੀ ਕਪੂਰ

ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਦਾਕਾਰ ਸ਼ੰਮੀ ਕਪੂਰ ਦਿੱਗਜ ਅਦਾਕਾਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਤੇ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕਪੂਰ ਵੀ ਸਫਲ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਅਦਾਕਾਰ ਰਹੇ। 1953 ਵਿਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮਹੇਸ਼ ਕੋਲ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਜੀਵਨ ਜਯੋਤੀ' ਨਾਲ ਫਿਲਮੀ ਸਫਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ੰਮੀ ਕਪੂਰ ਨੇ 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਅਦਾਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹੀਰੋਇਨ ਚਾਂਦ ਉਸਮਾਨੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਕਲਾਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਕ ਚੰਗੇ ਡਾਂਸਰ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਾਂਸ ਕਰਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਤੁਮਸਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਾ', 'ਦਿਲ ਦੇ ਕੇ ਦੇਖੋ', 'ਜੰਗਲੀ', 'ਦਿਲ ਤੇਰਾ ਦੀਵਾਨਾ', 'ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ', 'ਚਾਈਨਾ ਟਾਊਨ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਦਮ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਨੂੰ ਕਈ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 'ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਕਲੀ', 'ਬਲੱਫ ਮਾਸਟਰ', 'ਜਾਨਵਰ' ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

1968 ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ' ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਫੇਅਰ ਦਾ

ਬੈਸਟ ਐਕਟਰ ਦਾ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮ 'ਵਿਧਾਤਾ' (1982) ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਫੇਅਰ ਦੇ ਬੈਸਟ ਸਪੋਰਟਿੰਗ ਐਕਟਰ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1995 ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਫੇਅਰ ਲਾਈਫ ਟਾਈਮ ਅਚੀਵਮੈਂਟ ਅਵਾਰਡ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਨ 1971 ਵਿਚ ਫਿਲਮ 'ਅੰਦਾਜ਼' ਵਿਚ ਹੀਰੋ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਮਿਰ ਖਾਨ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਉਹ ਆਮਿਰ ਖਾਨ ਦੇ ਭਾਣਜੇ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵੁਲਚੇਅਰ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਆਮਿਰ ਖਾਨ ਵੀ ਸ਼ੰਮੀ ਕਪੂਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ੰਮੀ ਕਪੂਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਬੁਲਾਉਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੰਕਸ਼ਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸੌਂ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

1999 ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕੇਤਨ ਦੇਸਾਈ ਜੋ ਸ਼ੰਮੀ ਕਪੂਰ ਦਾ ਜਵਾਈ ਵੀ ਹੈ, ਨੇ ਫਿਲਮ 'ਯੇ ਹੈ ਜਲਵਾ' ਦਾ ਮਹੁਰਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਤੇ ਕਰੀਨਾ ਕਪੂਰ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਫਿਲਮ ਬਣ ਨਾ ਸਕੀ ਤੇ ਇਸੇ ਟਾਈਟਲ 'ਤੇ ਅਮਿਸ਼ਾ ਪਟੇਲ ਤੇ ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਨਾਲ ਮੁੜ ਇਹ ਫਿਲਮ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜੋ ਫਲਾਪ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਸੋਹਣੀ-ਸੁਨੱਖੀ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਵਾਪਸੀ

ਫਿਲਮ 'ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵਿੰਗਲਿਸ਼' ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ 'ਚ ਡੇਢ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਸਫਲ ਵਾਪਸੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਪਸੰਦ ਆਈ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਚੰਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਨੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਸ਼ਸ਼ੀ (ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ) ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਫਿਰ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੜੀ ਫੜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲੜੀ ਫਿਰ ਤੁਰਦੀ ਹੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Tarlochan Virk Proudly Presents

ਮੈਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ

Singer : **Babbu Gurpal**

Available on
OCT 17th

MAIN BOLI PUNJAB DI

Music Producer : Vinay Vinayak

VIDEO BY : JAS SIDHU & 765 Studio

Director/Editor : Mandeep Lehal

Add sponsored by :

Shiara Singh Dhindsa (Omni Video Production)
661-703-6664

Lyrics

• Syed Waris Shah • Makhan Brar • Sardar Panchhi • Daljit Riar • Yadwinder Sra

Babbu Gurpal : 510-557-9670 (USA)

Babbu.Gurpal@facebook.com

For More Info : Yadwinder Sra 408-203-3215, Vijay 650-400-5156 CD Distribution : Chinderpal 209-481-2066

C&P All Rights Reserved With G4B Records

AudioCD

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ, ਲੈਨਸਿੰਗ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)

4701 Pleasant Grove, Lansing, MI 48910 Ph: 517-272-0231, www.LansingGurdwara.Com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਕਰਾਊਨ ਪੁਆਇੰਟ, ਇੰਡੀਅਨਾਪੋਲਿਸ, ਸਾਊਥਬੈਂਡ, ਮਿਲਵਾਕੀ, ਡਿਟਰਾਇਟ, ਗਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਜ਼, ਮਸਕੀਗਨ, ਜੈਕਸਨ, ਫਲਿੰਟ, ਸਾਗੀਨਾਅ, ਕੈਲਮਜ਼, ਬੈਟਲ ਕਰੀਕ, ਬੈਂਟਨ ਹਾਰਬਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲਿਆਂ ਦਾ 125ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਆਉਂਦੀ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ, ਲੈਨਸਿੰਗ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ) ਦੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹੁਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚੋ ਅਤੇ ਜਨਮ ਸਫਲੇ ਕਰੋ ਜੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਵੀਰਵਾਰ 18 ਅਕਤੂਬਰ, 2012

ਅਰੰਭ ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ: ਸਵੇਰੇ 9:00 ਵਜੇ

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 20 ਅਕਤੂਬਰ, 2012

ਭੋਗ ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ: ਸਵੇਰੇ 9:30 ਵਜੇ

ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਸਜੇਗਾ

ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲੈਨਸਿੰਗ ਦਾ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੈਟਲ ਕਰੀਕ ਦਾ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਗਨਾਅ ਦਾ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਜ਼ ਦਾ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਊਥਬੈਂਡ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਦਾ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ
ਕਥਾਵਾਚਕ: ਭਾਈ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦਸੂਹੇਵਾਲੇ

ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲਪੁਰ,
ਸ. ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਿਪਲ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇਗੀ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ
ਅਤੁਟ ਵਰਤੇਗਾ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਫੁਲਬਾੜੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੁਬਾਣਾ ਬਰਾਦਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਹੀ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਜਵਲ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Gurudwara Sahib (517) 272-0231
Ladi Multani (517) 204-4171

S. Balbir Singh (517) 402-1811
S. Kuldip Singh (President) 517-402-4910

Ladi Multani, Balbir Singh, Gurdev Singh, Kuldeep Singh, Bakhshish Singh, Jaswant Singh, Karnail Singh, Sukhjinder Singh, Kulvir Singh, Kashmir Singh, Balwinder Singh, Gurjinder Singh, Balvir Singh Habibwal, Kulwant Singh, Rinku, Resham Singh, Daler Singh, Manjit Singh, Nirmal Singh, Swarn Singh, Ruby, Bila, Gulab Singh, Sukhwinder Singh, Kulwinder Singh, Rajinder Singh.